

10TH EDITION

TUESDAY, 14th JANUARY, 2020

- Price ₹10.00 16 Pages
- Multilingual Newsapaper

~ SHASHWAT ~

www.facebook.com/RTA2k19

instagram.com/rta_2019_20

RTA TV

THANE, MAHARASHTRA

Atul Deulgaonkar, a reputed
Environmental
Journalist englightens ऋ亚
Team about
'Climate Change'
>> Pg 02

Nikhila Mhatre,
popular anchor from TV9
Marathi talks about how soft
news are
dominating the
media in her exclusive
interview

>> Pg 10

Milind Bhagwat from
News18 Lokmat encapsulates the real meaning of Broadcast Journalism

>> Pg 10

Historical dispute comes to a halt

The Supreme Court passed a historic verdict on the Ayodhya dispute in November, bringing down the curtains on the nearly 500-year-old issue

Gauri Parab (TYBMM - JOURNALISM)

The Supreme Court gave a historic verdict on the Ayodhya dispute on 9th November 2019, awarding Hindus the ownership of the disputed site whilst the Muslims were given 5 acres of land elsewhere to build a mosque on. The dispute was whether the Mughal emperor Babur has built a mosque on the same site as an ancient Hindu site. They claim Babur had his general Mir Baqi construct the Babri Masjid in 1529 by demolishing a pre-existing temple, which they believe was the birthplace of Lord Rama. A 2003 report by the Archaeological Survey of India suggests that there were signs of a preexisting site of some sort, where the mosque once stood.

On 4th January 2019, the Supreme Court decided to take up petitions for the final hearing. A 5-judge Constitution

bench was set up comprising of the Chief Justice Ranjan Gogoi and Justices S.A. Bobde, Ashok Bhushan, S.A. Nazeer and D.Y. Chandrachud.

The SC acknowledged the presence of a non-Islamic structure before the construction of the Babri Mosque but the Archaeological Society of India could not establish whether it was demolished or not.

The bench also noted that the faith of Hindus believing the site to be the birthplace of Lord Rama as well as the existence of structures such as 'Sita Rasoi', 'Ram Chabutra' and 'Bhandar Grah' is undisputed. However, at the same time, they made it clear that a title cannot be established on the grounds of faith and beliefs and that they are only indicators for deciding the dispute, the five judges also said. Historically, Muslims used

As the whole nation kept an eye on the verdict, journalists were no exceptions

to pray inside the mosque while the Hindus worshipped the 'Janmabhoomi' just outside, on a 'chabutra' i.e. raised platform. The issue kept popping up throughout the 19th and 20th centuries, e.g. – A request was denied by the District Judge to build a temple at the site in 1885, stating almost 350 years

have passed since the construction of the mosque. In 1949, some Hindus entered the premises and placed some idols there. Following this, the Dis-

sequently, the court denied access to anyone. In the 1980s, L.K. Advani, the then president of BJP, and had become the hard-line face of the event, carried this issue forward. In 1986, the Faizabad district court gave orders to reopen the premises which resulted in protests and riots, leaving many dead in its wake. This was the result of the premises being unlocked within an hour of the verdict, where generally in India, it takes 3 to 4 months for court orders to be followed.

trict Magistrate K.K. Nair took

control of the premises and sub-

Following the assassination of Rajiv Gandhi in 1991, Kalyan Singh became the Chief Minister of Uttar Pradesh and the state government acquired a 2.77-acre patch of the disputed land for tourism purposes and leased it to the Janmabhoomi

High Court banned any permanent construction on the disputed site. The situation came to a head on 6th December 1992, when a crowd of around 2 lacs gathered in Ayodhya. 'Kar Sevaks', stormed the Babri Masjid and tore it by the afternoon, with whatever tools and instruments they could find. A rudimentary temple site with a 'Ram Lalla' idol was set up by evening. The legal battle over the ownership of the site continued between 1992 and 2018. The demolition of the Babri Masjid in 1992 was in violation of the law. Whilst it took a long time for the Supreme Court to announce a verdict, it provided some much-needed time and space for the public to express. This verdict caused both positive and negative repercussions in many areas.

trust. Meanwhile, the Allahabad

Quant to Nobel Prize Winner

Pratik Gadhave (TYBMM - JOURNALISM)

Abhijit Banerjee was conferred with the Nobel Prize in Economics on 10th December 2019 at a ceremony in Stockholm. He shared this prestigious honour with Esther Duflo and Michael Kremer for their experimental approach to alleviating global poverty. Banerjee and his wife Duflo became the sixth married couple to jointly win a Noble Prize.

Banerjee has managed to be the second Indian to receive the Nobel Prize in economics after celebrated economist Amartya Sen. His research measured the effectiveness of government programmes in improving people's life and stated that although polio vaccinations are free in India, many mothers were not bringing their children for the vaccination drive.

Banerjee completed his Ph.D. in Economics from Harvard University, USA. Subject of his doctoral thesis was 'Essays in Information Economics' and is currently the Ford Foundation International Professor of Economics at Massachusetts Institute of Technology. While receiving the Nobel Prize he said, "It feels like I walked into the set of a wrong movie. The prize is not for us but the entire movement."

Anxiety equals jitters in your mind

Minaz Khan (FYBMM)

A survey conducted by the American Psychological Association revealed that nearly 54% of workers feel anxious or nervous. A recent report by the World Health Organisation specified that nearly 7.5% of India's population, suffer from mental illnesses, thus intensifying the 'not so good' condition of mental health awareness in India.

Conventionally, anxiety is the fear that something bad might happen and is often accompanied by physical symptoms such as sweating and avoidance behaviour. Many still don't consider anxiety disorder as serious and is often seen as a temporary phase in life but in reality, the affected person shows signs of depression and other mental illnesses. People with anxiety are often told to not overthink, however, it is much more than simply overthinking. The National Institute of Mental Health and Neurosciences (NIMHANS) surveyed Bengalore in October 2016, which revealed that 1 in 20 people suffer from anxiety, making up approximately 5% of its population.

Unravelling J&K through a new lens

Jeet Joshi (TYBMM - JOURNALISM)

On 5th August 2019, Home Minister Amit Shah announced in the Rajya Sabha that the President of India had issued 'The Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 2019' under Article 370, superseding the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, making various provisions of the Indian Constitution applicable over Jammu and Kashmir.

The first resolution brought up by the new President's Order, acted for the eradication of Article 370 and the second resolution i.e. The Jammu and Kashmir Reorganisation bill focused on creating new union territories, one comprising of Ladakh (without legislature) and the other comprising of Jammu and Kashmir (with legislature).

Article 370 of the Indian constitution gave special status to Jammu and Kashmir, which was administered as a state, giving it an exceptional power to have a separate constitution, a state flag, and autonomy over its internal administration. An intriguing fact about Article 35A is that it is not mentioned in the Indian Constitution, but clearly noted down in the Constitution of Jammu and Kashmir.

In May 2019, BJP won the Lok Sabha elections and as mentioned in their election manifesto, they proceeded with the scrapping of Article 370 and 35A. It took nearly 70 years for this step and is seen as a great initiative to promote sustainable tourism, thus integrating the people of Jammu and Kashmir with the mainstream society.

GP PARSIK SAHAKARI BANK LTD
(Multi-State Scheduled Bank)

Maharashtra, Goa & Karnataka
E-mail: helpdesk@gpparsikbank.com | Ph. No. - 022 - 25456500 / 25
Toll Free: 1800 222511 | www.gpparsikbank.com

INUBRACIONIBRAMID

Tuesday, January 14, 2020

'Democracy of the enlightened can only achieve progress'

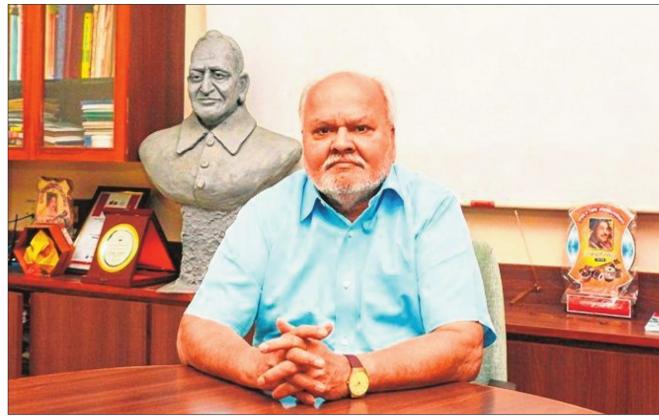
ऋ兀魚 Team

Q: As **ACCA** turns 10 this year, how do you feel about this idea of yours that has turned into a big venture?

A: I am very happy about it. I hope that all stakeholders appreciate the real meaning of that word, and try to contribute to maintain that equilibrium in the environment. After all, it is all about human life and the environment. VPM's campus is a small island with multifarious activities. We planted a large number of trees, to maintain balance between human activities and environment. So the idea is harmonising environment, which in scientific language we call 'homeostasis'. In our cultural parlance, the word used is TA, which carries far deeper meaning of harmonising the environment, than home-

Q: When we talk about this year's theme 'Shashwat', it also translates to an entity that is 'eternal'. So, in the aspect of human life, what do you think is eternal?

A: Whatever is born ultimately ends. So, as far as human or any environmental activities are concerned, they are time-bound. There is something that is 'eternal', which gets carried forward through our value system. We call them as our 'cultural values'. It not only includes art, but it encompasses all human activities. Many things that we do have an impact on our environment. Most of this impact afadversely on our environment, which leads to environmental degradation. If we wish for something to be "shashwat", we should hold ourselves accountable for our ac-

Apart from talking about carbon footprint and other environmental problems, Dr. Vijay Bedekar conveyed the difference between modernisation and westernisation

Q: In your article 'Education in Ancient India' you have written about the traditional Gurukul system and western education system. Can you elaborate more about it?

A: India was a great civilisation. We had exported many products and value-systems, to the rest of the world. Different vocations were also a part of education, just like the Gurukul system. Since our current education system involves learning everything in school, we have gotten pinned to the concept of a 'guru' and a 'student'. There is a misconception that the Indian education consists of only 'Gurukul

System'. Gurukuls were very important where philosophical and other scientific knowledge was codified and transmitted from guru to shishya. However, other societal needs, which were satisfied through various vocations, were also continued through family traditions, and vocational practices. The vocational skills were learned from childhood, and were continued through a person's entire life span. This, also, is a part of education, though it was not a typical 'Gurukul pattern'. It was through the practice of vocation, that skill development was conQ; Shashi Tharoor won the Sahitya Academy award for his book 'An Era of Darkness', which talks about the effects of colonisation. What's your take on this book?

your take on this book?

A: It is a very good book. Shashi Tharoor has done a lot of homework. He has used the material very effectively, which was already known to us. While people have already written on similar topics, Mr. Tharoor has done a great job of compiling information and communicating it to us in a better way. The impact of colonization on mind and culture is best explained by

Q: In light of the recent Aarey forest controversy, do you think that environment and development can co-exist?

A: It has to co-exist. Extremities are hazardous and hence, development at the cost of the environment is never good and vice-versa. In Aarey's case, I personally feel, that we should accept few things that are inevitable, if we want to survive in modern society. We need to take care of the environment, but we also have to progress. We have made progress at the expense of environmental resources. We have to be cautious

Q: What measures can we take on a personal as well as institutional level in order to reduce our carbon footprint?

A: Carbon footprint is directly proportional to consumerism. Consuming anything in excess is not good. On the flip side, industries thrive because there is demand. If we cut down on consumption and adopt a Gandhian philosophy, our industries may not be profitable. Hence, the key is to maintain a balance between less and excessive con-

Q: A festival like Ganesh Chaturthi has turned into a private event which causes more harm in terms of pollution. What's your take on this?

sumption.

A: There's only one answer, 'depoliticising' the event. Since it has fallen in the hands of irresponsible politicians, it has become a business. We have elected these leaders through the democratic process. Be it Ganesh Utsav, Navratri, or any event, the same principle is applied. A change can happen only when we mature as a society, and make politicians accountable for their deeds. After all, the democracy of the enlightened can only achieve the real aim of democracy, not becoming 'numerocracy'.

Q: What, do you think, is the difference between modernisation and westernisation?

A: There is nothing wrong with modernisation. Whatever we do at present, is a product of the modernisation only. Since the 16th century, most of the development in science and technology has been happening in the west. These innovations re-

sulted in new products, which are sold all around the world. Modernisation and westernisation should be differentiated. The former is dominated by Western society, no doubt, and in regards to the latter, we need not adopt blindly, the cultural aspects of Western society.

Q: In the past year, the NDA has taken many decisions like scrapping the Article 370 and introducing the Citizenship (Amendment) Act. Do you think core issues like education, economy, and poverty are being neglected?

A: I personally don't think so. Talking about education, there is a new policy coming up. We think nothing is being done, because change takes time to manifest. It is often portrayed by the opposition that the current government is doing nothing. It is not so. Can this government do more? Of course, Yes. Speaking of the economy, we are simply following a global trend in which the entire world has experienced an economic slow-down

Q: What message would you like to give to the student readers of **XCA**?

A: I remember a quote from Shakespeare's Hamlet, where Polonius advises his son Laertes that "To thine own self, be true." Whatever we have discussed earlier, is to refine ourselves in the process of life. Our life long activities should help us to enlighten and reach to a state, where we can take a decision of reasonable actions, which would lead to sustainable environment. Education is a process, which qualifies you to take enlightened decisions in life.

'Weather forecasters are mere clerks and not scientists'

Atul Deulgaonkar, a celebrated environmental journalist from Latur emphasised the need to take a serious action on climate change, media's role in it and how one should utilise the resources properly. He was also quite outspoken about his views on weather forecast in India and how it needs proper scrutiny

ऋ兀忽 Team

Q: What's your take on climate change and tell us about your upcoming book on Greta Thunberg?

A: Climate change has brought us into an age of extreme weather conditions. There are climate extremities, with more rainfall in less and less time as well as cloud bursts, cyclones, etc. We have observed an average rise of 1 degree in temperature around the world since the industrial revolution. Oxford dictionary named 'climate emergency' as the word of 2019. Talking about my book, its name is 'Greta Chi Haak -Tumhala Aaiku Yetay Na? Thunberg has brought the climate change debate into the mainstream agenda – something people have been trying for decades. She is appealing to our psyche and this historical activism has been labelled as the 'Greta Effect' by many news outlets from around the world. The Indian government isn't doing enough to combat climate change, despite us being 5th on the global climate change index. This is what my book is about, in a nutshell.

Q: As an environmental journalist, do you think mainstream media should give more coverage to environment beat?

A: There absolutely isn't enough coverage about it, certainly not in India. In the UK

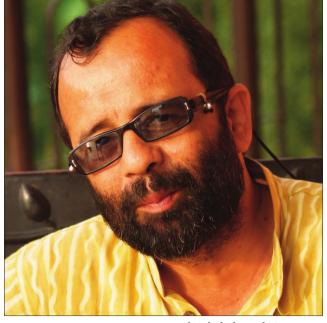
and Europe, there definitely is more coverage with news outlets such as The Guardian, BBC amongst others, reporting on climate change and environmental crisis. About 26 news outlets around the world have accepted that they were wrong and guilty. In India, they aren't proactive and provide coverage only when there's a natural disaster or a conference.

Q: In 2016, you had written an article on 'Water Mismanagement in Marathwada'. Is the situation same or are there any improvements?

A: The situation is exactly the same, not just in Marathwada or Maharashtra but India, as a whole. We haven't reduced our water footprint, haven't arrested our leakages, nor improved our delivery system.

Q: Issue of rising sea level is on a forefront these days. Reports are also coming that Mumbai is going to sink by 2050. What's your opinion on

A: Not just Mumbai, but most of the coastal areas around the world will be affected by the rising sea levels. Due to global warming, the ice on Earth's pole is melting and it is accelerating very fast, which will result in rising of sea levels. Measures to tackle this are on two levels – micro and macro, some in our control and some not. What we

can do on a personal level is keep our sewage system clean, restrict the use of plastic to avoid floods even in heavy monsoons. In some countries, they have built walls to combat the sea. Pumping systems have also been set up along the coasts. However, the ideal method is to improve mangrove coverage but we are doing the exact opposite. Traditional and modern methods should be used together to combat the threat of rising sea levels.

Q: In your article 'Yugant ki Yugantar' in Mukt Shabd, you highlighted the need to maintain balance between environment and development. Do you think we can attain sustainable development in the coming years?

A: In India, sustainable development is not on the agenda but in Europe, it is a concrete idea. We don't have any cities on the list of 100 green cities in the world and yet, our model for maintaining a balance between development and environment remains absent. Our assessment of the environment should be more systematic.

Q: There are reports that state Artificial Intelligence is

In 2019, heat waves killed approximately 2000 people but politicians did nothing.

In Nordic countries, children are taught to care about nature from kindargarten itself but we are the most hypocritical country in the world.

We have to realise the effect of oil companies and how they are dictating the terms of the world.

having a great impact on environment-both positive and negative. What's your view on

A: Science and technology are amoral in nature. It really depends on how it is used; it can be positive as well as negative. Technology is invented as per the needs of the region where it is developed. For example, in Europe, there is a shortage of manpower and hence, artificial intelligence is quite useful. Whereas in India, there is no shortage of labour and AI can do more harm than good by replacing unskilled and low-skilled labour.

Q: Mahatma Gandhi said, "Earth has enough to fulfil your needs, but not your greed." Do you think we should properly utilise our resources?

A: Mahatma Gandhi was ahead of his time. He didn't use this principle exclusively for the environment but always encouraged the use of local commodities. If we apply this philosophy now, our carbon footprint will definitely be reduced. Gandhi's approach was minimalistic and minimalism is the most important concept in the current period.

Q: How did you get into this field and what made you pursue your career on exploring environment?

A: I am a Mechanical Engineer, but I have always had a passion for journalism. I was a part of many activities during my days as a student, such as People's Science Movement and Lok Vidnyan, as well as being closely associated with Andhashraddha Nirmulan Samiti, film society, street play, etc. At that time, environment was a promising subject in media and it attracted me because it covers all subjects.

Q: Once in a session, you were speaking about how weather projection should be sued and raised questions over the department. Can you elaborate?

A: Weather prediction is a 24/7 job but that doesn't happen in India. Any person that has a post-graduate degree from mathematics to engineering can become a weather forecaster by simply undergoing a one-month training programme. A weather scientist gather data, crunch the numbers and make predictions. This process is absolutely wrong and inadequate. Our method of weather forecast is based on cloud statistics and not dynamics. Things like cloud physics and cloud dynamics are quite crucial when it comes to predicting weather accurately. Many European and other western countries are ahead of the curve when it comes to the weather forecast, in comparison to us. Which is why, we rarely get accurate predictions as our weather forecasters are mere clerks and not scientists.

Q: You often give the reference of 'Silent Spring' by Rachel Carson in your speeches and articles. Are there any other books which you would recommend?

A: Silent Spring was a turning point for our civilisation. . 'The Third Wave' by Alvin Toffler, 'Order Out of Chaos' by Ilya Prigogine, 'The Portrait of Indian' by Sudhir Kakkar, 'The Argumentative Indian' by Amartya Sen are some thought-provoking and fascinating books.

表UA EDUCATIONAL DESK 03

Tuesday, January 14, 2020

Education cannot sustain without innovations

The current education system needs development to create a burning desire of learning in every inquisitive mind

Khan Moin Shahabuddin (TYBMS)

Education, being the most vital component of our life, it is certainly a question to ponder, whether it is sustainable or not. A single piece of marksheet cannot decide your future and yet, the society respects or judges you based on your marks and grades instead of capabilities. There is still a public opindirected towards rote-learning and theoretical approach.

Talking about the education system in India, 31% of the government colleges don't offer a valid degree and 40% of the schools don't have electricity, which are some shocking revelations. The government claims that public schools have quality education as well as good facilities. The worst thing in our education system is the fee structure and the cut-off lists for the selection of students in colleges. Caste quota has 49.5% of seats in reserve. The following table states the current scenario of the education system in

Courses	Selection Process	Scores	Goverment Colleges	Fees of Goverment Colleges	Fees of Private Colleges
Engineering	JEE, AIEE, JEE(Adv.)	90% General 60% SC/ST	235	40,000 to 2 lakhs	6 lakhs to 12 lakhs
Doctor (MBBS)	NEET, AIIMS	550-560 General 120-196 SC/ST	272	4 lakhs	64 lakhs
MBA	CAT	99.85% General 72% SC/STI	20	20 lakhs	12 lakhs to 22 lakhs

This is the comparison between the government and pri-■ vate colleges of India. The main concern is fees, which is unaffordable for a large number of people. The education system is broken and doesn't focus on the overall development of students in terms of communication and presentation skills. Sure, marks can make a good initial impression during an interview but you may not get hired if your soft skills are lacking. The unemployment rate in India was 4% in 2018, which amounts to 6.6 million individuals. This is directly related to the lack of quality education in this country and unless the government takes a serious stand, things aren't going to improve.

How to bring about a sustainable education system in India:

- Fair treatment The government schools should treat the entire student body equally and not be partial towards certainly entitled pupils. Schemes and scholarships should be purely on economic conditions and merit, respectively. A proper regulating body should be established to keep a hold on those, who are misusing the reservation system.
- The overall development of students Schools and colleges must keep an eye on the overall personality development and train the students accordingly, since it will help them present their ideas in their own creative way. They should focus more on practical learning, which might broaden their horizons.

- Facilities Access to electricity, qualified teachers, proper food, and sanitation are the basic needs of an educational institute and should be readily available. They should not become hindrance in the education of students.
- Organise competitions -There are many hidden geniuses in our country. Competitive exams and competitions are an excellent way to bring them into the spotlight and bring the best out of them. These exams can help in exploring talented people and can prove to be good platforms for learning and earning as

Thus, it is very crucial to bring improvements and innovations in education system. Education, being an important goal of sustainable development, needs proper direction to reach students, who are eager to learn.

BRIMS - Elevating management to a next level

Dr. V.V. Bedekar fulfilled the dreams of his father Dr. V.N. Bedekar in the academic year 2005-06 by establishing Dr. V.N. Bedekar Institute of Management Studies (DR VN BRIMS) and since then the institute is growing and reaching new heights. All this has been possible because of the continuous support of the management who had a strong mission and a culture of the organisation which says 'Go global but act local'. The management of Dr. VN BRIMS has a clear vision 'To be amongst the top management institutes in the country and become the world class center of excellence in learning and innovation driven by social sensitivity and state of art technology'

BRIMS offer various full time and autonomous programmes in the area of Management. Two years Masters in Management Studies (MMS) affiliated to the University of Mumbai is the flagship programme of BRIMS. They also offer Post Graduate Diploma in Business Management (PGDM) approved by AICTE. Various autonomous

programme include Executive MBA. Post Graduate programme, Certification in Digital marketing, Certification in Supply Chain Management, and Certificate programme in Travel and Tourism.

The institute wishes to work on cutting edge technology, thereby creating a platform where learning is not restricted within the four walls of a classroom. They want to deploy highly interactive and engaging technology that will continuously engage the learner to explore his potential and adapt with the ever-changing and de-

manding business environment. The advantages for the students which makes Dr. VN BRIMS different from other B-Schools is the teaching pedagogy which believes in 'Learning by Doing'. The teaching structures are more workshop based and they believe in student engagement through scenario planning and problem solving cases. Apart from this, institute also takes its students for International Industrial Visit which gives them an exposure

Gurukuls of the modern era

Education can blossom if a balance between ancient Gurukul system and modern education system is maintained appropriately

Neha Sinkar (NMS)

"Education is the most powerful weapon which vou can use to change the world"- Nelson Mandela

Over the years, the educational system has undergone a lot of changes, from ancient 'gurukul' to the modern education system. The former is a residential schooling system with 'shishyas' residing in a 'gurukul' with their 'Guru'. 'Shishyas' had to stay with the guru, away from their family, for years. The education provided was grounded in the Vedas and was based on practical implementation being at the centre of it. Knowing each student lean at a different

pace, the teacher would decide when the course ended for a particular student, at the end of which, the 'shishya' would offer 'Gurudakshina' - a token of respect to his

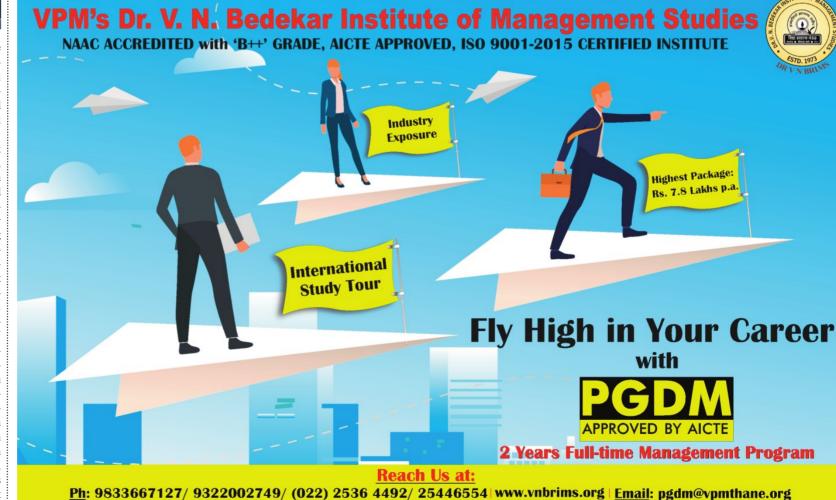
In contrast, the modern/ western education system is a classroom based one and theoretical lessons are given more importance. The students generally stay with their parents and a fixed curriculum is followed. The fees are paid at the beginning of the course itself. The gurukul system and the modern one have their pros and cons. In the case of the former, there was discrimination when it

accepting 'shishyas'. For example, in Mahabharata, Ekalavya was denied admission by Guru Dronacharya since he wasn't a 'kshatriya' (warrior caste). There was strong gender bias

and no girls were allowed to stay in a 'gurukul'. The students were not allowed to voice their opinion. In a way, these flaws paved the way for the changes we see in the modern education system, why both boys and girls are given equal opportunities.

There is often a misconception that Vedic education is equivalent to religious education but, in reality it is much broader and focuses on improving the personality of students. In the modern world, everyone is running a rat race that can often lead to stress and anxiety. The Vedic education focuses on yoga and meditation and teaches one to live life in a better way. Adapting gurukul system would be quite difficult but integrating some significant aspects from it can truly make the process interesting and innovative.

www.facebook.com/VNBRIMS | Address: Dr. V. N. Bedekar Institute of Management Studies, Building No. 4,

Jnanadweep, Chendani Bunder Road, Thane (West) - 400601

04 CULTURAL DIVERSITY 表UA

Tuesday, January 14, 2020

Poetry and psychology-Two sides of the same coin

From the origin of poems till now, they have depicted poet's psychology which continues to mesmerise the readers

Atharva Deshpande (FYBMM)

Aesthetic language, a rhythmic pattern, metaphors, imagery, and ideology expressed through these aspects, make a poem. Whether it is a couple of sentences or a composition of thousand words, it is a poem as long as the aforementioned aspects are covered. However, poet's psychology is the one thing that builds and shapes a poem. It evokes thought and inspires to frame that thought in a meaningful way. The way it affects a poem is very evident through the earliest works; or in other words, the origins of poetry as a literary art can be considered to be the result of the minds of the great psychologists of history.

Poetry had taken birth even before the development of writing systems and that makes it difficult to pinpoint the first poetic work. In ancient times, a poem was quite musical and was transferred through vocal means – a trait evident in the modern world in the form of ballads. They described historic events such as victories and conquests of kings. Many of the poems were also hymns or

chants praising deities or the forces of nature. Great philosophers and thinkers used this medium for narrating tales of wisdom and laws of the society. Poems soon conveyed riddles that enhanced problem-solving skills and were popular among intellectuals and commoners alike.

The earliest known written example of poem is 'The Epic of Gilgamesh', a Mesopotamian poetical work in the Sumerian language, written on a clay tablet, around the eighteenth century BCE. It consists of stories about Gilgamesh, the king of Uruk. In the eight century BCE, the Greek scholar Homer

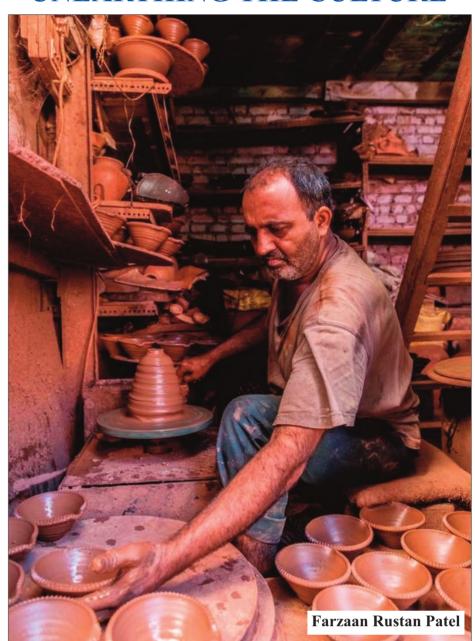
wrote 'Iliad' and 'Odyssey', two poetical western epics about Greek mythology. Indian mythologies like Ramayana and Mahabharata were also penned down in sixth to fifth century BCE, in verses, by Valmiki and Vyasa, respectively. Mahabharata is still considered to be the longest poem ever, containing more than a thousand

Human psychology had instinctively started reflecting itself in poetry, with a rich and expressive vocabulary being used to create an imagery of the human mind and its feelings. Poets would pour their emotions into their poems so that readers

could fetch them out. Thus, the psychological thoughts were being transferred from person to person, rendering an enlightening social chain. For example, Shakespeare's works also majorly focused on human emotions and feelings. Even before that, the compositions of Kalidas would talk about the state of the human mind in different situations. Many sages and intellectuals throughout India, composed spiritual poems to preach human psychology. The 'Bhagavad Geeta', written way back in fourth to second century BCE, was all about the functioning of human psychology.

In the aforementioned Sangam literature, human aspects of romance and courage were the ideologies in focus. On the other hand, Vedas would direct rituals for the betterment of human psychology and help gain control over it. Without a psychological instinct, one cannot compose what we call a poem. Poems simply would have been lines with some rhythm without psychology. Composing as well as reading poems improves one's psychology and also provides an understanding of the human psyche. They truly are two sides of the

UNEARTHING THE CULTURE

Evidence of pottery has been found in the early settlements of the 'Indus Valley Civilisation'. Though we have entered in this fast-paced world, aura of these naturally beautiful earthen pots remain eternal.

Connecting the dots with knots

With distinct kinds and types, association of tribes with the outer world can become rigid through effective communication

Chinmayee Shinde (FYBMM)

Phenomenal combination of bright smiles, enjoyment, coordination and special dress of tribal folks that gives them a distinct identity

There are said to be more than 100 tribes, constituting about 5% of the world's total population. These tribal people are indigenous, embraced with obvious and prominent cultures and behaviors. They choose to stay aloof from the outer world, thus enjoying their communal space. The Dukha of Mongolia, the Piraha living in the Amazon forest, the Maori of New Zealand, the Eyak of Alaska, the Maasai of Kenya and Tanzania,

the Huli people of Papua New Guinea, the Warli tribe of western India, and the Nenets of Artic Russia, are some of the indigenous people groups living in different parts of the world. Culture of tribal people broadens through tribal music, dance, paintings, sculptures, pottery, ornaments and cloth-making as well as hunting, fishing, and cultivation.

The aforementioned Maasai tribe of Africa is popular for its

hunting and dressing styles. On the other hand, the Warli tribe of Maharashtra in India is wellknown for its folk paintings. The Karen women wearing long neck rings are quite famous in Burma and Thailand, Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers Act was passed to preserve the tribal heritage. In spite of living in seclusion, human activities like poaching, mining, fishing, and hunting adversely affect the tribal people,

with clans being hugely reliant on nature and are endangered due to its depletion.

In Botswana, the Bushman communities are accused of hunting and arrested for doing so, even after the high court recognised their rights for living and hunting in the Kalahari Desert. It is crucial to promote tribal life, celebrate it, and educate them about the latest developments as well educate the world about them.

An appealing zeal

Pop culture has attracted the youth and from reality TV to VR and AR, it has left unprecedented marks on society

Darshan Solanki (SYBMM)

The term 'popular culture' holds different meanings depending on who you ask and the context of use. It is the entirety of attitude, ideas, images, perspectives, and other phenomena that are within the mainstream of any given culture. It encompasses a wide array of aspects such as print media, entertainment, sports, TV, leisure, advertising, and cyberculture.

The modern pop culture took off with baby boomers influencing the pop culture revolution through their disposable income. In the recent times, pop has undergone tremendous changes caused by increased technological advancement. Every person seems to have a preferred pop culture menu, with most of these ideas being propagated through smartphones. It is undeniable, that, nowadays pop culture has gone beyond TV shows and bungee jumping, making human relationships more intact. Popular culture has the ca-

pability of impacting individuals' mentalities towards specific subjects. In video games, for example, we have 'Fortnite' and 'FIFA,' among others. Instances of popular culture in music incorporate 'India's Got Talent' or 'Indian Idol' and fashion is driven by the recent rap culture boom, which in turn, has brought street-wear to India. Reality shows like 'Bigg Boss', 'Kaun Banega Crorepati', and 'Splitsvilla' have managed to dominate the TRP for years. Popular culture in food industry empowers loved ones to feast together and shows like 'Junior MasterChef' takes the excitement to a next level.

Innovation has changed how individuals consume culture. The adjustment of popular culture in music is obvious, given the ongoing shape-moving with artists like Frank Ocean and Be-

yoncé going for a hybridised format that consolidates visual execution. It is likewise, reputed that Calvin Harris will stop album release and focus on single tracks instead.

It is foreseen that the recordings will advance from virtual reality (VR) to augmented reality (AR). AR offers improved insight, which allows the games to permeate the real world by putting together fictional characters and in-game actions in a manner that can only be achieved by whiskey and hallucinogens. People have always been intrigued by the sustainability of any pop culture in a particular society. It is likely to be altered, in a lot of ways, in the near future. The truth is, what is adored now may be bypassed with time. With its unique dimensions, popular culture, has impressed and expressed, that certainly would mould the masses accordingly.

Tuesday, January 14, 2020

Spawning, Moulding and Remodelling Indian Literature

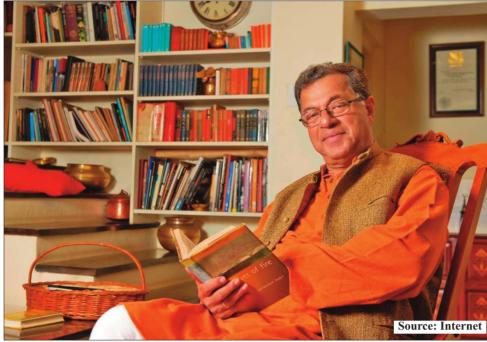
A retrospection of Karnad's life and the treatise of mythology in his literature

Namisha Kondaskar (TYBMM)

Girish Karnad, in his life of eight decades, has given roots, moulded and remodelled the Indian theatrical drama. He did start his education in the quest of becoming an English poet, but to only be one of the greatest playwrights the world could ever see. Karnad's illustrious, mammoth contribution to the arts and society as a playwright, author, poet, actor, director, critic, translator, cultural administrator and a public intellectual is phenomenal.

Karnad, born in Matheran, Maharashtra in 1938 completed his primary education in Marathi. His next abode Dharwad, Karnataka carved out his character in real sense. His conversancy with different theatre groups in this juncture rigged up his love for theatrical drama. He obtained his Bachelor of Arts degree in Mathematics and Statistics (1958) from Karnataka Arts College. Bagging the Rhodes Scholarship, he went on to acquire his Master's degree in Economics, Politics and Philosophy (1960-63) from the Lincoln and Magdalen colleges, Oxford University, England. He has served as the President of the best playwrights of India. Whilst studying in Oxford, he wrote his first play, the critically acclaimed Yayati (1961) unfolding the story of a mythological king which won the Mysore State Award in 1962. He worked with the Oxford University Press, Chennai before incontrovertibly committing to the show business. Using themes of history and mythology, he shed light on the issues of contemporary times. His treatise was systematic, providing remedies for the issues and drawing praise from all over. The second one was Tughlaq (1964), a thirteenscene play which encapsulated the life of the fourteenth century king Muhammad bin Tughluq. Neither his mother tongue Konkani nor his dream language English; but Kannada was his language of choice. Dr. Bhargavi P. Rao translated several of his Kannada plays into English; some of them were translated by Karnad himself. The coming times witnessed a handful of exemplary plays by Karnad like Hayavadana (1972), Nagamandala (1988) and Taledanda (1990) to name a

Karnad is celebrated as one of

With several books to his credit, Girish Karnad dabbled in many worlds and painted a wide and variegated canvas

The world eyeballed Karnad's debut on the silver screen with Samskara (1970). He wrote the screenplay and played the lead role of Praneshacharva in the movie; which was an adaptation of a novel by the same name written by great U. R. Ananthamurthy. The movie won the

first ever President's Golden Lotus Award for Kannada Cinema. Vamsha Vriksha (1971) showcased Karnad's directorial vision racking up the Best Direction in the National Film Awards (1971) for him shared with B. V. Karanth who co-directed the movie. His other ap-

plauded performances in films; both acting and direction; include Godhuli (1977), Ondanondu Kaaladalli (1978) and Utsav (1984).

His acting in the Hindi movie Iqbal (2005) was met with critical and public acclaim. His everlasting finesse in acting was relished in recent movies like Ek Tha Tiger (2012), 24 (2016), Chalk n Duster (2016), Shivaay (2016) and Tiger Zinda Hai (2017). Karnad's small screen acting debut as Swami's father in Malgudi Days (1986-87) based on the short stories by R. K. Narayan is stamped on the memories of all 80's kids and generations to follow. He has also hosted Turning Point, a weekly science magazine programme aired on Doordarshan in the 90's. Khandaan (1985), Indradhanush (1989), Apna Apna Aasman are some other television shows Karnad contributed in. Karnad gave his voice to India's former President, A. P. J. Abdul Kalam in audiobook version of Wings of Fire by Charkha Audiobooks.

The Government of India awarded Karnad with the nation's top civilian honours Padma Shri and Padma Bhushan in 1974 and 1992 respectively. He has also been awarded the Sangeet Natak Academy in 1972, the Sahitya Academy in 1994 and the Kalidas Samman in 1998. In recognition of his unordinary contribution to the literature, Karnad was conferred India's

highest literary prize, the Jnanpith Award in 1998. In 2011, he has been bestowed upon by a honorary degree by the University of California, Los Angeles. For his contribution to the Indian cinema, he has won more than thirty awards in his lifetime, eighteen of them being Filmfare awards for his critically acclaimed movies. In 2011, Karnad wrote an autobiography in Kannada titled Aadaadtha Aayusha. It is incomplete in the sense that it covers only first half of Karnad's life. Karnad's individuality lies in

the fact that he deflected from the existent flow of literature. He familiarised the populace with the world's glorious history and mythology to help them tackle the new-fangled perplexities of life. Karnad's thrill seeking attitude has never misjudged the audiences, ensuring unwavering success in all his works. His approach towards art and literature is invigorating, uncontaminated and sprightly. His compositions will always remain youthful and in the continuance of life will keep on appealing to the forthcoming

Art and Architecture: Two stupendous pillars of the Nation

Chinmay Ranade (SYBMM)

the Oxford Union (1962-63).

Humans like to express their feelings and they do this through a number of mediums, with art and architecture being two of the most powerful ones. Raja Ravi Varma, known as 'The Father of Modern Indian Art' often depicted Indian goddesses and scenes from Ramayana and Mahabharata in his paintings. The oldest known paintings in India are the Stone Age paintings at Bhimbetka Rock Shelter, believed to be around 10,000 years old. In other parts of the world, Mona Lisa, a Renaissance Era masterpiece by Leonardo Da Vinci, is a visual treat for millions at the

Theatre, at one point in history, was the most popular form of entertainment and still continues to attract audiences. The 19th and 20th centuries saw the rise of photography and videography. It gave us a better, faster and more efficient way of preserving memories and has since

evolved into an art form of its own. India has a wide architectural history and has been subjected to many foreign invasions. Invaders have left their mark on the nation's architecture, none more so than the Mughals and the British. We

can see forts, temples, mosques, mausoleums, churches, etc., which reflect the culture and religion. Houses built out of stones, making the roof out of leaves and branches, painting the walls with mud, highlighted some or the other message. The

Ajanta and Ellora caves in Maharashtra are Buddhist cave monuments from the 2nd century and are the best cave complexes in the world. Taj Mahal in Agra, the Konark Sun Temple in Orissa, the Hawa Mahal in Rajasthan and the Gol Gumbaz in Bijapur compels us to visit

The Pyramids of Giza, the Great Wall of China, the Hagia Sophia mosque in Turkey, the Lincoln Cathedral in England, the Eiffel Tower, the Sydney Opera House and of course, and the Burj Khalifa are appreciated globally. Humans have gone far from using stones and mortar to bricks and cement and now steel and glass in construction. Art and architecture allow humans to showcase their creativity, ingenuity, resourcefulness as well as capability to shape things the way they like. It is what makes us human, what defines our society and what we shall be remembered for.

Kathak- A symbol of storytelling

Kathak has represented a variant culture and continued to blossom time and again

Adhishree Gadgil (TYBMM)

A dance form embodies the tradition and culture of geographical region it has originated from. One such form is Kathak – one of the oldest and most sensual of classical dances from the word 'katha', which means story, Kathak literally means 'storyteller'. It involves dancers communicating with their audience by telling stories of epics such as 'Ramayana' and 'Mahabharata' through their bodies and not their words.

Kathak, however, has evolved over the centuries, none more so than when the Mughals invaded India. It slowly moved from being performed in temples to royal Mughal courts as well as resulting in a change for style, costume, attire, etc. Emperor Akbar married a Rajput princess who allowed Hindu dancers and musicians to perform at the

royal court and this was the beginning of the golden era for Kathak. Over the course of the following centuries, we have seen major developments that have shaped the dance form in unimaginable ways. For example, today's dancers focus on brilliant variations of rhythms and swift pirouettes. 'Modern Kathak' is a blend of Hindu and Muslim Kathak which has been brought about by political and religious influences through the decades. Kathak is making a resurgence in front of a younger and wider audience due to the influence of social media.

It has penetrated Bollywood with many popular songs being based around it or incorporating its aspects. In fact, it has received global reach owing to the shows like 'America's got talent', thus attracting dancers from Britain, America, Canada

among others. Celebrities like Pandit Birju Maharaj, Madhuri Dixit, Asha and Archana Joglekar, too, have had a huge influence on modern Kathak being as popular as it is. Its creative aspect will always mesmerise the future generations.

Famous Kathak dancer Shrimati Shovana Narayan aptly

"The shimmering tinkles of a hundred ghungroos, the single twist of the wrist which tells a hundred tales, the suggestive lift of an eyebrow, the resounding beats of the tabla and the twinkle toes keeping pace as if skimming water....the story is complete."

Joint Booker prize winners for the first time in thirty years

Booker Prize 2019: Margaret Atwood and Bernardine Evaristo win joint award as the jury break the rules

Manali Kalele (BA English Literature)

The judges of this year's Booker prize have explicitly disregarded the rules of the August Literary Award to choose the first joint winners in almost 30 years - Margaret Atwood and Bernardine Evaristo. The former won it for her book 'The Testaments' and the latter for 'Girl, Woman, Other', making Atwood the oldest ever winner, at the age of 79, and Evaristo the first-ever black author to be felicitated. The pair received the prize on 14th October, 2019 in

'The Testaments' is a sequel to Atwood's previous novel, 'The Handmaid's Tale', written in 1985. It was about women in Gilead, a dystopian country dominated by totalitarianism, where women had the compulsion of being pregnant and had to undergo a monthly pregnancy test. Women's bodies were controlled by those in power. The sequel, however, is all about how things unfolded and resulted in its fall. Set around 15 years after the first book's conclusion, it explores the difference between the lives of the first and the second generation of citizens. The story is told by three narrators – two of them being young women; one grew up in Gilead and is illiterate and the other was from Canada. The third narrator is an old woman

named Aunt Lydia, who happens to be the founder of Gilead and is also seen in 'The Handmaid's Tale'.

There is virtually no subtext in 'The Testaments'. The meaning is all on the surface i.e. what you see is what you get. One event leads to another, obstacles are external, sections end on cliffhangers, and characters remain unchanged by the plot. Atwood is not interested in how people become degraded as objects, but how their morality is compromised. She believes, something similar to the dystopian society of Gilead has already happened in our world and the setting of her book owes

a lot to the United States' Puri-

The girls are courageous and hopeful, venturing out in the second half of the novel like the heroes of old. They believe in friendship and even witness the perseverance, after death, of a person's soul. To read this book is to feel the world changing, as the unforeseeable shifts of the last few years reveal the same old themes. It also gives us a chance to witness our own political life flash in front of our eyes; to remember how the world was 30 years ago and wonder, "If she was right in 1985, she is probably more right today." The Booker prize jury

said the following about 'The Testaments', "There isn't a single moment of dullness in this book and the pace does not allow you to turn away from its momentum." High praise indeed. The other winner, 'Girl, Woman, Other', is the eighth novel written by Bernardine Evaristo, an English novelist. The story has been told through twelve female voices, especially those of black women. The voices represent twelve distinct characters with separate stories that, from time to time, overlap one another. The writer says, "The novel is an inclusive fusion fiction that shows the complexities, the variety

experiences, and identities of black women. It is a free-flowing read with lots of comas and poetic patterning." The story of the novel can be traced back to the racial tensions throughout the 20th century and to a certain extent, feminism, since the book is all about women

The book mainly addresses the twelve black women and their respective lives, moving forward in the world, through the decades. Many of the characters are close friends, relatives or even lovers while others simply are in the same theatre on the same night or argue with each other on Twitter. Many subjects explored in the novel

same time. 'Girl, Woman, Other' will

feel urgent and timeless at the

surely change the mindset of the readers regarding black people and even has the potential to create a whole new world. In an interview, Evaristo said, "My mission behind this book was to write about the African diaspora. We are all things and everything. You cannot dismiss us, nor can you easily define us." Though the world portrayed by Evaristo is not idealised, there is something uniquely beautiful about it. The Booker prize judges described 'Girl, Woman, Other' as a modern 'Womanhood' novel.

THE EDITORIAL

Tuesday, January 14, 2020

Leave the nest

It's time to take wing and fly out of religious conflicts

Jagruti Mahajan Editor-in-Chief

Religion is supposed to be the means of attaining peace, but in practicality, every religion has got a base of fundamentalism. Religion is the very foundation of the culture of all Nations. They are twined so much that there will not be culture without religion. On the other hand, it has been a major feature in some historical conflicts and the most recent wave of modern terrorism. With reference to the example of Ayodhya dispute, the Supreme Court cleared the way for the construction of a Ram Temple at the disputed site at Ayodhya and directed the Centre to allot a 5-acre plot to the Sunni Waqf Board for building a mosque. But again, the question here arises as to why this even happened? India is a diverse country and hence it is possible to have varying opinions about the past.

Today, if you utter the word "religion" then mostly you are talking generally in terms of conflicts. This is due to the atmosphere of fear and discrimination created in society. When we analyze the Ayodhya dispute, we can see that fighting for a particular place in the name of religion is just unnecessary. Even though if people claim that Lord Rama was born in Ayodhya, no one can guarantee or prove the exact spot where he was born. So arguing about the specific area is not healthy for the society and its development. Most importantly, a large part of the media is responsible for this situation today. Many newspapers had banner headlines and pictures of the Hindu ascetics which created certain opinions among the masses. Fear-based media has become a staple of popular culture. There are a number of failings with how Ayodhya dispute is represented in the mainstream media, well documented. Media and the general public must understand that religion is not related to concepts.

Everyone has a right to live happy a life. If we emphasize secondary level differences like "I am a Hindu," then it makes seem more concerned with the Hindu community. Also, "I am Muslim," gives some kind of close feeling with other Muslims, but automatically creates some sort of small distance from other faiths. One should not forget the oneness of humanity. We all should concentrate on our primary goals rather than paying attention to secondary differences. Then, we disregard the rights of others and even have no respect for the lives of others. Sustainable religion promotes peaceful co-existence between various religious groups. Talking about politics, many politicians used Ayodhya dispute as a medium in order to get their support to capture power. In modern times, it is evident to keep away religion from other aspects like politics, economy and science and technology. In India, religion tries to interfere with other elements due to which the issues are piling up for religious minorities in India. All of these just show that the root cause of religious conflicts in India will be a hard task to understand but it's essential to prove that religion is the truth that sustains

A SAFE H(E)AVEN?

Nirmeeti Patole Editor, English Section

Ashmir issue is in the pipeline since many years. Recent measures taken to reduce the magnitude of this concern were abrogation of Article 370 and 35A. Whether the decision was good or bad is not a matter of discussion, but is the government taking legitimate action and implementing proper policies, is a real question. It is the time to seize opportunity for sustainable development in this so called 'Heaven on Earth'.

Jammu and Kashmir, known for its inexplicable beauty has witnessed years of bloody conflict, perception war, political unrest and is still in the middle of controversy. Reports of communication and economic shutdown coming from the valley cannot be ignored. One also needs to acknowledge the employment opportunities which are being created for local youths to refrain themselves from stone-pelting. Recently, when EU delegation visited Srinagar, they welcomed this move and one the members said he did not want Kashmir to become a 'second Afghanistan'.

Terrorism remains a core issue and a great threat that occupies the whole world. Rising insurgency in Kashmir since Burhan Wani's death in 2016 had made the situation worse. Terrifying terrorist attacks during Amarnath Yatras in last several years cannot be forgotten. Extremist terror outfits, mobilisation of young students and cross-border terrorism are burning issues, which needs to be addressed carefully. Seen as a great move to curb terrorism, this historic step has restored a sense of relief in Kashmiri Pandits, who are the major contributors in Jammu and Kashmir's social fabric.

Tourism industry in the valley has a global appeal. Rejoicing the tranquility of Dal Lake, and wandering freely without any fear of terrorists in Gulmarg, thus skiing in this 'Meadow of Flowers', will bring alive true spirit of Kashmir. Shalimar Bagh and Pari Mahal are another magnificent places. Along with tourism, Kashmir has its unique culture, cuisine, art and accessories. 'Pheran', a traditional Kashmiri dress is quite popular. Removal of these articles has opened a wide door for trade opportunities. Ladakh, which is now a Union Territory is an area to explore. Owing to its influence of Buddhist culture, monasteries and rich heritage, it has the ability to become a best tourist destination. It is now seen as a research center to study ancient herbs, examine new scientific inventions through its vivid nature. Stunning speech of Jamyang Tsering Namgyal, a MP from Ladakh has grasped the attention of many and is an emerging youth icon with a good political consciousness.

Legally, Jammu and Kashmir is integrated with India but are the minds integrated, that is the question. Instead of using it as an instrument of vote bank, it should be used as a means for getting high-class education, creating top- most Universities and providing jobs to the youth. Problems of local villagers, businessmen and common citizens should be addressed as they are the ones who have suffered a lot and are now looking forward with a new hope and determination.

CLIMATE REFUGEE

Varadh Phansalkar Head, Reporting Department

A year ago, the name Greta
Thunberg was unknown but now, she has grasped the attention of many through her courageous spirit, distinct vision and bold attitude. A 16-year-old girl, hailing from Sweden, has left no stone unturned to take a clear stand regarding climate crisis and her dynamic charisma has made the whole world to take the notice of this horrendous scenario. Her inclusion as the Time magazine's 2019 'Person of the Year' is a cherry on the cake and a dream come true for any teenager.

Thunberg set the United Nations stage on fire with her 'How dare you' speech, which bought politicians back to their senses and gave a strong message of developing strategies to confront the climate change. The school strike or the 'Fridays for Future' saw students dumping their classroom lectures and attending the protests.

"Our house is on Fire", Thunberg said at the World Economic Forum in the Davos. Inspired by Thunberg, wealthy

philanthropists and investors have donated almost half a million pounds for Extinction Rebellion to establish 'Climate Emergency Funds'. Thunberg's untapped potential to file a legal complaint against five major countries for not staying true towards a UN pact on children's human rights, states her genuine concern for climate change.

The Swedish activist had earlier protested against the disastrous heat wave that Europe faced and forest fires which had created a serious dent in Sweden. Her burning desire to bring change was gradually recognised by others and many citizens supported in her journey, which she still continues to travel. Though mocked by many, her relentless spirit and extra-ordinary efforts have helped to chase her dream and stand for a humble cause.

Electric Vehicles: The road of an uncertain future

Rohan Pingle Head, Reporting Department

Electric vehicles, or EVs, have been quite a stir in recent times. They run on battery powered motors and hence, produce close to none emissions. The trend of these environment-friendly and highly tunable vehicles is seen on a conspicuous rise in Europe and America. Companies like Tesla and Hyundai have also begun installing public charging stations

in multiple locations, providing a full charge to the vehicles' batteries in less than four hours.

Though the widespread use of EVs is still a distant vision in India, Indian government has deployed battery-powered intercity transport buses. In Bangalore, there are start-ups that offer electricity-driven scooters on rent. Whereas in Nagpur, Ola has started India's first multi-

that can enhance electric mobility system. Since EVs run on motors which are controlled by an array of sensors and other electronics, fine-tuning their performance is as easy as plugging in your laptop and uploading an updated software. They offer impressive performance as well as range and are easier and cheaper to maintain. They exclusively use an automatic transmission, which makes them easier to drive as well.

modal electric vehicle project

Indian automotive market is aggressively dependent on conventional vehicles and fairly new to the concept of EVs. However, vehicles running on fossil fuels have become a huge burden on our environment and we are in dire need of a change. We need to look forward to change our economic resources, to adjust to changing transportation and to accept that saving our planet is our responsibility. So, let's pave the way for electric vehicles!

ETERNAL TUKARAM: A QUINTESSENCE OF CONFESSIONAL POETRY

Dr. Prashant Dharmadhikari Teacher-in-Charge

dharmadhikari.prashant@gmail.com

Days nyaneshwar and Tukaram are considered as the 'life force' of Marathi culture. They represent the 'warkari' sect which caused revolution in the socio-political scenario of Maharashtra. The influence of these saints on the cultural life of Maharashtra can be compared to the influence of King James Bible on English literature. The poems, phrases and abhangas of Tukaram are weaved in the very fabric of the language that we often use as idioms and sayings. They have proved the test of time because of the relevance and visionary qualities of his poetry.

The glory of Tukaram is rightly traced by noted Marathi poet and Dnyanpeeth Awardee, Vinda Karandikar in one of his famous poems titled 'To meet Tukaram, Shakespeare come over'. He exploited an opportunity to juxtapose the oeuvre of both these contemporary poets of sixteenth century. The distilled essence of this poem lies in the fact where Shakespeare concedes that whatever Tukaram has achieved was not attainable for him. The same kind of metaphor has been implemented by noted Indian English critic Dr. M.K. Naik in his book 'Indian English Poetry' where he compared Tukaram to Nobel Laureate Rabindranath Tagore.

There are many instances in the collection of poetry which is famously called as gatha, where Tukaram initiated a very frank and candid discussion, as if he was recording each and every incident of his life in his diary. He talks about his profession, the inner turmoil during his 'sadhana', his sufferings, the discussion with Pandurang, his letter to Shivaji Maharaj, etc.

Tukaram witnessed utmost misery during the drought when he lost all his kith and kin. In utterly confessional tone he laments:

Famine reduced me to penury, I lost my honour

I have to watch one of my wives starve to death
Ashamed of myself, I suffered great anguish
To find my business in ruins
When my father died, I was too young to understand;
My children died; So much the better

My children died; So much the better
The lord has removed the last illusion
My mother died in front of my eyes
My worries are all over says Tuka....
In this instance, one can compare Tukaram with Job, a

prophet in the 'Book of Job' in Old Testament of Bible, who suffers all the miseries to attain the salvation. Like Job, Tukaram also hails form a prosperous family but the horrendous disasters take away all that he holds dear, including his offspring, his wife and property. Unlike Job, Tukaram takes it on an optimistic note and sheds away the depression by saying it as 'illusion'.

Tukaram confesses that he didn't know the ways of the

Tukaram confesses that he didn't knew the ways of the world and made his mind the judge instead of wandering here and there by the advice of people. He says:

'I was so weary of the ways of the world That I spurned all advice given by my friends. I made my own mind the sole judge of truth Rejecting the popular view of life.'

Tukaram never hesitates to confess that, initially it was very difficult to concentrate (Navhate Abhyasi Chitt Adhi). Like a common man he used to feel that what if he could not attain the blessings of God. But ultimately he understood the truth.

I have understood one thing, that Narayana Never lets down his devotees. Says Tuka, my only assets in this world are

The poems that Panduranga made me speak.

Tukaram was the epitome of confessional poetry in Marathi literature. He distinguishes himself from other confessional poets like Kamala Das and Sylvia Plath by confessing his feelings and inner turmoil unto the God.

The Imperfect façade

Saurabh Teli Head, Proofreading Department

We have had two separate elections in the past twelve months. In a democracy, citizens elect the person they deem fit to lead their country or state. Candidates spend a lot of time criticising the ruling party and make promises in exchange for votes, but as they come in power, they tend to do the same things they criticised the opposition for. The way a leader behaves can often seem as "illogical", "selfish", "corrupt" or downright "stupid". So, what are the citizens, who brought him or her into power, supposed to think? Why do these powerful leaders of countries, act in such inexplicable ways?

First of all, we need to understand how leading a country works. Be it a democracy or a dictatorship, one statement stays true – "No one rules on their own". A President/PM or a dictator, on his own, cannot guard the country, but delegate power. Democracies have senators or

cabinet ministers whilst dictators are often backed by their most trusted generals. These key supporters are crucial for a ruler's reign as the difference between them being and not being in power decides how happy the keys are. So, it begs the question, how does one keep these keys content? The simple answer is to reward them.

Key supporters don't neces-

sarily like the ruler as a person but rather the gifts he/ she gives them and for the latter, it is a careful balancing act between "doing the right thing" by working for your citizens' welfare and keeping your keys happy; these two things almost warrant contradictory actions. The money spent on the public is money not spent on keeping the keys content, keys that can replace the leader, either discreetly or publicly, because — "no one rules on their own".

One may wonder why the key supporters are so fickle and cau-

tious and the answer being, they have the same problems as the ruler, just one level below. It is a hierarchy that goes from the leader of the country to a labourer. Hence, in order to maintain their own power, the key supporters can and will replace the leader in favour of someone that would protect their interests. A leader only has two ways to go about running his/her country - First, be pragmatic and corrupt, performing a tricky balancing act between keeping your citizens and key supporters happy. Second, the ruler can uphold his morals, go by the book and spend everything on the welfare of the citizens; this will surely make him popular in the eyes of the people but almost guarantees that he will never come back in power and even get overthrown before the end of the current term.

Let's answer the question asked at the very start - Why do politicians act in such irrational ways? Being in power is more important than having the love of your citizens. If one finds the "game" of power to be too corrupt or disgusting, they can choose to be ignorant but can't escape it, no one can. Successful leaders are rarely nice men that haven't done anything questionable in their careers. They know how the game works and follow the rules that keep them in power because they understand one very important thing

being powerless gets you nowhere.

Cover more or cover core

Media needs to be specific in its coverage and be loyal towards its principles and ethics

Prof. Tejal Shinde

B.M.M. Faculty Member

Does the media cover everything? Can the media cover everything? Precisely no. What is the media not covering enough of? On what parameters do news agencies decide 'significance' of news? And is 'significance' a subjective matter?

Numerous questions arise when it comes to media coverage. The fact we can never know how truthful the media coverage is quite worrisome. Print, digital, and web, all have a loyal set of audiences which grows significantly day by day. Owing to the technical advancements, audiences or 'consumers of media', 'consume' it regularly. News/ entertainment channels on television, social media networks on the web and current affairs through newspapers, the majority of information dispersion comes through the media. It is this regular and constant presence of media in our lives that makes it such a powerful entity, and often with such power, comes the possibility of manipulation. The media can and does filter out information and content which isn't entertaining or 'sensational' enough.

Let's look at the international media's coverage of the environmental crisis. The media is not just very late on this subject but have downright failed the viewers. Only when the Swedish teenager Greta Thunberg began skipping school on Fridays in 2015 and inspired many along the way that the media started to take notice. Her campaign gained momentum slowly and triggered similar

protests across the world. The media was in awe of this teenager, who bluntly called out the ignorance of world leaders. She was featured on the cover page of 'Time' magazine and ended up getting nominated for the Nobel Peace Prize.

The media applauded, gave her massive coverage as she spoke at the UN climate sumenvironment-friendly policies and have been exploiting our natural resources for decades. Media's interest and attention to

the Hong Kong crisis too came late and the issue still doesn't get reported enough. There's crisis reportage but no conversation about the protesters' demands, police response and the overall

effects of the protests.

The Amazon fires initially received minimal media coverage and became 'important' when it got politicised. These instances

enough' for primetime. It would be somewhat fair to say that news in India can be put into two categories, sensational and less sensational.

Media in India and Hindi language news channels, in particular, have a large audience. It seems these news channels like entertainment shows, follow a 'theme' for the media coverage. The most widely used, rather an exploited theme would be nationalism. There will be 'experts' on every panel who lock horns with each other on television every night, defending their opinions, and with this theme, often the media ends up giving an unnecessary coverage to a neighbouring nation and its cricketer turned politician PM.

We may not be at war but we have an 'enemy' according to the media. The news on these channels doesn't seem to get past Pakistan's border violations and how the Indian army taught 'them a lesson'. The narrative on nationalism is questionable. The north-east of India never gets enough media space, being conveniently neglected. The media also has little to no coverage on education. With one of the largest student populations in the world, why are there no debates or panel discussions on education policies, quality of education and the urgent need to update the system, which seems to be failing our students? There are many such issues that needs careful consideration. The media has to look at itself and ask – Are we pro a certain political party or pro-truth?

mit. However, the media could highlight whether there is nothhave set off to talk and cover the ing worth covering or why is media not exploring the core of climate crisis way before Thunberg entered the scene. The an issue? The Indian mainfourth estate of democracy stream media, too, is often silent failed to question the industries about climate change unless the and corporations that have no capital of the country chokes on

high levels of pollution. They fail to give fair coverage to many significant issues just because they weren't 'sensational

Economy is dropped and jobs are cropped

From manufacturing to automobile sector, a serious decline is observed in the economic state of India

Prof. Uma lyer

B.M.M. Faculty Member

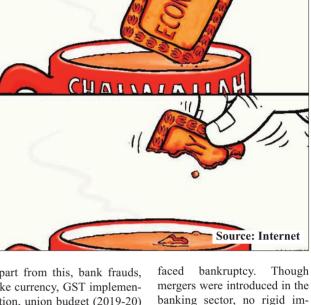
India's economic slowdown is **⊥**worth consideration and as we enter 2020, there are numerous economic problems that needs proper attention and analysis. The ongoing China-United States trade war is another aspect that might have some impact on India's economy. Instead of diverting the focus on external matters, the government must try to resolve internal economic conflicts and achieve its target of \$5-trillion

There are rising concerns over the GDP growth, as it has plunged to 4.5% in the July-September quarter of 2019-20. Though the Finance Minister is introducing reforms and laying down new strategies to tackle the slowdown, the results are not constructive and one has to just wait for India to bounce back to a desired 8-10% trajectory. Talking about unemployment, which the media never talks, it is at a four-decade-high. Youth of the country is not satisfied as joblessness continues to haunt them. As the debate on Citizenship (Amendment) Act accelerates, it will have a considerable impact on employment and recruitment policies. Though government is giving boost to startups, proper infrastructure is required. Many local and multinational companies are laying off their employees due to cost-cutting, which clearly depict the effects of economic slowdown.

The 2016 demonetisation can be one of the reasons for the economic crisis. Corporate investments dropped to 60% dur-

Prof. Prachi Nitnawane

B.M.M. Faculty Member

Apart from this, bank frauds, fake currency, GST implementation, union budget (2019-20) have contributed in the economic slowdown. When the budget was declared by the Finance Minister, foreign investors pulled out Rs 475 crore from the Indian markets. It seems as though government is facing huge revenue shortfall and is imposing LTCG tax and buyback tax. Modi government, also failed to please investors who are looking forward to invest in share market.

From automobile to real estate, many sectors faced issues due to the declining economic condition. Total share of India's automobile industry in the country's manufacturing GDP is 49% and faced huge loss in 2019. A drastic loss of 3,50,000

Into the Men Too Movement

mergers were introduced in the banking sector, no rigid improvements are observed in the sector. Reports are now coming that government will provide capital to the public sector banks (PSBs), which is a good thing to look forward. Last year, manufacturing growth collapsed to a rate of 0.6% which was 12.1% in the Q1FY19.

To enhance trade, investment and employment opportunities, the government as well as media should start working more on the economic crisis and give it utmost attention. The recent onion price hike was an example of how the economic slowdown is disseminating in the entire nation. Hence, it's time to give this issue a serious thought and make India eco-

Can a woman's dress be a mess?

Prof. Dr. Sangita Mohanty B.M.M. Faculty Member

Tt is a sickening and unfortu-Inate phenomenon that women across the world and particularly in India, are being subjected to ruthless sexual crime despite the stringent law in force. Law is more in paper rather than being enforced effectively as proportionate to the volume of crime. Another school of thought advocated that the revealing dress, modern approach to life with flamboyance and an independent thought are other causes of temptation for a potential criminal to commit heinous crime. It is nothing but victim shaming.

Decency in dress code and interaction are required as per occasion and dresses must not be outrageous. For example, in the United States, baggy jeans caused a problem. Lots of young people started wearing baggy jeans which showed their underwear-an 'outrage' which was made illegal in some American towns. This probably wasn't because the jeans were indecent or unusual, but because some people thought that showing your underwear was of the disrespectful nature of some teenagers. Likewise, miniskirts caused similar shock waves in the sixties because some people thought they were 'immoral'.

Studies by Edmonds and Cahoon (Bulletin of the Psychonomic Society 1986, 24 (6), 444-446) indicated that females wearing sexually oriented clothes are perceived by both men and women as being more

vulnerable to victimisation and are responsible for crimes committed against them, as compared to women who dress more conservatively. However, some studies, as reported in the 'Washington Post' show that women with passive personalities, who tend to dress in layers, long pants and high necklines, are more likely to be assaulted sexually. It was found that most convicted sex offenders could not remember what their victims were wearing.

Yes, in some cases prevention can be better than treating a full-blown issue, it is definitely not right to blame his or her actions (reactions) based on what their victim was wearing at the

One may dislike or even hate someone for dressing up in a particular way but on no

ground, it can justify assault on a woman's modesty. Suggestions of dress codes for controlling crime against women are representation of very weak society which has given up its right to fight against crime on the pretext of adopting non-violent approach.

It is also important to note that women who express their fear of being assaulted as a reason to avoid strange men on the street are often chided for thinking, "All men are rapists". Indeed, studies show that a small percentage of men are responsible for most sexual assaults.

Though everybody agrees to be decent on attire irrespective of sex, modesty of a person cannot be challenged, no matter how he/she is dressed or where and when he/she is walking. Sexual assault is a criminal act

and should be dealt severely as per law of the land. Though very few cases are re-

ported, young men do fall prey to sexual assault by opposite sex but we don't insist that they dress differently. We don't warn young men not to tempt the older women with their bare biceps, knees or other body parts. So what's the point of policing skirt lengths, advising young women not to go to certain places, to protect their drinks instead of focusing on telling the assaulter to mend his ways or face the consequences?

Remember, it is a war between evil and good. Evil will not be satisfied until it demolishes you completely. It can never be satisfied by compromises. Wars are never won by avoiding fight. We have to fight and win over the evil.

Everyone is familiar with the Me Too movement but these days, #MenToo or Men Too movement is spreading and creating change in the society. This movement in India was started against false sexual harassment allegations. Its mission is to bring about judicial equality for men. Currently, a woman can get a man arrested by falsely accusing him of sexual assault, with the proof of burden lying on the man's shoulders. The movement hopes to shed light upon this breach of constitutional rights. Men's rights activists feel there is a need for "gender neutrality" and "gender-biased" laws are proving to be a roadblock. The recent case of Karan Oberoi created a stir,

A surge has been observed in the number of consensual sexturned rape allegations in recent years. For instance, Rishi (name changed) was part of a yoga group in Malad. A friendly livein couple from the group, Lina and Karan, opened up their house to him on Saturday nights to save him a long trip on Sunday, when they had their yoga sessions as he lived in Chembur. Lina and Rishi subsequently got into a consensual sexual relationship. Soon, the former realised that there is no future in this arrangement and wished to marry another girl he met. In re-

thereby bringing awareness

about this movement.

sponse, Lina slammed rape charges against Rishi, in a fit of rage. He was arrested and spent a week in jail. It took 3 long years to be acquitted of his charges – which ultimately resulted in him losing his job, reputation and confidence.

Amit Deshpande has set up the Vaastav Foundation in 2014, an organisation working towards protecting men's rights. Deshpande said, "Most of the times these cases become extortion tools and although the acquittal rate in rape cases is 74%, stretched litigation destroys a man's reputation. Once such a case is filed, a man is persecuted at every level — police, judiciary and media. Friends, family and acquaintances look at him with suspicion."

Organisations like Vastaav and Save Indian Family - a group of 45 NGOs that work towards men's rights, are conscious of the #metoo movement and the atrocities towards women but work towards making sure that when men, who are being harassed come forward, their word is taken seriously.

Section 498A, which was actually introduced to protect women from domestic violence is being misused by some of the women and try to gain sympathy out of it. There should be more discussion and policies that favour justice and are not biased. The society and law must also listen to the voice of men and preserve equality in a real sense. It's time to say "Men Too" with unified voice.

Tuesday, January 14, 2020

Amazon - The burning lungs of our planet

As the Australian fires break out, agony of Amazon rainforest still continues to be a talking-point across the globe

Swapna P. Deopurkar (SYBSC - BIOTECH)

The extensive forest fires of Amazon in August 2019 grabbed everyone's attention and stimulated concern from across the world towards the destruction of this forest and its impact on the global climatic change. Many researchers, scientists, social activists, movie celebrities and political experts have voiced their opinion, but exploring the ground reality and thinking beyond social media hashtags, could present the whole scenario on a bigger canvas.

Some of us might wonder why a forest fire, thousands of kilometres away is a big deal? Well, Amazon is the largest rainforest in the world and accounts for close to half of all the rainforests present on Earth. Spanning an area of almost 5.5 million square kilometres, this huge forest is a major carbon sink for the millions of tons of carbon dioxide, produced by human activities, thereby reducing greenhouse effect and global warming to a considerable extent. The evapotranspiration ratio from the giant trees of Amazon directly affects the hydrological cycle of the earth, thus, slowing down the global climate change. Apart from recycling oxygen in a significant amount, Amazon also houses several million species of living organisms (nearly 10% of all species in the world), many of which remain undiscovered. Some ecological cycles are exclusive to this biosphere.

The question that crops up in our mind is - who or what caused the fire? In the dry season from July to October, it experiences several fires. The fire of 2019 was different because it kept burning for 3 weeks, releasing tonnes of carbon dioxide and carbon monoxide. Deforestation, being a vital reason became prominent in the Amazon in the 1960s and 1970s when the Brazilian government started providing incentives to individuals and corporations to clear forest land for industriali-

sation. The forest cover was swept and replaced by farmlands and pastures for the beef industry. The agricultural land becomes futile after a few cycles of cultivation, thereby forcing farmers to clear more and more forest land, which leads to shrinking of forest boundaries. The first eight months of 2019 witnessed a record-breaking 75,000 forest fires, majority of which were later found out to be manmade. Many critics suggest the policies of Brazilian President Jair Bolsonaro are to be

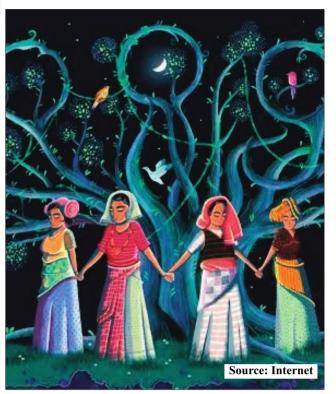
blamed for the increase in deforestation and subsequent forest fires. People around the world rose in anger when Bolsonaro said - "It was a 'fallacy' to describe the Amazon as the heritage of humanity and a 'misconception' to consider it as the lungs of the planet and that Brazil owes nothing to the climate change of the world!".

The world is not new to the dire consequences of the greed for money and power of the western countries; if these insensitive actions don't stop, it

won't be long before the earth gives out. In addition, resources are present in nature in abundance but many of them take time to regenerate. It is not practical for every one of us to fly to the Amazon and try to undo the irreversible damage. Simply being aware of our resource consumption and reducing the generation of unnecessary waste can go a long way. The recent 'Australia fires' revealed that the nature cant bear inhuman activities and mankind should respect and treasure the nature.

Celebrating 45 years of Chipko movement

Manasi Ranade (YBA)

ow you are safe! This line is emoted by many gestures and a 'hug' is surely one of them. Ever thought of hugging a tree? Why not? We all know flora is a living being and they feel everything that we feel. This precept is called interbeing i.e. interrelatedness of all life. Nature and life are fused in a single entity and we cannot disturb this structure nor do we have the right to do so. There was a point where the giver had to beg for its own life and we were the only cause of it. Let's dig into this example.

'Chipko moment', has stepped in its 45th year, and was a nonviolent movement started in 1970s. It was initiated with a motive of protecting trees and forests that were supposed to be slated by the government for commercial purposes. The movement got its name with an urge to hug or to cling on to trees to prevent their cutting. It was led by villagers, especially by women, solely in charge of cultivation, livestock and children who lost everything due to floods and landslides caused by deforestation.

After Sino- Indian border conclusion in 1963, Uttar Pradesh experienced growth, especially in the rural Himalayan region. Interiors of this area attracted many foreign-based logging companies who wanted access to the region's vast resources. Although residents depended heavily on forests for subsistence, government policy prevented them from managing lands and denied access to lumber/timber. Barren forest led to the depletion of water resources, erosion, etc.

Some reports say the original 'Chipko Movement' was started by the Bishnoi community in Rajasthan in the 18th century. More than 75 villagers, led by a lady named Amrita Devi, gave their lives to protect trees and since then, this movement has

disseminated across many regions of India. Chandni Prasad Bhatt, a social activist and an environmentalist founded Dasholi Gram Swarajya Sangha (DGSS) in 1964. This organisation became a force of opposition when severe monsoon floods linked to industrial logging killed 200 people in 1970. The first-ever 'Chipko Andolan' occurred near the village of Mandal in April 1973, when government allotted plots to sports goods company rather than the villagers. Chandni Bhatt led the locals to embrace the trees which resulted in the cancellation of the logging per-

Following the success of DGSS, local environmentalist Sunderlal Bhaguna started sharing Chipko tactics with villagers from different regions. One major Chipko Andolan was led by Gaura Devi and students from villages in Reni. This movement evolved and began to emerge as a peasant movement for forest rights and additionally utilised many techniques of the Satyagraha Movement by Mahatma Gandhi.

Later as the movement continued, the protest became more project-oriented and expanded to include the entire ecology. In 1980, the building of the Tehri dam on the Bhagirathi River and various mining operations resulted in the closure of at least one limestone quarry. More than one million trees were planted in that region.

This movement will always be remembered for its different approach and continue to inspire the future generations. It will lend support to the humannature relationship and give it a boost. With the advent of digital media and technology, this eternal drive for preservation of trees has propagated a message of sticking to trees and not continuously sticking to mobile

Nature's dangerous decline

With birds getting extinct, humans risk the ecosystem

Chinmayee Shinde (FYBMM)

The Sea mink, the dodo, the Atlas bear, the Great Auk, the Quagga, the Javan tiger, the Western black rhinoceros - these are only some of the species that have gone extinct over the years. According to a UN report, close to a million species are endangered and if the process continues, it will start affecting the ecosystem in more than one irreversible way. The abundance of species in an area defines the stability of its ecosystem. Amongst all organisms in nature, bird species play a crucial role in maintaining the balance between predators and their

Birds help in plant reproduction through pollination and seed dispersal. They are a source of food for humans and also help in the agriculture

process by eating pests. Migratory birds indicate the coming of seasons and changing biospheres. They bring nutrients back to the earth and oxygenate the air. Children get fascinated by seeing birds and a bright smile appears on senior citizens with the sight of birds. With all these aspects considered, there is a growing concern over their sustainability.

With ever- increasing population, man is turning forests into urban areas and agricultural lands, thereby leaving no space to birds. Invasive species like cats, goats, dogs, and rats have led to the extinction of many bird species like the Dodo, the Great Auk and the Moa – all of whom were hunted to extinction within the last 600 years. Previously, commonly seen bird species like the Kingfisher and

According to World's Birds report, extinction crisis has spread so far that even some well-known species are now in danger

the Woodpecker are now being spotted lesser. Even the common house sparrow is rarely seen these days owing to the lack of food and suitable nesting from humans in order to conserve the living bird species since any further crisis will prove to be threatening. 'BirdLife International', a non-

A conscious effort is needed

servation has estimated that among the 9,865 bird species, 12% are endangered and 2% are on the brink of extinction. The situation is only going to

profit organisation for bird con-

get worse and cause irreversible damage to the ecosystem if proper measures aren't taken. These include putting a stop to hunting and poaching, controlling the population of invasive species, controlling the use of pesticides and insecticides in agriculture, proper management of the consumption and distribution of meat products, and most importantly - raising awareness among people so that each and every individual can make a difference at a primary level. To maintain sustainability, we have to make sure we protect and conserve whatever we are left with

Organic - Mania in every area!

Organic food has managed to penetrate the food market by offering sustainable nutritional values

Janhvi Patil (SYBMM)

The craze for organic food has washed all over us. All around the globe, people are getting more aware of what they are consuming, how they are living and how it is affecting their surroundings. They are looking for healthy and sustainable alternatives that offer various advantages. Whenever we think of organic, we immediately picture something healthy and tasty. People are now turning towards it not only because of the health benefits it offers, but also because

of the way it is grown and processed.

Organic foods consist of all those foods that are produced without the use of any chemicals or genetically modified Organisms (GMOs). Livestock raised for meat and dairy products is fed an organic diet, not injected with any growth hormones. They are also given access to roam outdoors. Organic produce is grown with the help of manure or compost and crop rotation is practiced. This ensures that the land is optimally

used and not deprived of certain nutrients over a period of time.

Before the introduction of chemicals into our food, all of us consumed locally grown products. The chemicals were introduced to preserve and increase shelf life but subsequently reduced the nutritional value. Now, some have decided to switch back to organic food, despite it being slightly expen-

There is an ongoing debate between rearchers whether organic food is really healthier than its conventionally grown alternative or not. Some say there isn't a lot of difference between both except for the presence of more antioxidants and certain micronutrients in the former. It is also dry in nature as compared to conventionally grown food and hence, tastes better. Studies also suggest that it can reduce the risk of cancer by 25% and of course, one can't ignore the benefits that organic farming has for the environment since it ensures the sustainability of biodiversity.

With modern refrigeration methods, products like pulses, grains, milk, meat and juices can be easily preserved, which wasn't the case in earlier times. There was always a need to retain and store these foods because most of them were not available throughout the year. Some of these preservation techniques were drying or dehydrating, canning, sugaring, salting, burying and freezing as allowed by the climatic conditions. There are different certification standards and while

purchasing organic products, we have to check whether these standards are met. It can be really tricky to ensure the authenticity of a product because companies often label as '100% organic', even if they meet only one or two certification guidelines, as found by the Telangana State Seed and Organic Certification Authority where almost all the organic food samples contained chemicals. Hence, in order not to get duped by such big corporations, whose only aim is to make money, consumers need to be aware of what they are buying.

In 2017, Sikkim was declared as the first fully organic state in our country and since then, demand for Indian organic food has skyrocketed worldwide. Products like oilseeds, cereals, millets, sugar, fruit juice concentrates, tea, spices, pulses, dry fruits, medicinal plants are exported on a large basis from India as the country has a number of agro-climatic regions that are capable of producing a variety of organic products.

表UA SPHERE OF SPORTS

Tuesday, January 14, 2020

P.V Sindhu emerges victorious at the badminton **World Championship final**

P.V Sindhu slogged harder to prove her talent and won a prestigious title

Sandhya Jadhav (TYBMM)

P.V SINDHU BEATS NOZOMI OKUHARA

P.V. Sindhu became the first Indian to win the badminton World Championships by beating Nozomi Okuhara of Japan in Basel on 25th August 2019, the final score being 21-7, 21-7. The match lasted just 38 minutes. She has previously defeated Okuhara in a final of the 2012 Asian Youth U-19 Championship but lost out to the Japanese player in the 2017 World Championship final. Sindhu was bettered by Okuhara in a remarkable final at Glasgow, in a game that is considered one of the greatest battles in badminton history. It lasted close to two hours. The Indian got rid of that loss with a completely leading win over the same opponent in 2019.

Sindhu came to international attention when she broke into the top 20 of the BWF world ranking in September 2012, at the tender age of 17. She has won a medal at every world championship from the 2013 edition, with 2015 being an exception, making her only the second woman to win 5 more medals at the tournament. Sindhu represented India at the 2016 Summer Olympics, becoming the first Indian badminton player to reach a final, subsequently winning a silver medal after losing out to Spain's Carolina Marin. Since then, Sindhu has become a household name in India.

Incredible personality and a dashing auro of PV Sindhu

Sindhu won her first super series title at the 2016 China Open and followed it up with four more finals in 2017, winning the title in Korea and India. Additionally, she has won a silver medal each at the 2018 Commonwealth Games, 2018 Asian Games and two bronze medals at the Uber Cup. She is a recipient of 'Rajiv Gandhi Khel Ratna' and India's fourthhighest civilian award the 'Padma Shri'.

Sindhu has quite an intense daily fitness regime that includes 8 hours of training and following a very strict diet. Although, she doesn't mind a dish of Hyderabadi Biryani as part of her cheat meals. Off the court, she has been described as jovial, fun and is passionate about shopping.

Sindhu says, "I just believed in myself though I was not expecting a final appearance in Rio before I left. Now, I hope to keep the momentum going, keep winning more title and hopefully, win an Olympic gold in future." She also acknowledges her coach's role in her overall development as a player. Sindhu said - "It was all because of a lot of hard work. Gopi sir has been constantly changing my game- plans and more importantly, we trained accordingly." One of the reason to keep motivated at Rio was to sing the national anthem.

Is this what it takes for justice?

A 29-year-old Irani football fan dies of selfimmolation committed in protest of Iran's oppressive laws against women

Nidhi Girijan (SYBMM)

Women are now allowed in stadiums for football games in Iran, for the first time in almost 40 years. On 2nd September, 2019, the footballing world was rocked by the news of the death of Sahar Khodayari. Khodyari, dubbed as the 'Blue Girl' by the internet, set herself on fire in front of Iran's Revolutionary Court, as a protest against the country's twisted laws against women.

Iran has had a policy of banning women from attending football matches since 1981 and hence, Khodayari had to disguise herself as a man to enter the Azadi stadium in Tehran, for a match between her beloved Esteghlal FC and Al-Ain FC, in March. She was caught, put in jail for 3 days and was ordered to attend the court on 2nd September, where she was charged with "openly committing a sinful act by appearing in public without a hijab" and "insulting officials". After exiting the court, where she had reportedly been given a 6-month prison sentence, Khodyari self-immolated in protest and suffered 3rd degree burns, succumbing to her injuries a week later.

The incident created havoc in the football realm and Iran got a lot of backlash from other coun-

A clear message that reveals sports and discrimination can't

tries. Calling the case 'heartbreaking', Philip Luther from Amnesty International said, "Her death showed the impact of Iran's appalling contempt for women's rights." FIFA, who have selected Iran as a host country for the 2022 World Cup Qualifiers, released a statement

- "We are aware of that tragedy and deeply regret it." Iran has been chosen as a site for qualifier matches for the 2022 World Cup, and FIFA said the country must providefree entry of women to the international matches and tournaments.

Iran, since its Islamic Revolution in 1979, has had stricter, often barbaric laws, especially against women like compulsorily wearing the hijab, not being allowed to drive or no permission to attend football matches in stadiums. Football supporters and teams from all across the world have paid their respects to and are mourning the death of Sahar Khodayari. The 'Blue Girl' has since become a symbol of protest against Iran's unfair laws against women.

Ishita Malviya:

Combating water with a relentless quest

Surfing is an emerging sport and Ishita Malviya has shaped it in a new way through her magnetic efforts

Radhika More (TYBMM)

In India, Ishita Malaviya is the first professional female surfer and currently runs a surf club, named 'The Shaka Surf Club' in coastal Karnataka. It is primarily a surf school that aims to get more people into the water and introduce them to the joys of surfing. It is also accessible to local kids and Malaviya's ultimate goal is to establish the Indian coastline as an international surfing destination. Her camp provides surf lessons and water safety education as well as offer tourists a place to stay, at an otherwise remote location.

Surfing is often considered as much as a way of life as it is a sport. It is enjoyed as a recreational activity but is also a competitive sport. Surfing involves riding ocean waves with a surfboard and is certainly not as easy as it looks. That being said, it is worth taking the time out to learn the basics and hopefully, get you up on your feet. Since it involves the unpredictable ocean, a potential surfer should be a strong swimmer and always make sure all the safety measures are in order. 2020 is going to be a big year for surfing as it is to make its debut as an Olympic sport at the Tokyo

Malviya said in one of her interviews, "Surfing changed our perspective on life and helped us get our priorities right. It

made us realise the importance of living our lives now rather than later. We want people to have a healthy and wavy relationship with the water. Because once you start spending time in the water you develop a respect for it – you want to keep your

beach clean." Some of the documentaries based on her life are 'Beyond the surface' and 'Chronicling the life of Malaviya'. Surfing is still pretty much unheard of in India and like any other sport, it too will take some time to become popular here. Also Malviya, being an Indian woman meant there are obstacles and cultural barriers that always stand in the way. One of the issues most Indian parents have is letting their daughters into the water, after a

concerned about the attire. Malaviya, is working hard towards her ambition and is popularising surfing in this country.

certain age, because they are

Surfing is one of those risky sports, beautiful and amazing, and has its etiquettes and guidelines which need to be followed. It provides many health benefits, including cardiovascular fitness, shoulder strength from paddling and strong limbs. Research says, exercise and sports trigger chemicals in the brain that can make you feel happier and relaxed. Malviya, with her incredible energy and conviction has grabbed attention of many youngsters and given a new dimension to surfing as an emerging sport. Many predict that surfing has a better future.

Age is just a number

Eileen Ash, the oldest living cricketer, turned 108 in 2019 and still treasures the cricket bat, which was gifted on her 5th birthday

Nansi Pandit (TYBMM)

The oldest living cricketer in the world is England's Eileen Ash, who turned an astonishing 108-year-old in 2019 and is showing no signs of slowing down. Born on 30th October 1911 in London, she first fell in love with cricket when she was gifted a cricket bat on her fifth birthday. Her debut as a test cricketer for England came in June 1937, against Australia. She went on to represent her country in 7 test matches, playing her last one on 26th March 1949, against New Zealand. Ash was a specialist bowler in her playing days and was more successful in provincial matches than international ones. She also played for Civil Service Women, Middlesex Women, and South Women and was seconded to MI6 for more than a decade. Later she retired and moved to Norwich with her husband, where she resides to this

In 2011, Ash became the first female test player to reach the age of 100 years old. In 2017,

Eileen Ash is the world's oldest living Test cricketer

she became the oldest living cricketer to ring the bell at the Women's World Cup Final between England and India, at Lord's. This tradition signifies the start of play and is considered a great honour to be invited to ring the bell. The England Women's Team gifted her by winning the game after making a sensational comeback.

The same year, the International Cricket Council released a video to celebrate Ash's 107th birthday, in which she was

shown teaching yoga to England Women's captain Heather Knight. They talked about Ash's days as a young lady, looking at pictures of matches during WW2 and played some table tennis, too. On 17th August 2019, she was honoured with the unveiling of a large portrait at the Lord's Cricket Ground. In 2011, she was awarded the 'Honorary Life Membership' by the Marylebone Cricket Club.

She was also a spy and likes to experiment with her life. She

to accept challenges. Her most prized possession is a bat signed by cricket's greatest test batsman of all time, Sir Don Bradman, who was her ideal. Ash is now a hero herself and a source of motivation for all age groups, who are looking forward to enter the world of sports. Her relentless quest to be healthy and happy is an inspiration for many youngsters. When asked about her secret to a healthy long life, she answered by simply saying "liking people, laughing and breathing in the air of Norwich." She is passionate about yoga and had initially started it to improve her golf but later found it to be very good for muscles. Although she doesn't play cricket anymore, Ash is a part of it by watching games regularly. Even at the ripe old age of 108, she is nowhere to been seen indoors, doing yoga or tending to her garden. She even drives on her own and is a testament to the expression 'age is just a number'

is fond of martial arts and likes

मंगळवार, जानेवारी १४, २०२०

सौंदर्याचा साक्षात्कार, मंगलाची सिद्धी

अध्यक्ष, रंगवल्ली वेद कट्टी, रंगरसिक

खरतर रांगोळीचं आकर्षणच असं आहे की, प्रत्येक व्यक्ती क्षणभर का होईना रांगोळीकडे पाहतोच, कारण ती आपली संस्कृती आहे. लहानपणापासूनच आपण अंगणापुढे रांगोळी पहात आलोय. आता अंगण नाहीसे झाले, परंतु आजही दरवाज्यामध्ये आपण रांगोळी बघतो. पूर्वी मी लहान असताना अंगणात ज्या रांगोळ्या असायच्या त्या ठिपक्यांनी जोडलेल्या किंवा पानाफुलांचा वापर करून काढलेल्या असायच्या. अगदी पांढरी रांगोळी थोडी जरी काढली तरी ती दिवसभराचे आकर्षण ठरायची आणि त्यावर हळदकुंकू वाहिलेले असायचे, त्यावेळी रंग वगैरे नव्हते. हे जे प्रकार दररोज पहायला मिळायचे त्यानंतर आम्ही विचार केला, दररोज वेगवेगळे

एकसारखे काही नाही. पण यामध्ये वापरले जाणारे जे चिन्ह आहेत, त्या चिन्हांचे एक वेगळेपण त्या ठिकाणी दिसून यायचे. लहानपणापासून मला त्याचे आकर्षण होते. माझी आई ज्या वेगवेगळ्या पध्दतींनी रांगोळी काढायची, त्यामुळे मला लहानपणी त्याची आवड निर्माण झाली.

लहानपणापासून रांगोळीचे बाळकडू मिळाले होते. पंचवीस वर्षापूर्वी काही ठिकाणी मोठ्या रांगोळ्या बघायला मिळाल्या, त्यावेळी पुण्याचे एक गृहस्थ या भारतीय रंगांचा प्रसार करण्याचे काम करत होते. वैशाली दिक्षित म्हणून एक मॅडम होत्या, त्यांच्याकडे मी थोडसे प्रशिक्षण घेतले. त्यांची पद्धत थोडी वेगळी होती, म्हणजे आपण जी ठिपक्यांची रांगोळी काढायचो, ती दोन बोटांनी काढायचो. त्यांची पद्धत थोडी वेगळी होती, त्या पाच बोटांनी रांगोळी काढायच्या. लाईन मोठी येण्यासाठी पाच बोटांचा वापर करण्यात यायचा, अशा पद्धतींनी त्यांच्याकडून मला मार्गदर्शन मिळाले. त्यानंतर सगळ्या चिन्हांचा अभ्यास करायला सुरूवात केली. चिन्ह म्हणजे काय? पुरातन काळातील गोमुद्रा, सर्व दर्शक आणि केंद्रावणी वगैरे अशी चिन्हे. या चिन्हांचा पूराण काळामध्ये बऱ्याच ठिकाणी उल्लेख होताना दिसतो. यामध्ये सगळी शुभ चिन्ह आहेत, याचा वापर करून रांगोळी काढावी लागते. अशा अभ्यास हा चालूच आहे. आम्ही काही असे ग्रंथ शोधून काढतोय की ज्यामध्ये रांगोळीबद्दल अजून काही माहिती मिळू शकेल का? कारण रांगोळी ही अशी एक गोष्ट आहे ज्याचे आकर्षण वाढतच जाणार आहे. पूर्वी तसे नव्हते, रांगोळी ही अंगणाच्या आणि उंबरठ्याच्या बाहेर कधी गेलीच नाही. पूर्वी प्रत्येक शुभ क्षणी रांगोळी दारासमोर काढली जायची, तर ती आता जर सणवार मोठ्या प्रमाणात असतील तर तिथे मोठी रांगोळी काढायला का नको ? म्हणून आम्ही एका दिवाळीला साधारण पंच्याहत्तर फूट लांब अशी मोठी रांगोळी काढली आणि त्याच्यामुळे आम्हाला लोकांपर्यंत जाण्याची किंवा रांगोळीबद्दल इतरांच्या मनात आकर्षण निर्माण करण्याची

२००२ पासून मी मोठी रांगोळी काढण्यास सुरूवात केली. मुळात रांगोळीची सुरूवात इतकी जुनी आहे की मूर्तीकला जेव्हापासून सुरू झाली, त्यानंतर मला वाटते की रांगोळीचा प्रवास सुरू झाला असावा. हा उल्लेख आम्ही जरा शोधून मजबूत करण्याचा प्रयत्न करतोय. कारण जेव्हा मूर्तीकला व्हायची. त्या मूर्तीची जी बारीक रव्यासारखी माती पडायची त्या पावडरीने लहान मुले खेळायची वगैरे आणि त्यानेच नक्षीकाम करायची त्यामुळे रांगोळी प्रकार हा तेव्हापासून असावा असं मला

आम्ही आमच्या रांगोळीमध्ये कॅलिग्राफीचा वापर करण्यास सुरूवात केली. कॅलिग्राफी फक्त एका कपड्यावर, पेपरवर किंवा कलर, ब्रश यांच्या माध्यमातून केली जायची. आम्ही जेव्हा रांगोळी मोठ्या प्रमाणावर काढायला लागलो तेव्हा एक विचार आला की कॅलिग्राफी आपण पेपरवर करतोच, पण मग ती रांगोळीच्या बाबतीत का नाही? आम्ही रेषांनी लि हायचो पण नंतर आम्हाला जाणवलं की रेषांनी आम्हाला खूप वेळ लागतोय म्हणजे देवनागरीमध्ये जर एक अक्षर झाले तर त्यासाठी दहा ते पंधरा मिनिटे लागायची. त्यामुळे कॅलिग्राफीचा वापर सुरू केला. त्यासाठी आम्ही काही टूल्स डेव्हलप केल्या आहेत. त्याचे आम्ही आता प्रशिक्षण देखील चालू केले आहे. मोठ्या रांगोळींमध्ये त्याचा सर्रास वापर आम्ही करत असतो.

रांगोळीमध्ये अनेक प्रकार आहेत. जितकी राज्य आहेत तितके रांगोळ्यांचे प्रकार आहेत. रांगोळील ा सुमारे चारशे नावांनी ओळखले जाते (उदा. क्षणचित्र). राजस्थानमध्ये याल ा जोथपुरण, नॉर्थला अल्पना, डाऊनला पुर्वाडल. पुर्वाडल म्हणजे फुलांची रांगोळी. पु म्हणजे फुल. वींडल म्हणजे रचना करणे. फुलांची रांगोळी ही मोठ्या प्रमाणात तिकडे पसरलेली आहे. त्याचप्रमाणे साऊथला तांदळाच्या पिठाने कोलम हा रांगोळीचा

प्रकारच्या रांगोळ्या तुम्हाला त्या त्या प्रकारात पाहायला मिळतील.

आम्हाला एका व्यक्तीने

विचारले कि जेव्हा तुम्ही रांगोळी काढता आणि नंतर ती मोठी रांगोळी पुसताना तुम्हाला त्रास होत नाही का? खरंतर पहिली रांगोळी जेव्हा आम्ही काढली ती पुसताना आम्हाला त्रास झाला होता. त्यानंतर आम्ही दुखावटा पण केला होता पण नंतर आम्हाला जाणवले की जोपर्यंत ती रांगोळी समोर दिसते तोपर्यंत पुढचे सुचत नाही. रांगोळी पुसली की पुढची संकल्पना काय असू शकते ? नवीन काय करता येईल ? हे त्यातून सुचायला लागते, त्यामुळे जोपर्यंत रांगोळी समोर आहे तो पोर्टरेटस याप्रकारात आपण चित्र हुबेहूब काढू शकतो, त्याचप्रमाणे आपल्याला विषय व्यवस्थितपणे मांडता येतात. आम्ही आमच्या प्रदर्शनातून पाणी समस्या, बेटी बचाव तसेच पर्यावरण विषयक विषय मांडले आहेत. जिथे रांगोळी काढली जाते तिथले वातावरण प्रसन्न करण्याची ताकद

आम्ही रंगवल्ली रंगरसिक ही संस्था चालवतो. यात आम्ही या कलेचा प्रसार करण्याचे काम करतो. आमच्या रांगोळी प्रशिक्षण शिबिरातून बरेच कल ाकार तयार झाले आहेत. रांगोळी क्षेत्रात येण्याची इच्छा असेल, तर याकरीता रांगोळीचे प्रशिक्षण घेणे आवश्यक आहे.

म्हणून प्रसिद्ध करू शकते. फक्त यामध्ये मेहनत करण्याची तयारी असायला हवी. रांगोळी ही पारंपारिक कला आहे आणि ही कलाकृती शाश्वत असणारच आहे, ती संपणार नाही. ही अशी कला आहे जी आपल्या पुढच्या पिढीकडे जाणार आहे. प्रत्येकाच्या घरी ही कला अवगत असते. पुढचे हजारो वर्ष तरी याला मरण नाही आणि ही कला तुम्ही नक्कीच एक शाश्वत

मलाखतकार - आश्लेषा ननवरे. अमित गायकवाड

कलाकृती म्हणून लोकांपुढे मांडू शकता.

राब्दांकन - आश्लेषा ननवरे

पर्यंतच त्याचा विचार करतो. रांगोळी मध्ये तुम्हाला रांगोळी ही कला, एक कलाकार

भविष्यातील पत्रकारिता...

मिलिंद भागवत, सध्या हे न्यूज १८ लोकमत या वाहिनीवर वृत्तनिवेदक म्हणून कार्यरत आहेत. गेल्या १६-१७ वर्षापासून माध्यम क्षेत्रात ते कार्यरत आहेत. नवशक्ती, मुंबई तरूण भारत या वृत्तापत्रातून त्यांनी पत्रकारितेची सुरूवात केली. ईटीव्ही मराठी, एबीपी माद्या या वत्तवाहिन्यांमध्ये अनेक वर्ष वत्तनिवेदक म्हणन ते कार्यरत होते. तसेच राज्यातल्या सर्व राजकीय. सामाजिक, क्रीडा, मनोरंजन, शैक्षणिक क्षेत्रातील प्रमुख मान्यवरांच्या मुलाखती त्यांनी घेतल्या आहेत. ७ ते ८ तास सलग लाईव्ह निवेदन करण्याचा त्यांना अनुभव आहे.

पत्रकाराच्या भूमिकेत काम करत असताना पत्रकार म्हणून आपली मुल्ये शाश्वत असणे गरजेचे आहे. पत्रकारितेची मुल्ये ही शाश्वत आहेत. बातमी लिहीताना बातमीच्या दोन्ही बाजू मांडणे गरजेचे असते. काही वेळा एखाद्या बातमीमुळे आपल्यावर आरोप होतात त्यावेळी एकाने आरोप केला की विरोधात्मक प्रत्यारोप करता आला पाहिजे. त्यामुळे तथ्यावर आधारित बातमी हवी. बातमी तयार करण्यासाठी अनेकदा घटनास्थळी प्रत्यक्ष जाऊन ती बातमी तयार करावी लागते. जेव्हा पत्रकार आपली पत्रकारितेची मूल्यं सोडून काम करतो तेव्हा सर्वकाही

बदलते. उदा.वेळ, काळ, जागा, दररोजच्या बातम्या, इ.

आजकालच्या धावपळीच्या काळात लोकांना एकमेकांसाठी वेळ नसतो व स्पर्धेच्या युगात संयमही नसतो. सगळ्या गोष्टींची घाई असते. पण काहीवेळा घाई न करता धीराने परिस्थिती हाताळणे गरजेचे असते किंवा कमी होत चालली आहे. संयम ठेवणे आणि वेळ देणे या • जाणे आवश्वक असते आणि मग प्रवृत्ती आपल्यात टिकल्या पाहिजेत.

सद्यस्थितीतील पत्रकारिता भविष्यकाळात • टिकतो. पुरोगामी विचार आणि ख्रप बदललेली दिसेल. यामध्ये वृत्तनिवेदक आणि • प्रतिगामी विचार हे विचार आपापल्या पत्रकार यांचे प्रमाण कमी झालेले दिसेल किंवा त्यांची • दृष्टीने गरज लागणारही नाही. कारण सध्या मोठी बातमी ब्रेक • पंरतु त्या सगळयांचा समाजमनावर झाली की ती आधी आपल्या समाजमाध्यमांवर म्हणजेच • काय परिणाम होतो? आपल्या फेसबुक, ट्वीटर, इंस्टाग्रामवर प्रथम प्रसारित होते आणि : त्यानंतर ती वृत्तपत्र किंवा दूरदर्शनवर दिली जाते. त्यामुळे ┇ त्याचे महत्त्व कमी होत चालले आहे. त्यामुळे वर्तमानपत्रे 🕹 संपुष्टात येणार नाहीत पण त्याचे स्वरूप नक्कीच बदलेले दिसेल, यात शंका नाही.

शब्दांकन - अश्लेषा ननवरे

उदात्त विचारांची शाश्वतता

निखिला म्हात्रे टि.व्ही ९ मराठी, वृत्तनिवेदीका, कार्यकारी संपादक

आजच्या काळात शाश्वत म्हणजे काय आणि शाश्वतता नेमकी कशात आहे असे तुम्हाला वाटते? माणुस हा त्याच्या

विचारांनी ओळखला जातो. मी

पत्रकारितेमध्ये असल्याकारणाने मला

असे वाटते की, त्याकरिता विचार हे चांगले आणि स्पष्ट असायला हवे. आपल्या सर्वांच्या लेखी "आपले विचार" हे शाश्वत असतात. पत्रकारिता करताना दोन्ही बाजुनी विचार करावा लागतो. सकारात्मक बाजू व नकारात्मक बाजू या दोन्हीचा विचार करून त्यामधून सुवर्णमध्य साधावा लागतो. यामध्ये सकारात्मक बाजू नेहमीच टिकून राहते हे आपण पाहिले आहे. अनेकदा विचारात तफावत किंवा मत-मतांतरे असू शकतात. पण त्या दोन्ही विचारांना तुम्हाला सकारात्मक बाजूकडे घेऊन तोच सकारात्मक विचार चिरकाल सकारात्मक असतात. समाजासाठी त्या सगळयाचा किती उपयोग होतो ? ते विचार समाजाला घातक आहेत का चांगले आहेत? हया सर्वांवर त्या विचारांचे महत्त्व अंवलबून असते. मग ते हिंदूत्ववादी विचार असो किंवा पुरोगामी विचार प्रत्येक विचार. कोणताही विचार हा त्या त्या माणसाच्या दृष्टीने किंवा समाजाच्या दृष्टीने योग्यच असतो. केवळ पत्रकारिता ह्या क्षेत्रातच नव्हे तर, समाजात वावरत असताना सुद्धा विचार हेच शाश्वत असतात.

आजच्या पत्रकारितेच्या बद्दल त्या स्वरूपाबदद्ल तुम्हाला काय

उथळ झालेली आहे असे नेहमीच म्हटले जाते. पूर्वीचे वर्तमानपत्र आणि आता असलेल्या वृत्तवाहिन्या यांची तुलना करता पूर्वीपेक्षा आताची पत्रकारिता उथळ झाली आहे, असा आरोप केला जातो. पण त्याची दुसरी स्वरूपात लोकांच्या समोर ते मांङतो. भलेही असे वाटत असले की, आजची पत्रकारिता ही उथळ आहे. परंतु प्रत्येक बातमी जेव्हा प्रत्येकापुढे येऊन पोहचते. तेव्हा त्या बातमीवर तुम्हाला विचार करावा ल

मार्ग आहे. कारण तुम्ही त्यावर स्वतः आपले विचार मांडू शकतात. असे म्हटले जाते की, "दिसतं तसं नसतं" तुमच्या डोळयासमोर घडणाऱ्या गोष्टी तुम्ही नाकारू शकत नाही, तुम्हाला आपोआपच त्याची सतत्या पटत जाते. त्यामुळे पत्रकारितेचा स्वरूप खूप बदले असे नाही. पत्रकारितेमध्ये मध्ये उथळ पणा जाणवत असला तरीही त्यामधून मिळणारे आऊटपुट हे उत्तमच आहे आणि ते लोकांनीही स्वीकारले आहे.

पांरपारिक पत्रकारितेवर सोशल मिडियामुळे परिणाम होत आहेत

खर तर होय, सोशल नक्कीच पांरपारिक पत्रकारितेवर परिणाम होत आहे. हा परिणाम सकारात्मक व नकारात्मक अशा दोन्ही प्रकारात दिसून येतो. एखादी बातमी ही सोशल मिडियामध्ये मोठया प्रमाणात व्हायरल होते त्यामुळे त्या बातमीची सत्यता तपासता येत नाही. सोशल मिङियावर व्हायरल होणारी प्रत्येक बातमी खरी असते असे नाही. त्यामुळे बातमीची सत्यता पङताळण्यासाठी, बातमीची शहानिशा करण्याकरिता लोक वर्तमानपत्रावर अवलंबून असतात. एखादी व्हायरल झालेली बातमी ही सोशल मिडियामुळे लोकांवर इतक्या मोठ्या प्रमाणात परिणाम करते की, ती वृत्तपत्राच्या माध्यमातून, वृत्तवाहिनांच्या माध्यमातून कितीही सांगितली तरीही ती बातमी खरी वाटत नाही. याचे कारण सोशल मिडियाचा एक्सेस खूप जास्त प्रमाणात आहे. त्यामुळे एखादी बातमी ही सोशल माध्यमातून कमी कालावधीत अधिकाधिक लोकांपर्यंत पोहचते, त्यामुळे तिची सत्यता पटवता येत नाही व लोकांना अजूनही वृत्तपत्र, वृत्तवाहिन्यांवर जास्त अवलंबून राहावे लागते. आजच्या काळात सोशल मिडियावर असणाऱ्या किंवा त्याद्वारे तयार केलेल्या बातम्या या जनमतावर परिणाम करणाऱ्या आहेत हे आपण पाहिले आहे. म्हणजे मॉब लिंचींग यासारख्या ज्या घटना

आता तुम्ही टि.व्ही ९ मराठी मध्ये काम करत आहात, यापूर्वी देखील तुम्ही अनेक वृत्तवाहिन्यांमध्ये काम केले तो अनुभव आणि आताचा अनुभव यात काय फरक जाणवतो?

घडत आहे त्या सोशल मिडियाचाच

घातक परिणाम आहेत.

आता पर्यंत अनेक वृत्तवाहिन्यांमध्ये काम करायची संधी मला उपलब्ध झाली त्या मध्ये मी झी २४ तास म्हणजे पूर्वीचा अल्फा मराठी त्यानंतर सहारा समय मुंबई या वृत्तवाहिन्यांमध्ये काम केले. यापूर्वी देखील सकाळ आणि तरूण भारत या वृत्तपत्रासाठी मी रिपोर्टिंगचे काम केले. जेव्हा आपण वृत्तपत्रामध्ये काम करतो, तो अनुभव खूप वेगळा असतो. आपल्याला जास्तीत जास्त लोकांपर्यंत पोहचता येते चांगले

लिहिता येते. खरतर वृत्तपत्रामध्ये लिहायचे असेल तर आपल्याला ख्रुप वाचन करावे लागते. त्यामुळे तो अनुभव वेगळा आहे. पत्रकाारितेच्या बेसिक ज्या काही गोष्टी आहेत, त्या कळतात. बातमी नेमकी काय आहे हे सर्व शिकत जातो आणि या सर्वाचा पुढच्या करिअर मध्ये खुप चांगला उपयोग होतो. त्यामुळे पूर्वीचा अनुभव हा खुप चांगला मिळाला. आता पाहायला गेलो तर आताचा मिडिया बदललेला दिसून येतो पूर्वी बातम्या वाचत होतो, दाखवत होतो परंतु आता तर त्या पटवून द्यावा लागतात. आपला मुद्दा लोकांना पटवुन द्यावा लागतो हे ख़ूप महत्त्वाचे ठरते. त्यामुळे आत्ताचा अनुभव वेगळा आहे. सोशल मिडियाचा विकास दिवसेंदिवस वाढत चालला आहे त्यामुळे लोक सतर्क झाले आहेत. जर एखादी बातमी चुकीच्या संदर्भाने लोकांना सांगितली तर ते लगेच व्यवत होतात आणि तुम्ही चुकलात त्याच्याकडे गुगल आहे आणि गुगल वर सर्व माहिती लगेच उपलब्ध होते. बातमीची पडताळणी करता येते. त्यामुळे पत्रकारितेचे काम खूप सतर्क

वृत्तपत्रामध्ये जाहिरातीचे सॉफ्ट न्यूजचे प्रमाण जास्त झाले आहे असे वाटते

बातम्यामध्ये जाहिरातींमुळे सॉफ्ट न्यूज आल्या असल्या तरी सॉफ्ट न्यूज हे देखील वृत्तपत्रात आवश्यक आहे. जेव्हा वाचकाला मन शांत करायचे असेल तेव्हा वाचक सॉफ्ट न्यूजला महत्त्व देतो. वृत्तपत्रात सर्वच हार्ड न्यूज असणे गरजेचे नसते. अनेकदा सॉ फ्ट न्यूज सारख्या मनोरंजनाच्या बातम्या लोकांना आवश्यक वाटतात आणि त्या लोकांनाही आवडतात. माझे निरीक्षण असे आहे की महाराष्ट्रामध्ये जे राजकीय वातावरण होते, लोकसभा त्यानंतर विधानसभा, निवडणुका आणि मग हे राजकारण या

येऊ इच्छितात तुम्ही काय संदेश क्याल? सगळयात लोकांना राजकारणा विषयीची आवड निर्माण होते. टि:व्ही ९ मराठीच्या एवढाच संदेश देईल की ग्लॅ माध्यामातुन बघून पत्रकारिता

क्षेत्रात येऊन नका पत्रकारिता क्षेत्रात प्रचंड मेहनत लागते. 'ट्वेंटी छोटी बातमी लोकांना पाहायला फोर बाय सेव्हन' तुम्हाला उपलब्ध आवडते. त्यामुळे लोकांनी मालिकेचे प्रमाण कमी करून वृत्तवाहिन्यांना तुफान पसंती दिली. राजकारणाची आवड निर्माण झाल्यामुळे राजकीय घडामोडी हया नाट्यमय झाल्या. आपला देश हा भावनेवर चालतो. आपल्या येथील राजकारण हे देखील भावनेवर चालते. त्यामुळे लोकांना प्रत्येक गोष्ट भावनिक लागते आणि त्या भावनेने आपण त्यांच्याशी जोडले जातो आणि म्हणुन लोकांना ते जास्त आवडते. त्याचे काय द्याल? कोण सरकार स्थापन करणार आहे? या सगळया बद्दल लोकांना उत्सुकता स्थापन झालेली असते आणि ती उत्सुकता टिकवण्याचे काम प्रसारमाध्यम करत

पत्रकारिता व्यतिरिक्त

मला मला सामाजिक कार्यांमध्ये आहे. आवड स्वतःचे फाऊंडेशन देखील आहे. आदिवासी लोकांसाठी काम करतो त्यांच्याकरिता आम्ही शिक्षण. पाणी आणि आरोग्य या त्यांच्या मूलभूत गोष्टी पुरवण्यासाठी आम्ही त्यांच्यामध्ये काम करतो. त्याचबरोबर डहाणू येथील तलासरी येथील एक आदिवासी पाडा दत्तक घेतला आहे. तसेच यावर्षी आलेल्या ओल्या दुष्काळाच्या ठिकाणी आमच्या फाऊंडेशन तर्फे कपडे, औषधे आणि स्वच्छतेचे सामान पाठवण्यात आले होते. तसेच मला वाचायला खूप आवडते. मग तो विषय राजकीय असो किंवा सामाजिक मला विचारायला खूप आवडते.

पत्रकारिता क्षेत्रामध्ये

अनेक

रहावे लागते.तुम्हाला खूप पगाराची नोकरी लागेल, मी टि:व्हीवर दिसेल, माझ्या हातात बुम माईक असेल, हे जर तुम्ही डोक्यात ठेऊन येणार असाल तर पत्रकारितेमध्ये येऊच नये. या क्षेत्रात प्रामाणिकता आणि मेहनत ह्या दोन गोष्टी तुम्हाला उच्च, सर्वोच्च पातळीवर घेऊन जाऊ शकतात. पण या सर्वांमध्ये तुम्ही कमी पडलात तर तुम्हाला माफी नाही तुमचे करिअर बरबाद होऊ शकते. उत्तम बोलणे आवश्यक असते. तुमचे मत तुम्हाला योग्य पदधतीने मांडता आले पाहिजे. तसेच प्रचंड वाचण केले पाहिजे. वर्तमानपत्रातील लेख वाचण्यास आवडत नसतील तर, अग्रलेख वाचन करा. या क्षेत्रात यायचे असेल तर तुम्हाला प्रत्येक गोष्टीची माहिती असणे आवश्यक आहे. गुगलवर सर्च करून तेथे तुमच्या समोर काय येईल हे तुम्हाला माहिती नसते. त्यामुळे प्रत्येक बातमी माहिती असणे आवश्यक आहे. वाचना बरोबर लेखन महत्त्वाचे आहे. त्यामुळे रोज एक तरी बातमी लिहिणे आवश्यक आहे

पत्रकारिता करत असताना पत्रकारितेतील

प्रामाणिपणा मेहनत ह्या दोन गोष्टी पत्रकारितेमध्ये आवश्यक आहे. दुसरी गोष्ट म्हणजे आपण लोकांसाठी काम करतो, लोकांची मते मांडतो हे कधीही विसरायचे नाही. आपण लोकांच्या बाजूने असतो, आपण कोणाच्या बाजूने नसतो. लोकांचे चुकले तर. ते आपल्याला त्यांना सांगता आले पाहिजे, त्यांना पटवून देता आले पाहिजे. पण त्याकरिता तुम्हाला लोकांची बाजू मांडता आली पाहिजे. ज्याप्रकारे लोकप्रतिनिधी आमदार-खासदार म्हणतात की, आम्ही लोकप्रतिनिधी आहोत तसे आपण लोकांचे प्रतिनिधी आहोत आपण आपली मते मांडतो परंतु त्याचबरोबर लोकांना काय हवे आहे हे आपल्याला आधी समजायला हवे आणि ते शाश्वत राहिले पाहिजे. दुसरी गोष्ट म्हणजे एक तरी चांगली गोष्ट आपल्या हातून अशी घडली पाहिजे ज्याने समाजाला उपयोग होईल. समाजाने ती चांगली गोष्ट नेहमी लक्षात ठेवली पाहिजे आणि आपणही लक्षात ठेवली पाहिजे. मनाला सार्थक वाटले की मी पत्रकारितेत आले आणि माझ्या जीवनाचे सार्थक झाले. समाजासाठी मी काही तरी केले असा विचार शाश्वत राहणे गरजेचे आहे.

> **मुलाखतकार** -अनिमेष खरात, अमित गायकवाड एस.वाय.बी.एम.एम.(मराठी)

शब्दांकन - अश्लेषा टी.वाय.बी.एम.एम(मराठी)

समाज बदलतो , माणुसकी मात्र शाश्वत राहते...!

शाश्वत हा तीन अक्षरी शब्द असला तरी त्याचा मतीतार्थ हा बराच विस्तारपूर्वक आहे, भूतलावरच्या प्रत्येक गोष्टीत, मग ती नैसर्गिक असो वा अनैसर्गिक, त्या त्या गोष्टीत या शब्दाचा परामर्थ असल्याचे आपल्याला दिसून येते. "जे सदैव कायम असते, ज्याला कोणीही बदलू शकत नाही असे तत्त्वं, अशी गोष्ट आणि अशी प्रक्रिया" म्हणजे शाश्वत. असा शाश्वत या शब्दाचा निखळ अर्थ होय. पृथ्वीतलावरील सर्वांत बुध्दिमान प्राणी म्हणून मानवाची गणना होते. मनुष्य प्राण्याची प्रगती ही शाश्वत आहे. अगदी आदिमानवाच्या काळातील त्याच्या शारीरिक विकासापासून ते आजपर्यंतच्या त्याच्या हातातल्या किंडलवर पुस्तके वाचण्यापर्यंतचा त्याचा शारीरिक, मानसिक, सांस्कृतिक आणि आर्थिक विकास हा शाश्वततेचा पायाच आहे. मात्र यापैकी एक महत्त्वाचा घटक असणाऱ्या गोष्टीत शाश्वतता ही संकल्पना सध्या अधिक प्रकर्षाने प्रत्येकाला अनुभवायला मिळत आहे. त्याहीपेक्षा या घटकातील शाश्वतता ही मानवाला त्याच्या मानवतेची जाणीव करून देत असल्याचे पाहायला मिळत आहे. हा घटक म्हणजे समाज.

जागतिकीकरणामुळे समाज तर बदलत आहेच, मात्र त्याच्या विकासाची पाळेमुळे ही धर्म, जात, परंपरा, संविधानीक हक्क, माणुसकी आणि राजकीय व्यवस्था या तत्त्वांवर सर्वाधिक अवलंबून असते. राजकीय स्वार्थासाठी समाजाला बदलवले जाऊ लागले असले तरी समाज ज्या गोष्टींवर आजतयागत निरंतर उभा आहे, ती माणुसकी मात्र शाश्वतच असते.

आदिमानवामध्ये जसजशी प्रगती होत गेली तसतशी माणुसकीही मूळ धरू लागली. पूर्वीच्या • बाजू पाहणे देखील आवश्यक आहे. काळात मानव पोटाची भूक क्षमवण्यासाठी कंदमुळे, फळे • पूर्वी वर्तमानपत्राच्या माध्यमातुन खाण्यासोबत शिकारही करायचा. मात्र त्याची ही शिकार : आपण विचार तयार करत असु, एकट्याची नसून तो समूहाने शिकार करत असे. समूहाने • पण आता आपण प्रत्यक्ष दृष्ट्यात्मक केलेल्या शिकारीनंतर ते अन्न सर्वजण एकत्र करून खात • असत. कुटुंबपध्दती सारख्या गोष्टी वाढीस लागून मानव कुटुंबाचा विचार करू लागला. त्या सर्व कुटुंबांचा एक समाज होऊन रूढी, परंपरा, धर्म, जात, संस्कृतीची निर्मिती झाली. मात्र या सर्व प्रवासात त्याची माणुसकी मात्र शाश्वत होती. पुढे तंत्रज्ञानात झालेली प्रगती, बदल ते जागतिकीकरण यामुळे आर्थिक सुबत्ता आली आणि सर्व 🕉 अशक्यप्राय गोष्टी या शक्य झाल्या. मात्र पुढे राजकीय ৄ काळानुसार पत्रकीरतेमध्ये बदल व्यवस्थेने स्वतःच्या फायद्यासाठी समाजाचा वापर 🕻 झाले असले तरी प्रत्येक बातमी करण्यास सुरूवात केली. यामुळे सामाजिक अस्थिरता 🕻 समाजापर्यंत पोहचवणे आणि त्या बिघडण्यास सुरुवात झाली होती. मात्र माणुसकी तत्त्वाने 🕻 वर त्यांचे मत तयार करणे हे सामाजिक अस्थिरता बिघडवण्यास पूर्णपणे विरोध केला. 🚦 कोठेही बंद झालेले नाही. त्यामुळे

(पान क्रमांक ११ वर...) 🚦 ही पत्रकारिता उथळ नसुन तुम्हाला

ागतो. त्यामुळे आजच्या पत्रकारितेला नकारात्मक घेऊन चालणार नाही

संपादकीय

त्रसतचे यंदाचे दहावे वर्ष आहे. दहा वर्षांच्या या : म्हणून काम करतानाचा तुमचा अनुभव वाटचालीत या वृत्तपत्राने अनेक नवनवीन संकल्पना कसा आहे? यातील तुमची आवडती मांडल्या. या दशकपूर्तीच्या उंबरठ्यावर शाश्वत ही भूमिका कोणती? संकल्पना आणि त्यावर आधारित विविध लेखांची 🕻 मेजवानी घेऊन नवीन वर्षाच्या स्वागताकरिता ऋत है : समान असेल तर ते म्हणजे सकारात्मक बदल वृत्तपत्र सज्ज आहे.

संस्कृती, विचार, मूल्ये, निसर्ग अशा प्रत्येक र पूरक आहेत. तिन्ही पैलूंमधील विविध गोष्टींची शाश्वतता विस्तृतपणे मांडणारे लेख यंदाच्या अनुभव मला समृध्द करतात. समुपदेशनाने वृत्तपत्रामध्ये समाविष्ट आहेत. सुप्रसिध्द रांगोळीकार मला स्थितप्रज्ञता शिकवली. आणि खरं वेदकट्टी यांचा सौंदर्याचा साक्षात्कार...मंगलाची सिध्दी : सारख्या आहेत. भगवदगीतेचा माझ्यावर हा लेख रांगोळीचे संस्कृतीतील महत्त्व पटवून देतो. : प्रभाव आहे भगवद्गीतेत असे म्हटले आहे मिलिंद भागवत यांचा भविष्यकाळातील पत्रकाश्तिचा : की, कोणत्याही गोष्टीत आसक्ती असू नये. आढावा घेणारा भविष्यातील पत्रकारिता हा लेख आणि ं त्यामुळे कोणती एक भूमिका लाडकी आहे, निस्विला म्हात्रे यांची उदात्त विचारांची पत्रकारिता ही : मुलाखत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करते.

प्राचार्या, समुपदेशक आणि तत्त्वज्ञा या : समुपदेशन केले आहे, त्याबद्दल काय तिद्यांची गुंफण असलेले व्यक्तीमत्त्व अर्थात आपल्या : सांगाल? प्राचार्या यांची मुलाखत ऋतची संपन्नता आणि समृध्दता वाढवणारी आहे. व्यक्ती बदलतो, समाज बदलतो,: परिवर्तन तर होतच राहते पण माणुसकी मात्र शाश्वत : प्रत्येक व्यक्ती म्हणजे एक स्वतंत्र बेट आहे. राहते, असे विचार मांडणारा ऋषिकेश मुळे यांचा लेख. A stitch in time saves nine भारतभूमीवर होऊन गेलेल्या महापुरूषांनी जगाला : अशी इंग्रजी म्हण आहे. काही वेळा आपण शाश्वत विचारांचा ठेवा दिला. त्यातील एक महापुरूष : छोटीशी व नेमकी मदत करू शकलो तर म्हणजेच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, हा लेख आपल्याला : समुपदेशक आणि शुभार्थी यांचे विशेष नाते शाश्वत मुल्यांची जाणीव करून देतो.

मेघासम जो हसरा श्यामल, चंद्राहूनी दोघेही समपातळीवर हवेत नाही तर तो तो अधिकही शीतल अशा सावळ्या विठूरायाला • उपदेश रूक्ष ठरतो. ऑस्कर वाईल्ड म्हणाले पाहण्यासाठी कित्येक मैलांचा प्रवास करणारा वास्करी: आहेत की Advise is like passing संप्रदाय यांच्या आत्मतत्त्वाच्या शोधाचा प्रवास मांडणारा 🕯 शोध आत्मतत्त्वाचा हा लेख. वसुधैव कुटुंबकम् हा : भारतातील कुटुंब व्यवस्थेवर भाष्य करणारा लेख आणि 🕻 सुरांची मैफिल रंगवणारा सदाबहार संगीत हा लेख. स्त्रीत्वाची शाश्वती समजाविणारा सर्वोत्कृष्ट कलाकृती : - स्त्री हा लेख तर महाराष्ट्राचा समृध्द इतिहास ज्यामुळे 🕻 डोळ्यासमोर उभा राहतो असा श्रीमंती महाराष्ट्राची मनात येते की या जगात कायमं टिकून *सांगणारा लेख. रंजकविश्व या पानावर नाटकाची आवड* : राहणार असे काहीच नाही. पण जर अनेक असणाऱ्या सर्व नाट्यरसिकांसाठी नवीन वळणावरच : महापुरूषांचे विचार आपण वाचले, ऐकले तर तवनाट्य हा लेख वेगळाच आनंद देणारा आहे. पहिल्या • असे वादू लागते. प्रीतीचा पहिला पाऊस ही कविता मनाला अलगद: प्रेमाचा ओलावा देऊन जाणारी आहे. कलेत रंगलेली • खिजना आहे. त्यांची मुल्चे, पैलु आजही दुनिया हा चित्रकलेवरील लेख कलेच्या दुनियेतील सफर : आधुनिक जगात उपयुक्त ठरतात. अशा घडवून आणणारा आहे. त्याचबरोबर पारंपारिक वाद्यांची 🕻 ओळस्व करून देणारा मराठी पारंपारिक वाद्य हा लेख आहे. निसर्ग संवर्धनावर विद्यार्थांनी आपले मत मांडले : सर्विशक्षण अधिकार, समानता व वैज्ञानिक आहे.

या सर्वांना आपले स्वतंत्र अस्तित्व आहे. पण या सर्वांची 🕻 शाश्वतता एकमेकांवर अवलंबून आहे. जसे संगीताच्या • स्पर्शाने वाद्यांचा आत्मा जिवंत होतो तसे वाद्यांमुळे : माणुसकीच्या हरवत संगीताला लच आणि तालस्वरूप प्राप्त होते. आणि या 🕻 आंबेडकरवाद 🛛 व सर्वांचा केंद्रबिंद्र अर्थात माणूस ज्याच्या अस्तित्वावर या • सर्व घटकांची शाश्वतता अवलंबून आहे. मग नक्की 🕻 शाश्वत म्हणजे काय तर माणसाचा पूर्णत्वाकडे जाण्याचा : निहिलेशन ऑफ कास्ट या पुस्तकाच्या आणि पूर्णतत्त्वात विलीन होण्याचा जन्मोजन्मीचा प्रवास : आवृत्तीला १२५ पानांची प्रस्तावना दिली. म्हणजे शाश्वतता.

प्राचार्य, प्राध्यापक आणि समुपदेशक

तिन्ही भूमिका एकमेकांना पूरक आहेत. या तिन्ही भूमिकांमध्ये जर काही घडवून आणणे. तिन्ही भूमिका एकमेकांना सांगायचं तर माझ्यासाठी सर्वच भूमिका

तुम्ही आता पर्यंत अनेक विद्यार्थ्यांचे

वर्गामधील हसत्या खेळत्या विद्यार्थ्यांशी जेव्हा मी वैयक्तिक पातळीवर बोलू लागले तेव्हा माझ्या लक्षात आले की आहे. समुपदेशन म्हणजे सम-उपदेशन. the parcel as soon as we get it, pass it on. विद्यार्थ्यांचे समुपदेशन

સ્થિતપ્રજ્ઞસ્ય भાષા.. असते. हा त्यांचा बदलाचा

काळ असतो त्या बदलांची मी ही साक्षीदार होते. थोडक्यात, मी याला विश्वरूप दर्शन म्हणेन.

आजकाल विद्यार्थी आणि शिक्षकांमध्ये पूर्वीसारखे घट्ट नाते दिसत नाही, त्यामुळे दोघांमधील हे अंतर कमी होण्यासाठी काय करायला

पद्धत ही सगळ्यात आदर्श पद्धत होती. माझ्या मते तुम्ही सांगून शिकत नाही तर बघून शिकता. जेव्हा तुम्ही तुमच्या शिक्षकांना बघता तेव्हा तुम्ही त्याचे अनुकरण करता. काळाच्या ओघात गुरूकुल शिक्षणपद्धती मागे पडली. आज शिक्षक आणि विद्यार्थ्यांचं नात अगदीच संपल अस नाही. आजही जिथे चांगले शिक्षक आहेत तिथे नातही आहे. दहा-वीस वर्षांपूर्वीचे विद्यार्थी भेटतात, ते कुठेही रस्त्यात जरी असले तरी पाया पडतात. पाया पडणं हीच एक गोष्ट

पूर्वीची गुरूकुल

शिक्षण क्षेत्रात सातत्याने बदल होत असताना, यात शाश्वत काय आहे जे कधीच बदलणार नाही?

नाही पण त्यातून विद्यार्थ्यांचे संस्कार टिकून

राहतात. त्याचे प्रमाण काही अंशी कमी झालं

असेलं पण ते सार्वत्रिक कमी झाले आहे असे

नाही म्हणू शकत आपण असं मला वाटतं.

"अहा.... एक्सपिरिअन्स" समाधान संकल्पना आहे. मला शोध लागला, हा जो क्षण असतो जो दोन व्यक्ती मध्ये घडतो तो

समुपदेशक आणि प्राचार्या या दोन्ही भुमिका जेव्हा एकत्र येतात तेव्हा विद्यार्थ्यांमध्ये परिवर्तन होते, हे निश्चित. भारतातील पहिली फिलोसॉ फिकल प्रॅक्सीस ही कार्यशाळा आयोजित करणाऱ्या... डॉ. सुचित्रा

सोनेरी क्षण असतो. मग तो कुठेही घडेल, आई-मुलामध्ये, शिक्षक-विद्यार्थ्यामध्ये किंवा मित्र-मैत्रिणीमध्ये. म्हणजे त्या क्षणाला मी शिक्षण समजते आणि शिक्षण देताना तसेच घेतानाचा आनंद दोहोंच्या चेहऱ्यावर दिसणे हे यातील शाश्वत सत्य आहे. आजकाल We have banking concepet of education म्हणजेच आपण विद्यार्थ्यांमध्ये माहिती भरत असतो. हे खरं शिक्षण नाही. ज्याक्षणी मला हे समजलं, याचा आनंद हा विद्यार्थांच्या चेहऱ्यावर दिसतो तो खरा शिक्षणाचा क्षण. स्वच्छता अभियान मोहीम जेव्हा महाविद्यालयात मुलं राबवतात. आंनदाने महाविद्यालय स्वच्छ करतात. त्यावेळी मी जेव्हा त्यांचे कौतुक करते तेव्हा त्यांच्या चेहऱ्यावर जो आंनद असतो तेव्हा तो शिक्षणाचा क्षण वाटतो. चांगले संस्कार विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचतात, त्यातूनच 'या हृदयीचे त्या हृदयी' हा अनुभव मिळतो. तो

मराठी संशोधन मंडळाच्या तुम्ही सदस्य आहात त्याविषयी तुम्ही काय सांगाल?

खजिना आहे. त्यात वेगवेगळ्य<u>ा</u> संशोधन विविध प्रकारचे संशोधन होते. मराठी संशोधन परंपरा खूप संपन्न आहे. ही परंपरा असतं. काही अप्रकाशित गोष्टी आहेत. उदाहरण द्यायचं म्हणजे

महात्मा फुलेंच्या एका विद्यार्थिनीने लिहिलेले पत्र आहे ते मराठी संशोधन मंडळाच्या एका पत्रिकेत प्रकाशित झाल होत. ती आठवी नववीतली एक मुलगी होती पण तिने इतकं सुंदर पत्र लिहिले आहे. तिने त्यावेळच्या तिच्या भाषेत लिहीले आहे की ही असमानता का आहे ? मुलींनी बोलू नये, हसू नये आणि मुलांनी हसलं, बोललं तरी चाल तं. हा भेदभाव का आहे असं विचारणारं ते पत्र होतं. जे या मंडळींनी ते शोधून पुन्हा प्रसिद्ध केलं. अशा प्रकारचं संशोधन तिथे सुरू असतं.डॉ.चुनेकर आणि अशा अनेक मोठमोठ्या व्यक्ती त्याच्या अध्यक्ष राहिल्या

ऋत्त या वृत्तपत्राला १० वर्ष पूर्ण होत आहेत दरवर्षी नवनवीन विषय आपण मांडत असतो या सर्व प्रवासा बद्दल तुम्हाला काय वाटते?

एखाद्या कल्पनेचे बीज कुठेतरी पेरले जाते आणि त्या बिजातून वृक्ष तयार होतो. सिंग मॅडम यांनी गंधर्व आणि ऋत्त ही संकल्पना रुजवली. या वृत्तपत्राला व्यवसायिक स्वरूप प्राप्त होईल अशी आशा आहे. मला असे वाटते की ऋत्तला जेव्हा १०० वर्ष पूर्ण होतील तेव्हा खरचं ऋत्तला आंतरराष्ट्रीय दर्जा प्राप्त होईल.

फिलोसॉफिकल प्रॅक्सीस कोर्स घेण्यात आला, तो घेण्यामागचा उद्देश काय

तत्त्वज्ञान हा जो विषय आहे त्याचे वेगवेगळे स्तर, पैलू, आयाम आहेत. सर्वप्रथम तत्त्वज्ञानाची प्रॅक्टिस म्हणून सुरूवात झाली ती पाश्चात्य संस्कृतीतील सॉक्रेटिसपासून. तरूण मंडळींना स्पष्टता यावी यासाठी तो त्यांना प्रश्नोत्तरांद्वारे मदत करायचा. त्याने तत्त्वज्ञानाचा प्रसार भर बाजारात केला. भारतीय तत्त्वज्ञानाविषयी सांगायचे तर मूळात त्याचं नावच उपनिषद असे आहे. अलिकडे दुर्देवाने कोरडी चर्चा म्हणजे तत्त्वज्ञान असा गैरसमज झाला आहे. खरं तर तत्त्वज्ञान आपल्या आयुष्यात किती सकारात्मक बदल घडवून आणते. तत्त्वज्ञानात वेगवेगळी मॉडेल्स आहेत. ती समजून आपल्या आयुष्यात आणण्याचा प्रयत्न करणे म्हणजे फिलोसॉफिकल प्रॅ-क्सिस. परदेशीतील लोकांनी ही कल्पना खूप उचलून धरली आहे. भारतामध्ये फक्त जयपूरमध्ये एक सोसायटी आहे, के.एम्. शर्मा हे त्याचे पायोनिअर आहेत. त्यांनाच बोलावून आपल्याइथे हा कोर्स सुरू केला. हा व्हॅल्यू ॲडेड कोर्स महाराष्ट्रातीलच नव्हे तर भारतातील पहिला कोर्स ठरला आहे.

मुलाखतकार - अमित गायकवाड निलिमा दुधाणे

> शब्दाकन - चेतना पवार उत्कर्षा नडगे

शाश्वत मूल्यं जपणारे महापुरूष - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

शाश्वत! हा शब्द ऐकला तर ते शाश्वत आहेत व शाश्वत राहिले पाहिजेत

भारतात वैचारिक महापुरूषांचा भारतातील एक महापुरूष म्हणजे भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर. अहिंसा, मानवता, दृष्टीकोन ही बाबासाहेबांची मुल्ये आजच्या रांगोळी, चित्रकला, वैचारिक मूल्ये, संगीत • आधुनिक जगातही शाश्वत आहेत व राहतील, हे भारताने नाही तर संपूर्ण विश्वाने मान्य केले

> शाश्वत ठरतात. माओवादी आपुलकी ठेवणाऱ्या अरूंधती रॉय यांनी सुद्धा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या ॲ हिंसकप्रवृत्ती नाकारुन त्यांनी आंबेडकरांच्या **अश्लेषा जजयरे** अहिंसावादाला प्राधान्य दिले. आंबेडकरांनी (संपादक - मराठी विभाग) : दर्शन घडवले. महाडमध्ये चवदार तळ्याच्या आपल्या अनेक चळवळीतूनसुध्दा अहिंसेचे

सत्याग्रहाच्यावेळी हल्ला न करण्याचा सल्ला आंबेडकरांनी दिला होता. आज आतंकवाद फोफावत आहे. दहशत पसरवण्याचा प्रयत्न आतंकवादी, माओवादी चळवळी करतात. पण १०० वर्षे जुन्या आंबेडकर चळवळी मात्र अहिंसेच्या व शिक्षणाच्या माध्यमातून आपण अन्यायाचा प्रतिकार करू शकतो, असे अजरामर शाश्वत मुल्य आंबेडकरांनी देशाला हिंदु, मुस्लिम, बौद्ध, इसाई

यांपेक्षा मानवता हा धर्म जगात श्रेष्ठ आहे ही बौद्धांची तत्त्वे त्यांनी पुन्हा एकदा मांडली. सर्व मनुष्यप्राणी समान असून त्याचा उद्घारकर्ता तो स्वतःच आहे, असे तत्त्वे मांडून त्यांनी देव या संकल्पनेला थारा न देता विज्ञानवादी भूमिका मांडली. आज वैज्ञानिक दृष्टीकोन ठेवूनच अनेक देशांनी मोठमोठ्या प्रगतीवर आपले नाव कोरले आहे. आज राष्ट्र उभारणीसाठी पुरूषांपेक्षा स्त्री सक्षम पाहिजे. जोपर्यंत स्त्री सक्षम होत नाही तोपर्यंत देश प्रगतीपथावर जात नाही. म्हणजेच देशाची प्रगती ही त्या देशाच्या स्त्री प्रगतीवर अवलंबून आहे, अशी मूल्ये आंबेडकरांनी मांडली व भारतीय राज्यघटनेत बाबासाहेब आंबेडकरांनी कायद्यान्वे स्त्री-पुरूष समानता अधिकार दिला. आजही ती तत्वे, मूल्ये शाश्वत आहे. केरळ राज्यात स्त्री सक्षम असल्याने केरळ राज्याची प्रगती इतर राज्यांच्या तुलनेत

स्त्री-पुरूष भेदापेक्षाही भयंकर नष्ट करण्याचा विडा उचलला. माणूस हा त्याच्या जातीने नाही तर त्याच्या कृतीने व कर्माने श्रेष्ठ ठरतो, जन्मतः माणुस स्वातंत्र्य असल्याने त्यावर कोणतेही धार्मिक बंधने घातली जाऊ नये. प्रत्येक व्यक्ती आपापल्या आवडीच्या क्षेत्रात आपल्या स्वेच्छेने काम करु शकतो व ते सर्व जगमान्य आहे. आजही प्रत्येकजण आपापलचा पिढीजात उद्योगाला नाकारून आवडत्या क्षेत्रात काम करत आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची दूरदृष्टी आजच्या युगात मौलाचे योगदान ठरत आहे. द प्रॉब्लेम ऑफ रूपी या पुस्तकाच्या आधारांनूसार भ्रष्टाचार रोखण्यासाठी व काळापैसा थांबण्यासाठी प्रत्येक ९० वर्षात आपल्या चलनी नोटा बदलल्या पाहिजेत, हिलेल्या पुस्तकाच्या आधारे २०१६ साली म्हणजेच तब्बल ९३ वर्षाने आमलात आणल े. याचा अर्थ असा होतो की, आंबेडकरांची तत्त्वे अजरामर आहे, ती कधीही न संपणारी

आंबेडकरांनी महात्मा फुले यांना गुरू मानले व त्यांच्या विचारांना प्राधान्य दिले. विक्ये विना मती गेली, मती विना नीति गेला, नीति विना गति गेली, गति विना वित्त गेले वित्त विना शुद्र खचले, इतके अनर्थ एक

नाही, देशाला घडवायचे असेल तर देशातील प्रत्येक पुढे जाईल त्यानुसार आजही देशातील प्रत्येक घटकाला शिक्षणाचे महत्त्व पटवून दिले.

आंबेडकरांची मानवतावाद, सर्व शिक्षण अभियान, समानता व वैज्ञानिक दृष्टीकोन ही मुल्ये आजही जगभर शाश्वत ठरत आहे. आंबेडकरांची कर्मभूमी असलेल्या महाराष्ट्राला सुद्धा आज शाहु-फुले, आंबेडकरांचा महाराष्ट्र असे म्हणतात. कित्येक जगभरातून आंबेडकरांच्या भाग होऊ लागले. नक्षलवादी व कित्येक नरसंहार घडवणारी फुलनदेवी या महिला डाकूने सुध्दा आंबेडकरांच्या विचारांशी

आंबेडकरांनी नदी जोड प्रकल्प, चीन बद्दलची भुमिका, आर्थिक विचार यावर सुद्धा परखंड मत मांडले. आज प्रत्येक मते खरी ठरत आहे. वर्षानुवर्षे ही मूल्यं अशीच

> अनिमेष खरात. एस.वाय.बी.एम.एम. (मराठी)

समाज बदलतो, माणुसकी मात्र शाश्वत राहते...!

(पान क्रमांक १० वरून)

अगदी नथुराम गोडसे यांनी महात्मा गांधी यांची हत्या केल्यानंतर उफळलेल्या आंदोलनामुळे ब्राह्मण समाजातील घरात दिलेल्या आसरा सारख्या राजकीय-राष्ट्रीय घटनेपासून ते पोलिसांनी रेल्वेखाली जाणाऱ्या व्यक्तीचे वाचवलेले प्राण यासारख्या घटनांपर्यंतच्या माध्यमातून माणुसकीचे दर्शन कायम होत आलेले आहे. या माणुसकी दर्शवणाऱ्या घटनांदरम्यान कोणतीही व्यक्ती समोरच्या व्यक्तीच्या जातीचा, धर्मासारख्या तत्सम गोष्टींचा विचार करत नाही. आज समोरचा व्यक्ती उपाशी असेल तर त्याची भूक भागवण्यासाठी आपल्या ताटातील अर्धी भाकरी देणे हा आपला माणुसकीचा धर्म समजतो.

सर्वांना ठाऊक असणाऱ्या अशा 'सुधारीत नागरीकत्व कायदा आणि राष्ट्रीय नागरीक नोंदणी या सध्याच्या केंद्रिय नव्हे तर आंतरराष्ट्रीय मुद्याला अनुसरून जगभरात विविध प्रतिक्रिया उमटत आहेत. शासनाच्या या नव्या निर्णयाने स्वागत करुन त्याचे समर्थन करणारे आणि हा कायदा इस्लाम धर्मातील नागरिकांसाठी कशाप्रकारे घातक आहे, असे सांगून या निर्णयाला विरोध करणारे असे दोन गट समाजात सध्या आपल्याला पाहायला मिळत आहेत. या दोन्ही गटांचे मोर्चे, सभा, आंदोलने ही रस्त्यारस्त्यांवर, शैक्षणिक महाविद्यालयात, विद्यापिठात होत असून त्या दरम्यान उद्भवणारी परिस्थिती ही सर्वश्रुत आहे. शासनाचा हा निर्णय योग्य आहे की अयोग्य;

हा निर्णय देणाऱ्या राजकीय व्यवस्थेला आणि त्याचे समर्थन किंवा त्याला विरोध करणाऱ्या व्यक्तींनाच अधिक ठाऊक. केवळ 'सुधारीत नागरिकत्व कायदा आणि राष्ट्रीय नागरीक नोंदणी मुद्यापुरतेच नव्हे तर यापुर्वीचे निर्णय, एकंदरीत राजकीय व्यवस्था किंवा कोणतीही सामाजिक तत्त्व याकडे पाहणाऱ्या समर्थनार्थ किंवा विरोधी या दोन गटांसह कशातच भाग न घेणारा समाजातला तिसरा गट देखील असतो. या तीन गटांवरच समाज उभा आहे का, तर तसे मुळीच नाही. सत्ता बळकावण्यासाठी राजकीय व्यवस्था समाजाचा हवा तसा वापर करून घेते. विरोधी किंवा सत्ताधारी अशा कोणत्याही पक्षाकडून घेतलेले विविध निर्णय, जातीवाद, धर्मवाद सारख्या वादांची स्वतः च्या स्वार्थासाठी केलेली उत्पत्ती आणि त्यातून बिघडवलेल्या सामाजिक अस्थिरतेमधून समाज एक वेगळ्या दिशेला जातो. यालाच आजकाल सोप्या भाषेत 'सामाजिक स्थैर्य बिघडले असे म्हणतात. मात्र राजकीय व्यवस्था स्वतःच्या स्वार्थासाठी जरी समाजाला बदलवून घेत असली तरी समाजातील माणुसकीची मूळ तत्त्व ही कायमच शाश्वत राहतात. मुस्लीम धर्मीय आंदोलकांसमोर हिंदू धर्मीय व्यक्तीही एकत्र येत असल्याचे चित्र पाहायला मिळत आहे.

ट्रेनने ठाण्याला येत होतो. सध्या 'सुधारीत नागरीकत्व कायदा आणि राष्ट्रीय नागरीकत्व नोंदणी मुद्दा गाजतोय. पुढल्या स्टेशनला, बाजूला एक त्रिकोणी मुस्लील कुटुंब बसायला आले, आई-वडील हे त्या कुटुंबाचाच एक लहान सदस्य असणाऱ्या आपल्या मुलाचे पकॉर्न विकणारी बाई चढली. त्या लहान मुलाच्या विडलांनी त्या बाईला आवाज दिला, "ओ मावशी". मावशी असा आवाज दिल्यामुळे माझं कुतूहल अधिक जागं झालं. त्याने त्या बाईकडून पॉपकॉर्न विकत घेतले आणि आपल्या लहान मुलाच्या हातात दिले. हसत खेळत असताना त्या मुलाचे वडील म्हणाले, "अब अपने बाबाको दे". त्या लहान मुलाने त्याच्या वडीलांना ते दिले. आई आणि बाबा हे शब्द मला त्या कुटुंबाविषयी अधिक विचार करायला लावणारे ठरले. कारण मुस्लीम कुटुंबात आईला अम्मी आणि वडीलांना अब्बू असं संबोधतात. पण त्या मुस्लीम कुटुंबाच्या संवादात आई आणि बाबा अशी शिकवण होती. आई-बाबा काय आणि अम्मी-अब्बू काय! भारतात कुठेही जा, नातं ते शाश्वतच आहे. इथे धर्म बाजूला ठेवा आणि त्या तिघांच्या नात्याचा विचार करा. भारतीय संस्कृतीत हीच विविधता आहे. अनेक भाषा आणि संस्कृती इथे हातात हात घालून नांदतात. कोणी कोणत्याही धर्माचा असो आजच्या काळात प्रत्येक जण हा एकमेकांच्या संस्कृतीत मिसळत गेलेला आहे. मग ती खाद्य संस्कृती असो की पेहराव संस्कृती. प्रत्येक जण हा याच विविध संस्कृतीसोबत भारताच्या जाडजूड अशा देशाभिमान कडीने अधिक घट्ट जोडला गेलेला आहे आणि ही कडी आहे माणुसकी या शाश्वत अशा धातूपासून तयार

छान लाड करत होते. इतक्यात ट्रेनमध्ये पॉ

आमच्यासोबत शाळा कॉलेजात अनेक मुस्लीम मित्र होते. मधल्या सुट्टीत

परवेज आणि मी एकत्र बसून घरून आणलेले डब्बे एकमेकांशी शेअर केले, झोया या मुस्लीम मैत्रीणीने तिला भाऊ नाही म्हणून रक्षांबंधनाला 🚦 मला राखी बांधली, गणपतीला आरतीसाठी 🕇 यासिन घरात पहिला हजर, फरा नेहमी प्रत्येक रमजानला न विसरता डब्बा भरून शीरख़ुरमा घेऊन येते, प्रत्येक सणाला आई दुसऱ्या मजल्यावरच्या आतिफला त्याला आवडतात • म्हणून गरम गरम पुरणपोळ्या खायला घरी बोलवते, ट्रेन मध्ये गर्दी असल्यावर मित्र अमीर उठून पहिले कोणत्याही स्त्रीला जागा देतो. पण • एवढं असून कॉलेजात डब्बा शेअर करणाऱ्या परवेजने कधीच विचारलं नाही तू हिंदू आहेस का ! किंवा ना मी त्याला विचारलं नाही तू मुस्लीम आहेस का! झोयाने मला राखी बांधताना कधीच विचारलं नाही की तू हिंदू आहे का! गणपतीच्या आरतीला येणाऱ्या यासिनने कधीच विचार नाही केला की हा हिंदू आहे मी याला का देऊ! आईने • कधीच विचार नाही केला की आतिफ मुस्लीम • आहे त्याला का पुरणपोळी देऊ! ट्रेन मध्ये गर्दी • असल्यावर एखाद्या स्त्रीला विचारत नाही की • तू हिंदू आहेस की मुस्लीम! मुद्दा हा आहे, की • यांसारखे अनेक मुस्लीम मित्र मैत्रीण आहेत • माझे, जे कधीच हिंदू किंवा मुस्लीम या भावनेने समाजात वावरत नाहीत. तर भारतीय या एकाच अभिमानाने ते समाजात असतात आणि याच भारतीय संस्कृतीने दिलेल्या माणुसकी या 🕹 तत्त्वाने ते जगत असतात. समाज बदलतो, माणुसकी मात्र शाश्वतच राहते.

> ऋषिकेश मुळे. एम्. ए. सी. जे (प्रथम वर्ष)

आपल्या भारतभूमीत अनेक श्रेष्ठ महापुरूष, संत ऋषी होऊन गेले आहेत. या महापुरूषांनी समाजाला नैतिक मूल्ये व विचारांची देणगी दिली. हे विचाराच समाजाला मार्गदर्शन करू शकतात. आजच्या आधुनिक काळात महापुरूषांचे विचार खऱ्या अर्थाने शाश्वत आहे.

> अभिषेक कटके टी.वाय्.बी.एम्.एम् (मराठी)

सत्य हेच शाश्वत आहे. कारण जे खरं आहे ते चिरकाल टिकते त्याचा अंत नसतो. जसे की सुर्योदय हा पूर्व दिशेला होतो हे शाश्वत आहे. राधाकृष्णाचे प्रेम शाश्वत आहे. जन्माला आलेल्या प्रत्येक व्यक्तीचा मृत्यु हा शाश्वत आहे.

> जितेंद्र लांडगे. एस.वाय.बी.एम.एम(मराठी)

निर्सगात पाहिले तर, वडाचे वृक्ष हे चिरकाल टिकणारे वृक्ष आहे. इतर झाडांपेक्षा त्याचे अस्तिव थोडे वेगळे असुन वर्षानुवर्ष ते झाड खंबीरपणे उभे राहतात.वडाच्या शाश्वततेमुळे भारतीय सौभाग्यवती त्याची पुजा करतात. निर्सगामध्ये वडांचे वृक्ष हे शाश्वत आहे आणि ते चिरकाळ टिकते.

> मानसी सोनावणे एस्.वाय्.बी.एम.एम् (मराठी)

आरे कॉलनीची जंगलतोड, पर्यावरणाचा होणारा ऱ्हास तर अवकाळी पडणारा पाऊस या सर्व गोष्टी निसर्गाच्या मुल्यांना हानी पोहचवणाऱ्या आहेत. या मुल्यांची शाश्वतता जपणे मानवाचे कर्तव्य आहे.

> कोमल गार्ड टी.वाय.बी.एम.एम(मराठी

कलादपंग

老贝里

मंगळवार, जानेवारी १४, २०२०

शोध आत्मतत्त्वाचा...

उन्हाळा चातकासारखी प्रत्येक व्यक्ती पावसाची वाट पाहू लागतो आणि मग पावसाच्या पहिल्या सरीत चिंब नाहून निघाल्यानंतर वारकऱ्यांच्या मनात टाळ, मृदुंग यांचा आवाज निनादत राहतो. तशी गावातील लोकांना ओढ लागते ती वारीची. पावसाची सुरूवात होते आणि तेवढ्यातच लावणीला व पेरणीला जोर अशा परिस्थितीमध्ये या ही वर्षी मोठ्या प्रमाणामध्ये पाऊस व्हावा याकरीता साकडं घालण्यासाठी प्रत्येक वारकरी एकत्र येतो आणि शेकडो वर्षाची परंपरा जपत "माऊली माऊली" असा जयघोष करत शेकडो किलोमीटर

प्रवास करत ऊन, वारा, पाऊस कशाचीही पर्वा न करता जनमानाचा वेध घेत, जनातील देव शोधत व मनातील देवत्वाला आव्हान करत विवेक मार्गांने वारकरी वारीला जात असतो. अनेक भक्ती संप्रदाय आहेत, त्यातलाच एक वारकरी संप्रदाय होय.

महाराष्ट्राच्या मध्ययुगामध्ये अनेक भक्ती संप्रदाय उदयास आले आणि कमी अधिक काळात आपला प्रभाव गाजवून नामशेष झाले. मात्र महाराष्ट्रातील वारकरी संप्रदाय याला अपवाद ठरला आहे. तो संप्रदाय आणि त्याचा प्रभाव सतत वाढतच चालला आहे. अगदी एकविसाव्या विज्ञाननिष्ठ शतकामध्येही हा संप्रदाय टिकून आहे. वारकरी संप्रदायातील संतांनी आपल्या परत्वस्पर्शी प्रतिभेने मराठी साहित्यांची थोर परंपरा निर्माण करून महाराष्ट्रातील लोकजीवनाला सांस्कृतिक अधिष्ठान प्राप्त करून दिले. वारकऱ्याचे कुलदैवत कोणतेही असो, वारकरी होताच तो पंढरपूरच्या विठ्ठलाचा भक्त होऊन जातो. यातही वैशिष्ट असे, की पंढरपूरच्या विठ्ठलाची भक्ती स्विकारल्यावर अन्य दैवतांच्या भक्तीचा त्याने त्याग करावयास पाहिजे, असे बंधन त्याच्यावर नसते. त्यातूनच तो परमेश्वराकडे एकत्वबुद्धीने पाहण्यास शिकतो आणि वारीकडे तनाने व मनाने अधिकच ओढला जातो

सुलभता यामुळे शतकानुशतके हा संप्रदाय टिकून आहे. प्रपंच करून परमार्थ साधता येतो, ही शिकवण वारकरी संप्रदाय देत असतो. मनामनांची मशागत करण्याचे काम वारकरी संप्रदायाने शेकडो वर्षापूर्वी केले. ते अखंडपणे चालु राहीले. आजही मनाची बांधणी करणे आवश्यक वाटते. कारण स्त्री, शुद्र, लाचारांना सामावून घेणाऱ्या ह्या संप्रदायाने जातिभेद विरहीत समाज ही कल्पना रूजवली. आज ही संतश्रेष्ठांचे वाङ्मय समाजाला प्रगतीची व समृद्धीची वाट दाखविणारा असल्याने त्याचे नित्य पठण, पारायण व स्मरण होताना दिसते. वारी ही परंपरा घराघरांतून वाढत जाते. पंढरीच्या वारीला प्राचीन इतिहास व परंपरा आहे. पंढरीच्या वारीचा उल्लेख असलेले चौथ्या व पाचव्या शतकातील ताम्रपट उपलब्ध आहे. वारीचा हा सर्वात प्राचीन पुरावा आहे. त्यानंतर सम्राट होयसळच्या काळातील शके ११५९चा शिलालेख वारीची प्राचीनता दर्शवतो. यानंतर ज्ञानदेवकृत अंभगातून कागदोपत्री ठोस आधार मिळतो. संत ज्ञानदेवांच्या घरामध्ये पंढरीची वारी होती. या सर्व ठोस पुराव्यांवरून वारी अव्याहतपणे सुरू असल्याचे स्पष्ट होते. वारीची विचारधारा टिकून असल्यामुळे हा

पंढरीची वारी हा समृद्ध वारसा

आहे. जिथे शिस्त, भक्ती, प्रेम, आपुलकी या सगळ्यांची अनुभूती येते. वारीमध्ये लहान, थोर, उच्च, निच्च असा कोणताही भेदभाव न ठेवता केवळ भगवंताचे मुख पाहायचे आहे आणि भगवंताच्या चरणाला लीन व्हायचे आहे, हा एकमेव उद्देश ठेवून वारकरी पंढरीची वारी चालू लागतात. सावळ्या विट्ठलाचे मुख दर्शन झाल्यावर वाद, मस्तर, लोभ असे विकार

> राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा। रविशशिकळा लोपलिया।।

कुठेतरी दूर निघून गेल्याचा भास होतो.

सुंदरपणात जो मदनाचा बाप आहे, त्रैलोक्यात जो उदार आहे, दैत्यांचा नाश करणारा तो शूरवीर आहे. चतुरपणात जो ब्रम्हदेवाचा बाप आहे, सर्व तीर्थांपेक्षा जो पवित्र आहे आणि सकळ जीवांचा जो आधार आहे, असा श्री विट्ठल आमचा देव आहे. श्री विट्ठलाच्या दर्शनाने होणाऱ्या सुखाच्या परमावधीचे वर्णन संत नामदेव वरील ओळींमध्ये करतात.

वारकरी संप्रदायाची परंपरा ही खुली व प्रवाही आहे. या परंपरेला राजकारणाचा स्पर्श नाही. वारकरी संप्रदाय राजकारणापासून दूर राहिल्यामुळे त्यांचे प्रवाहीपणे कायम राहीले. वारी ही समाज माध्यमावर मोठ्या

वारकरी यांच्यामध्ये जागतिकीकरणाच्या काळात मोठे बदल होत आहेत. जुन्या • समृध्द सामाजिक वस्त्राला मजबुती लोकांबरोबर नव्या पिढीतील तरूणही • देणारा एक धागा अर्थात भारतीय उत्साहाने वारीस जात आहेत. वारकरी • कुटुंब व्यवस्था आहे. कुटुंब एक संप्रदायातील काही गटांनी पर्यावरणाला • संस्था आहे जी संस्कृतीची जोपासना हानिकारक असणाऱ्या प्रकल्पाविरूद्ध • करीत असते. वसुधैव कुटुंबकम् ही चळवळी केल्या आहेत. त्यामुळे गावना आपल्या रक्तातच भिनली ग्रामविकास, पर्यावरण संरक्षण, जातिभेद 🏅 असल्यामुळे आपला समाज अन्य निर्मूलन, अस्पृश्यता निवारण, स्त्री-पुरूष समानता याही क्षेत्रात वारकरी 🖁 संप्रदाय नवे विचार आत्मसात करू : कोणती ना कोणती तरी महत्त्वाची शकतो. वारकरी संप्रदायाने आपले बिगर ┇ गोष्ट असते आणि ती व्यक्ती राजकीय, उदार, सहिष्णू आणि प्रवाही 🗜 रूप कायम ठेवले आहे व असेच पुढेही 🕻 ठेवल्यास वारी परंपरा व वारकरी संप्रदाय ┇

हा चिरकाळ टिकून राहील.

पंढरीचा इतिहास हा पुरातन आणि वैभव संपन्न आहे. पद्मपुराण, स्कंदपुराणातून यांचे संदर्भ दिसून येतात. श्री पुंडलिकाने दिलेल्या छोट्याशा विटेवर रामचरणाने, समदृष्टिने, कमरेवर हात ठेवून उभा असणारा हा परमात्मा अल्पसंतुष्ट, दिनांचा दयाळ, भक्तवत्सल आहे. वारकऱ्याच्या वारीने हा इतिहास त्यातील तत्त्वज्ञान, भक्ती परंपराचे रक्षण करण्याचे मोठे कार्य केले आहे. आजही वारकरी संप्रदाय या परंपरा मोठ्या निष्ठेने, आनंदाने आणि सहजतेने जपतो आहे. आपल्या भौतिक विश्वातून आपल्याला भगवंताच्या साक्षात्काराकडे घेऊन जाणारी भगवंताच्या नामात तल्लीन करणारी म्हणजे "वारी". आयुष्यात प्रत्येक मानवाला कधीतरी भौतिक ध्यासाच्या पलिकडे जाऊन आत्मतत्त्वाचा शोध घेण्याची आस लागते आणि वारी वारकऱ्यांना याच आत्मिक शोधाकडे घेऊन जाते. त्यामुळे आत्मिक शोधाची अभिलाषा जोपर्यंत शाश्वत आहे तोपर्यंत वारकरी संप्रदाय देखील शाश्वत राहील, यात शंका नाही.

> निलिमा दुधाणे एस् वाय् बी एम् एम् 📩 कुटुंबात राहण्याऐवजी विभक्त

वसुधैव कुटुंबकम्

२१ कुटुंब पद्धतीचा विकास झाला समाजापेक्षा सुस्थितीत दिसून येतो.

प्रत्येकाच्या आयुष्यात त्या गोष्टीला महत्त्व देत असते. कोणाला पैसा महत्त्वाचा असतो, कोणाला वेळ तर कोणाला नाती महत्त्वाची असतात. माणुस जन्माला आल्यापासून ते मृत्यूपर्यंत त्याला अनेक अडचणींतून प्रवास करावा लागतो आणि त्या अडचणींच्या वेळी त्याला खंबीरपणे साथ देते ते म्हणजे कुटुंब. पूर्वी एकत्र कुटुंब पद्धत होती आणि अजुनही अनेक ठिकाणी एकत्र कुटुंब पद्धत दिसून येते. काळानुसार परिस्थितीमध्ये झालेले बदल, आचारविचार यामध्ये झालेले बदल यामुळे एकत्र कुटुंब पद्धतीत बदल होऊन विभक्त कुटुंब पद्धत समाजात अधिक प्रमाणात रूढ झालेली आहे. कुटुंबातूनच प्रत्येक व्यक्तीला त्याची संस्कृती समजत असते. आपली धार्मिक परंपरा, सामाजिक कर्तव्य या सर्वांची ओळख माणसाला कुटुंबातुनच होत असते. भारतीय जीवन व्यवस्थेत प्राचीन काळापासून कुटुंब व्यवस्थेला अधिक महत्त्व आहे. कुटुंबातच राहून माणूस आपले जीवन जगत आला आहे. याच कुटुंबाचे स्वरूप आज बदलले आहे. माणूस आज एकत्रितपणे संयुक्त

व्या शतकात माणसाचा विकास झाला असणारे प्रेम तसेच टिकून आहे. एकत्र कुटुंब

आहे. पुर्वी एकत्र कुटुंब पध्दतीत कर्त्यापुरूषाला कुटुंब प्रमुख मानुन त्याच्या मतानुसार, निर्णयानुसार घर चालायचे. कुटुंबात त्यांचा धाक, शिस्त असायची. त्याचबरोबर दोन-तीन पिद्या एकत्र राहायच्या. त्यामुळे लहान मुलांना त्यांचे आई-वडील, आजी-आजोबा, आत्या-काका यांचे प्रेम, माया, आपुलकी मिळायची. आजी-आजोबांना नातवंडांचा इतका लळा लागायचा जायचे. परंतु आता काळानुसार परिस्थिती बदलत आहे आणि एकत्र

कुटूंबाच्या जागी विभक्त कुटुंब पद्धत समाजात रूढ होताना दिसून एकत्र जरी विभक्त कुटुंब झाले तरी संस्कृतीतील मूल्ये ही कुटुंबात संक्रमित होत राहतात विभक्त कुटुंबात आई वडील आणि मुले एवढेच असतात. मग आई वडील नोकरीच्या निमित्ताने दिवसभर घराच्या बाहेर असतात. त्यामुळे आई-वडीलाचे दुर्लक्ष होत असते. पाश्चात्य देशामुळे जरी भारतातील कुटुंबावर प्रभाव पडला असला तरी भारतातील कुटुंब व्यवस्था ही तशीच टिकून राहिली आहे तसेच कुटुंबाची मूल्ये जपली जात आहेत. जरी विभक्त कुटुंब व्यवस्थेमध्ये आई-बाबांना मुलांना वेळ देता आला

नाही तरी घरातील मुलं आपला वेळ हा सोशल मीडियावर तसेच नवनवीन गोष्टी शिकण्यात वेळ असतात. एकत्र कुटुंब पद्धतीमुळे काही फायदेही होत असतील परंतु यामुळे कौटुंबिक नातीगोती जपली जात आहेत. कुटुंबातील प्रत्येक व्यक्तींनी एकमेकांना जाणुन घेणे अत्यंत आवश्यक आहे. ही काळाची गरज असल्याचे दिसून येते. कारण जर पिढ्यानपिढ्या चालत आलेली परंपरा व वारसा जपायचा असेल तर मुलांवर घडत असलेल्या पिढीवर योग्य संस्कार देणे हे गरजेचे आहेत व नाती जपणे आवश्यक आहे. या नात्यांना पुन्हा एकत्र बांधत भारतीय कुटुंब पद्धत अजरामर करूयात. कारण लहानग्यांना संस्काराची शिदोरी देण्यासाठी आजी आजोबा आणि जिव्हाळ्याचं प्रेम देण्यासाठी काका काकू सोबत असणे गरजेचे आहे. जेव्हा कुटुंब एकत्र येऊन मिळून मिसळून राहतील तेव्हाच घरातला लहानगा आपली ही कुटुंब

व्यवस्था पद्धत जतन करेल. कुटुंबव्यवस्था अबाधित राहिली तरच कुटुंबाची मूल्ये जपली जातील व ती जपण्यासाठी नवीन उदयास येणाऱ्या पिढीवर योग्य ते संस्कार घडणे आवश्यक आहे. तरच कुटुंबव्यवस्था शाश्वत राहिल.

मयुरी आ. कदम एस.वाय.बी.एम.एम.(मराठी)

सर्वोत्कृष्ट कलाकृता

इतके सर्व अन्याय सहन केल्यावरही

स्त्री ही समाजाचा कणा

निसर्गातील सर्वोत्कृष्ट कलाकृती म्हणजे स्त्री. या स्त्रीचे कधी आदिशक्ती कधी अंबा तर कधी लक्ष्मी या देवीस्वरूपात पूजन केले जाते. स्त्रीत्वाचे पूजन करणे सोपे पण ही स्त्री जेव्हा सामान्य स्वरूपात आपल्या आजूबाजूला वावरते तेव्हा मात्र तिच्या भावना, तिचे मन समजणे तितकेच कठीण असते, असे समस्त पुरूष जातीला वाटते. स्त्रिच्या रचनेतील सौंदर्य, तिच्यातील मार्दवता, कोमलता, मोहकता, आपल्या अस्तित्वाने घराला घरपण आणण्याचे तिचे कौशल्य या अशा कितीतरी गुणांमुळे तिला सर्वोत्कृष्ट कलाकृती असे म्हटले आहे.

पूर्वीपासून जसा काळ बदलत गेला तसे स्त्रीचे समाजातील स्थानही बदलत गेले. वैदिक काळात मातृसत्ताक कुटुंबव्यवस्था होती. गार्गी, मैत्रेयी यांसारख्या ज्ञानवंत स्त्रिया त्याकाळात होत्या. नंतरच्या काळात हळूहळू तिच्या स्थानाला पुरूषांचे स्थान वरचढ होत तिचे अस्तित्व टिकून राहिले आहे. गेले आणि तिच्या पदरी फक्त सहन करणे इतकेच आले. आहे. स्त्री कुटुंब घडवायचं काम

अवकाशाला गवसणी घालत आहेत

तर दुसऱ्या बाजूला काही स्त्रिया

उंबरठ्याच्या आतच आहेत. तरीही

या जगातील मनुष्याची शाश्वतता

तिच्यावर अवलंबून आहे. अगदी

महाभारतातील द्रौपदी असो किंवा

आजच्या २१ व्या शतकातील

निर्भया असो तिच्याकडे वासनाधीन

नजरेनेच पाहिले जाते. तिच्यावर

अन्याय होत असला तरी सगळ्या

मर्यादा, सगळी बंधनं ही तिच्यासाठीच

असतात. तिने सातच्या नंतर उंबरठा

ओलांडणे हीसुद्धा तिचीच चूक! पण

करत असते. खूप आधीपासूनच तिचे आयुष्य फक्त चूल आणि मूल या चौकटीपुरतेच मर्यादित तिला घरातील लक्ष्मीचे स्थान राहिले. तिला समाजात आणि दिलं गेलं आहे. स्त्रिया काटकसरी घरातही दुय्यम वागणूक दिली असतात. कोणत्याही परिस्थितीत जाऊ लागली. स्त्रीयांवर धैर्याने कसे वागावे हे तिला बहुदा लादल्या गेलेल्या चूकीच्या चालीरिती जन्मजातच उमगले आहे. अनेकदा आणि बंधनांचे जोखड होते. किंबहुना तिच्या पायी बंधनांच्या बेड्या ते आजही काही प्रमाणात होतच अडकवल्या जातात. स्त्रीकडे आहे. तिला एखाद्या निर्णयावर आपले उपभोग्य वस्तू म्हणून पाहिले जाते. मत मांडण्याची मोकळीक नव्हती. स्त्रियांवर पुरूषार्थ गाजवू अन्यायाविरूदध तिने आवाज जरी पाहणाऱ्यांना याचे भान नाही स्त्रीशिवाय मनुष्याचं उठवला तरी तो न्यायालयापर्यंत अस्तित्व पोहोचेलच याची खात्री नाही आणि अशक्य आहे. कारण स्त्रियांमधील पोहोचलाच तरी न्याय मिळेल याची मूल्यं त्यांच्यातील गुण हे शाश्वत शाश्वती नाही. एका बाजूला स्त्रिया

आहेत. तिचे स्त्रीत्वं शाश्वत आहे. पुरूष आणि स्त्री कोणा एकाशिवाय समाज पुढे जाऊ शकत नाही. अगदी देवतांच्या नावापुढेही देवीच्या नावाचा उल्लेख केला जातो. स्त्रीला अर्धांगिनी म्हटले गेले आहे. स्त्रीचे अनेक गुण, विविध रूपांमधून दिसून येतात. वात्सल्य व ममतेची भावना असणारी, कुटुंबाचा व पुरूषांच्या खांद्यावर असलेल्या जबाबदाऱ्यांचा अर्धा भार घेणारी अशी स्त्री असते. हे शाश्वत आहे विश्वाची निर्मिती कोणी केली हे नक्की कोणालाच माहीत नाही, त्याचे अनेक संदर्भ आहेत. पण त्या निर्मात्यानंतर दुसरा जीव निर्माण करण्याची ताकद कोणात असेल तर ती स्त्रीच आहे. विश्वाच्या निर्मात्याबद्दल अनेक दुमत असतील, परंतु जीवन देणारे मातृत्व हे स्त्रीकडेच आहे. स्त्रीच्या आयुष्यात अनेक चढउतार, वळणे असतात. त्यामुळे ज्याने कोणी स्त्रीची निर्मिती केली त्याने तिला सौंदर्याचे विलक्षण वरदान दिले आहे. भगवान विष्णूंनी मोहिनीचे रूप धारण करून त्या सौंदर्याची भूरळ पाडून भस्मासूराचा वध केला होता असा उल्लेख आहे. वेळ पडली तर रणरागिणी होऊन वाईट प्रवृत्तींचा नाश करणारी ती असो वा चातुर्याने समोरच्याला मात देणारी ती असो. भारतीय संस्कृतीत कुटुंब पद्धतीचे महत्त्व आहे आणि ती आजवर शाश्वत आहे ती केवळ स्त्रीमधील निरंतर असलेल्या गुणांमुळे. आजची स्त्री कितीही आधुनिक झाली तरी तिच्यातील स्त्रीत्व शाश्वत आहे. त्या शाश्वत स्त्रीत्वाचा सन्मान करणे ही प्रत्येकाची जबाबदारी आहे.

मैथिली श्रीनिवास फडके. एफ्.वाय.बी.एम्.एम्.(मराठी)

स्त्रीमधील समर्पण, मृदुता, वात्सल्य

हे नैसर्गिक गुण आजच्या भौतिक

आणि यांत्रिक युगात हरवणार

नाहीत, याची दक्षता घ्यायला हवी.

सदाबहार संगात.

संगीत... म्हणजे काय? गायन, वादन. मेघदूत हे याचे एक उत्तम उदाहरण नृत्य यांचा त्रिवेणी संगम म्हणजे संगीत! भावना व्यक्त करणारे माध्यम म्हणजे संगीत! एकांतात स्वतःला ओळखण्यासाठीचा एकमेव मार्ग म्हणजे संगीत! ही एक अशी असं म्हणतात की, बाळ

जन्माला आल्यापासूनच त्याच्यात गायनकला ही उपजत असते. जाणवत असते. म्हणजेच आई बाळाला झोपवताना अंगाई म्हणत असते त्यावेळी ते बाळ त्या अंगाईचे शब्द, त्याची चाल लक्षात ठेवण्याचा प्रयत्न करतं. त्यामुळे ते बाळसुध्दा स्वर, ताल, लय या गोष्टी बाजूला ठेऊन त्याला प्रतिसाद देत ती अंगाई गाण्याचा प्रयत्नं करतं आणि हळूच डोळे मिटून झोपी जातं. थोडक्यात काय तर निंबोणीच्या झाडामागे चंद्र झोपला गं बाई या वाक्याला जर संगीताचा स्पर्श झाला तरच ते बाळ

१९०२ साली सर्वात पहिलं गाणं रेकॉर्ड झालं होतं (ख्याल-गौहर जान यांनी गायलेलं). कालांतराने संगीत क्षेत्रात विकास होऊ लागला. निरनिराळ्या प्रकारची वाद्यं विकसीत झाली. त्यानंतर नाटक, चित्रपट यांमधून संगीत लोकांपर्यत पोहचू लागलं. संगीत संशयकल्लोळ, संगीत सौभद्र, संगीत मानापमान यांसारख्या संगीतनाटकातून नाटचसंगीत आणि शास्त्रीय संगीताचा विकास झाला. त्यापैकी कट्यार काळ<mark>जात</mark> घुसली या संगीतनाटकाने लक्षणीय प्रगती केली. चित्रपटसृष्टीत सुध्दा वेगवेगळ्या गायकांचे-संगीतकारांचे पर्व उठून गाणी प्रसिध्द झाली. संगीतकार आर. डी. बर्मन यांचे संगीत म्हणजे त्यांना मिळालेली दैवी देणगीच. त्यांच्या इतर कोणातही दिसून आली नाही. त्यांचे संगीतकलेवर इतके प्रेम होते की त्याची छाप त्यांच्या गाण्यांमधून दिसत होती. गमतीची गोष्ट म्हणजे

काय आवडतं हे पाहून त्याप्रकारची गाणी येऊ लागली. आज जरी गाण्यांची संख्या हजारोंच्या संख्येत गेली असली तरी पूर्वीच्या गाण्यांची मजाच वेगळी. आजही ती पुन्हा-पुन्हा ऐकली तरी त्यातला गंध कधी विरून जात नाही. मराठीमध्ये लावण्यांसोबतच पोवाडे देखील आले. कालांतराने रिमेक म्हणजेच पुनरुज्जीवन ही संकल्पना उदयास आली. थोडक्यात काय तर जून्या गाण्यांवर पुन्हा नव्याने संस्कार करायचे. संगीतकार अवधूत गुप्ते मनमोराचा कसा पिसारा फुलला या गाण्यावर केला होता. तेव्हा त्यांच्यावर अनेकप्रकारे टीकांचा वर्षाव झाला. सर्वाचा त्यांच्या गाण्यास विरोध होता. मात्र ज्यावेळी ते गाणं खुद्द लता दीदींनी ऐकलं त्यावेळी त्यांना ते खूप आवडलं. त्यांनी अवधूत गुप्तेंना शाबासकी दिली. तेव्हा कुठे त्यांच्या जीवात जीव आला. नंतर लोकांनासुध्दा ते आवडू लागलं. परंतु आजकाल प्रत्येक जून्या गाण्याचं पुनरुज्जीवन होत असल्याने संगीताचा प्रवास खुंटतोय

का असे वाटू लागले आहे.

जून्या गाण्यांचा नव्याने जन्म झाला याचे उत्तम उदाहरण म्हणजे कट्यार काळजात घुसली चित्रपट होय. या चित्रपटाने लोप पावत चाललेली शास्त्रीय संगीत आणि नाट्यसंगीताची लोकांमधली आवड नव्याने निर्माण करायला सुरुवात यावेळी मात्र युवकांमध्ये प्रमाण मोठ्याप्रमाणात जाणवले. याचं श्रेयं जातं ते महेश काळे आणि राहूल देशपांडे यांच्या अविस्मरणीय गायकीला. आपल्या गुरुंकडून आलेल्या संगीताचा वारसा त्यांनी एका मौल्यवान हिऱ्याप्रमाणे सांभाळला. आज त्याच हिऱ्याची चमक लोकांच्या प्रतिसादात दिसत आहे. पंडित आनंद भाटे आणि पंडित शौनक अभिषेकी यांनीसुध्दा आपल्या अभिजात संगीताचा वारसा जपला आहे. काळ बदलला की लोकांची आवड बदलते. परंतु शास्त्रीय संगीत ही अशी गायकी आहे जी कितीही काळ बदलले तरी तिच्यातील जीवंतपणा हा शाश्वतच आहे

सारेगमपहाटि. व्हीवर दाखवला जाणारा सर्वात पहिला संगीतविषयक कार्यक्रम होता. त्यानंतर इंडियन आयडल (हिंदी), सूर नवा ध्यास नवा (मराठी), डान्स इंडिया डान्स (हिंदी) असे अनेक कार्यक्रम येऊ लागले. या कार्यक्रमांमुळे

मनोरंजनही व्हायचं आणि ती गाणी ऐकल्याने दिवसभरातला थकवाही दूर व्हायचा. गाडी चालवताना सुध्दा ट्रॅफिकमध्ये अडकल्यावर होणारी चिडचिड ही एफ्.एम्. मुळेच दूर करता येते. पुढचं गाणं कुठलं असेल याची उत्सुकता त्यावेळी लागलेली असते. अशा अनेक संगीतप्रेमी लोकांसाठी गाना, सावन यांसारखे अनेक एप्लिकेशन्स उपलब्ध आहेत. गाणं गाण्याची इच्छा असणाऱ्यांना कॅराओके लाऊन गाण्याची संधी उपलब्ध आहे. त्याचप्रमाणे कारवान ही अशी गोष्ट आहे ज्यात तब्बल आठवणी आहेत. एखाद्या संगीतप्रेमी व्यक्तीच्या वाढदिवसाला कारवान भेट म्हणून देणे म्हणजे नवऱ्याने त्यांच्या बायकोला मोगऱ्याचा गजरा देण्यासारखं आहे.

संगीतसुध्दा काही वेळेस त्याची दुसरी बाजू दर्शवतं. रेल्वेच्या एका डब्यात सहा-सात जणं हातात चिल्लर घेऊन सीट वाजवत शिर्डीवाले साईबाबा हे गाणं गात असतात. त्याच गाडीच्या दुसऱ्या <mark>डब्या</mark>त <mark>एक</mark> गरीब अंध व्यक्ती आपली भूक भागावी यासाठी लोकांकडे फक्त एका चिल्लरची अपेक्षा करत असतो. त्यावेळी त्याच्या तोंडूनसुध्दा तेच गाणं येत असतं. याचाच अर्थ असा, की ते गाणं जरी एक असलं तरी दोन्ही बाजूंच्या दृष्टीने त्यातले भाव मात्र वेगळे असतात. ऐकणारा जेव्हा एखादं संगीत मनापासून ऐकतो तेव्हाच त्याला त्या संगीताची जाण होते. आज जर कोणी विचारलं; काय आहे गाण्यात? क्या है इतना संगीत में ? तर त्यांना एकच सांगा...

एखाद्या नाण्याप्रमाण

संगीत को ना रोके दीवार, संगीत जाए सरहद के पार संगीत माने ना धर्म जात, संगीत से जुड़ी क्रायनात संगीत की ना कोई ज़ुबान, संगीत में है गीता क़ुरान संगीत में है अल्लाह-ओ-राम, संगीत में है दुनिया तमाम तूफानों का भी रुख मोड़ता है,

असं हे संगीत! चिरकाळ टिकणारं... कधीही न

एम्.ए.सी.जे. (प्रथम वर्ष)

श्रीमती महाराष्ट्राची

संतसज्जनांचा, शूरवीरांचा... इथे खर्ची पडलेल्या लाखो मावळ्यांचा, घोंगावणाऱ्या बुलंद वादळाचा, तलवारीच्या पात्यांचा घोड्यांच्या टापांचा... महाराष्ट्र या राष्ट्राची महानता दडलेली आहे. ही महानता मिळवण्यासाठी १०५ हुतात्म्यांनी आपल्या प्राणांची आहुती महाराष्ट्राला बहाल केली या महाराष्ट्राचे प्रेरणास्त्रोत ज्या रायगडाच्या मातीमध्ये उभे राहिले, तेच प्रेरणास्त्रोत आज इथल्या प्रत्येक माणसाच्या जगण्याची उमेद बनली आहे. हे प्रेरणास्त्रोत गेली साडेतीनशे वर्ष इथल्या मातीतल्या माणसांना आत्मविश्वास, चिकाटी आणि धैर्य शिकवत आहे. या अद्वितीय आणि विलक्षण प्रेरणास्त्रोताचे नाव आहे छत्रपती शिवराय.

शिवाजी महाराज हे नाव आज इथल्या प्रत्येकाच्या ओठांवर ठसलंय! याचं कारण आहे शिवरायांचा पराकोटीचा

महाराष्ट्राच्या मातीत साडेतीनशे किल्ले स्वाभिमानाने उभे साडेतीनशे वर्ष उलटून गेलेत पण तरीही येणाऱ्या प्रत्येकाला नव्याने ते शिवकाळात घेऊन जात आहेत. नव्याने महाराष्ट्राचा जाज्वल्य इतिहास शिकवत आहेत. शिवनेरी सारख्या गडावर शिवरायांचा जन्म झाला. ज्या वाड्यात शिवरायांचा जन्म झाला तो राजवाडा आणि त्या शिवराय आपल्यात असल्याचा भास राजगडसारखा किल्ला स्वराज्याची प्रथम राजधानी म्हणून शिवरायांनी का निवडला असेल? याची महती आपल्याला राजगडाच्या बुलंद आणि बलाढ्य बांधणीवरून कळते. राजगडाच्या सहवासात सईबाईंचं मातृत्व आणि शिवरायांचं रयतेबद्दलचं वात्सल्य आपल्याला जाणवून येत.

रायगडाची महतीही बेलाग आहे, कारण आलमगिर बादशहा ठेवला होता. पाचही पातशाहांना पायाशी ठेवून रायगडावरून संबंध हिंदूस्थानातील सूत्र हलवणे हाच अट्टहास मनाशी बाळगून शिवरायांनी रायगड राजधानीचा किल्ला बांधण्याचा आदेश दिला आणि असंख्य संकटांना सामोरे जात शिवरायांच्या स्वप्नातील बुलंद किल्ला अवघ्या काही वर्षात उभा राहिला. जेव्हा रायगड उभारणाऱ्या राज्यांनी इनामाबद्दल विचारलं तेव्हा, निस्वार्थी भावाने हिरोजींना सेवेच्या ठाई तत्पर हिरोजी इंदूलकर या नावाने दगड बसवण्याची मागणी राजांकडे केली. याच रायगडाने स्वराज्यातील दैदिप्यमान सोहळा आपल्या याच नयनी पाहिला. ३२ मनाच्या सुवर्ण सिंहासनावर रयतेचा राजा शिवाजी महाराज आता छत्रपती म्हणून बसताना रायगडाच्या दगडादगडाने जयघोष केला.

आज साडेतीनशे वर्ष उलटून गेली पण आजही हे किल्ले छातीठोकपणे उभे आहेत. पण या गडांचे महत्त्व कळलेले नाही. गडांच्या दगडांवर नावे कोरायची हे : म्हणायला सुरूवात झाली की टाळ्या त्यांना मोठेपणाचे काम वाटू लागले : वाजू लागतात, टाळ-झांज वाजू प्रेमयुगलांसाठी तर आजकाल अड्डाच बनलेले • काय निर्व्यसनी होळी खेळली. गडकिल्ल्यांवर आजकालचे तरूण • व्यसनं करताना आढळतात. ही खूप • आहेत, परंतु संगीतातील विविध मोठी शोकांतिका आहे. गडकिल्ल्यांचे कळलेले नाही. पण ज्या दिवशी • संगीत, उपशास्त्रीय संगीत आ<mark>णि</mark> कळेल, त्या दिवशी महाराष्ट्राच्या • गडिकल्ले संवर्धनासाठी संघटनांचे ं नेमकं कोणत्या प्रकारात येतं हे थवे उभे राहतील आणि महाराष्ट्राची : काहींना माहितच नसतं. असो गडकिल्ल्यांसंदर्भातील मनापासून जोपासतील व महाराष्ट्राची ݨ ईच्छा अजूनतरी जागृत आहे; हिच ही श्रीमंती चिरकाळ टिकेल.

आहे. तानसेन हा तर अकबराच्या दरबारातील प्रसिध्द नवरत्नांपैकी एक होता. मनुष्यप्राण्याला क्षुल्लक कारणावरून राग येत असतो. मग त्या रागामुळे त्याची चिडचिड होते. परंतु या रागावर ताबा ठेवण्यासाठी जर गाण्यातले राग ऐकले तर आलेला राग शांत होऊन प्रसन्न वाटायला

कुटुंबात राहणे पसंत करतो

कला आहे जी तोडकी-मोडकी का होईना लहानपणापासून प्रत्येकालाच उपजत असते. आयुष्याच्या प्रत्येक वाटेवर संगीत हे आपल्यासोबत फिरत असते. म्हणजेच एखादा व्यक्ती सगळे विचार बाजूला ठेऊन

एकांतात एखाद्या ठिकाणी जात गाणं स्वतःशीच पुटपुटत असतो. फार पूर्वीपासून गायन ही कला चालत आली आहे. अगदी वैदीक काळातसुद्धा याचे संदर्भ आढळून येतात. हिंदू परंपरेनुसार असे मानले जाते की ब्रम्हदेवाने नारदमुनींना संगीतमय वरदान दिले होते. तेव्हापासून सं<mark>गी</mark>ताचा खऱ्याअर्थाने प्रवास सुरू झाला. संगीत ही अशी गोष्ट आहे जी

पावलोपावली आपल्याला दिसून त्यास कोणत्याही किंवा कोणाच्याही नियमांचे बंधन असत नाही. रामदास स्वामींनी अनेक आरत्या लिहिल्या. त्यासुध्दा अगदी तालासुरात म्हटल्या जाऊ लागल्या. याचे वेगळेपण पाहायचे झाले तर ते गणेशोत्सवात हमखास पाहायला मिळते. आरत्यांच्या ओळी जरी त्याच असल्या तरी कोकणात म्हटल्या जाणाऱ्या आरत्यांची आणि मुंबईत म्हटल्या जाणाऱ्या आरत्यांची चाल 🗜 ही बदललेली जाणवते. आरत्या गडिकल्ले : लागतात. काही ठिकाणी पखवाज-मृदुंगाचा नाद देखील ऐकू येतो. अशाप्रकारे त्याठिकाणी तासभर तरी

संगीतमय वातावरण असते संगीतातील स्वर तर सगळ्यांनाच आजच्या • प्रकार हे मोजक्याच लोकांना माहित महत्त्व • असतील. ते प्रकार म्हणजे शास्त्रीय सुगम संगीत. आपण दिवस<mark>भरात</mark> खेडोपाड्यांतून • अनेक गाणी ऐकतो पण ते गाणं श्रीमंती : निदान त्यांच्यात गाणी ऐकण्याची खूप मोठी गोष्ट आहे. कालिदास आणि तानसेन ही दोन संगीत समाधान जाधव. • क्षेत्रातील अजरामर व्यक्तीमत्वं होय. एस्.वाय.बी.एम्.एम्.(मराठी) • कालिदास हा निसर्ग, पशू आणि पक्षी • यांच्यावर मानवी भावभावनांचा वापर

गाणं संगीतबध्द करत असताना तो

दिसले. किशोर कुमार, मोहम्मद रफी, लता मंगेशकर, आशा भोसले, इ. यांसारख्या अनेक दिग्गजांची संगीतात जी विलक्षणता होती ती आर. डी. बर्मन यांच्याकडे एक पोपट होता. त्याला सुध्दा त्यांच्या संगीताची भुरळ पडली होती. एखादं

त्यांच्या खांद्यावर येऊन बसे आणि

मिठू मिठू करत त्यांना साथ देत असे.

संगीत में है ऐसी फुहार, पतझड़ में भी जो लाए बहार

संगीत टूटे दिल को जोड़ता है

ओंकार पां. मुळ्ये

नवीन वळणावरचं नवंनाटचं

नाट्यदेवता नाट्यरसिकांना वित्रम अभिवादन करुन... हे शब्द कानावर पडताच मराठी प्रेक्षक एकाग्रपणे समोरची कलाकृती पाहण्यास अधिर होतो. मराठी मनोरंजन म्हटलं की, सर्वात जुनी आणि शाश्वती देणारी एकच गोष्ट ती म्हणजे नाटक. मराठी रंगभूमीवर आजपर्यंत अनेक नाटकं अजरामर झाली. त्यातून बरेच कलाकार घडले. आजही मराठी रसिक वर्ग नाटकांना पसंती देतात. नाटक बसवण्याची सुरूवात खरंतर नाटककारपासूनच होत असते. नाटक लिहीतानांच ते समोर आपल्या डोळ्यांनी पाहत असतो. प्रत्येक नाटकांची एक विशिष्ट शैली असते. परिभाषा असते. ती दिग्दर्शकाला समजून घ्यावी लागते. नेपथ्यकारांशी, संगीतकारांशी त्याला शैलीनुरूप चर्चा करावी लागते. जेष्ठ दिग्दर्शक दारव्हेकर मास्तरांची एक व्याख्या होती. "दिग्दर्शक आवडती हा नाटककारांचा भाष्यकार असतो. तंत्रज्ञानाचा साहाय्यक असतो. नटांचा मार्गदर्शक आणि प्रेक्षकांचा प्रतिनिधी असतो. "या व्याख्यानातच नाटक कसे उभे राहिले हे दिसून येते.

अगदी पूर्वीच्या काळी म्हणजे, त्या काळात नेपथ्य म्हणून महालांचे, बगीच्याचे पडदे वापरले जायचे. त्या काळात मख्यत्वे संगीत. नाटक असायची. त्या नाटकाच्या गोष्टीमध्येच गीत पेरलेली असायची व प्रेक्षकांना भुरळ पाडण्याचे काम मराठी नाटक तेव्हा पासून करत आले

नाटकात काम करणाऱ्या पात्रांची वेशभूषा त्यांचे वाक्य बोल तानाचे हावभाव हे मुद्दाम थोड्या जास्त (अतिरिक्त)असतात. ज्यामुळे प्रेक्षक खिळून राहतो. पूर्वीच्या काळात नाटकांना पौराणिक कथेचा गाभा असायचा. त्यामुळे देव, नारद, रंभा, अशी पात्र असायची. ऐतिहासिक नाटकांमध्ये राजा, प्रधान, राणी अशी पात्रही असायची. त्यामुळे त्यांच्या बोलण्यातला हेल, अंगाच्या ठराविक हालचाली किंवा उभं राहण्याची एक विशिष्ट पध्दत असायची, त्यामळे प्रेक्षकांचे लक्ष वेधले जायचे.

आजकाल सामाजिक नाटकांचा काळ सुरू झाला आहे. सामाजिक नाटक म्हणजे सांगायचे झाले तर, तुमच्या आमच्या घरात घडणारी गोष्ट अशी नाटक पाइताना प्रेक्षक नाटकात समरस होऊ लागली. मग ते प्रायोगिक असो किंवा व्यवसायिक असो. नाटक हे नाटक असते. ते प्रेक्षकांच्या मनाल ा एकरूप व्हावे लागते तेव्हा ते त्यांना आवडते. हे मुळगणित आहे. काळाप्रमाणे सर्व गोष्टी बदलत गेल्या आहेत. त्यात संगीत, नाटक कसे अपवाद असेल? एकेकाळी पहाटेपर्यंत चालणारे नाटक, त्यातील गाणी काळाच्या ओघात विरून गेली. गायक, नट मिळेनासे झाले. सिनेमा, टि.व्ही, सिरियल्स् यामध्ये कलाकार अडकत गेले. काही गायक हळूहळू संगीत नाटकावर दुर्लक्ष करू लागले. मग आजच्या काळात पार्श्वसंगीताचाच वापर नाटकात केला जाऊ लागला

अन्य भाषिक नाटक प्रेक्षकांचे

माहीत नाही. पण मराठी नाटकांच्या प्रेक्षकाला आजही नाटक बघणे हे एक उत्सव वाटतो. अगदी राज पटवर्धनांच्या इथले सीता स्वंयवर ते कालच्या सही रे सही पर्यंत तसेच आहे. रात्री नाटकाला जायचे असेल तर त्याची चर्चा घरात सकाळ पासून चालू असते. नाटकाला जाताना सजून जाण्याची जणु प्रथाच आहे. सिनेमाला कधीही अगदी रस्त्यावर चालता चालता ही मनात आलं तर जाता येते. नाटकाचं आपल्या मराठी प्रेक्षकांच्या मनात एक विशिष्ट स्थान असते. हे स्थान आपण असतो त्याहुन अधिक उंचावरच असते. निर्मळ, पवित्र, निरागस जणू वेगळ्या

अनोळखी दुनियेला आपण भेट द्यायला जात असतो.

स्पर्धेचे स्वरूप प्राप्त होऊ लागले आहे. विविध प्रायोगिक नाटक, एकांकिका यांचे प्रयोग आयोजित करत असतात. त्यातून ठाराविक आणि चांगली नाटके यांनाही चांगली कलाकृती पाहण्याची संधी मिळत आहे. पुन्हा एकदा नाटकांना प्रसिद्धी प्राप्त होत आहे. बालनाट्यही मोठ्या प्रमाणात प्रसिद्ध होत आहेत. आपल्या मराठी नाटकाची हीच खासियत आहे की प्रेक्षकांनी अजून तरी नाटकाला पाठ फिरवली नाही आहे. म्हणूनच प्रत्येक कलाकार हा खूप उत्साहात रंगमंचावर काम करत असतो. नविन नविन प्रयोग केले जात आहेत. यामुळे अजुन तरी मराठी नाटक काय असते असा प्रश्न मराठी प्रेक्षकांना पडत नाही. मराठी नाटक हे फार मोठे प्रेक्षकांनी पसंती दिलेले एक युग आहे. आणि ते काळानुसार बदलत आहे.

मराठी प्रेक्षकांनी असेच प्रेम मराठी नाटकांवर टिकवून ठेवले तर पुढच्या काळात पुन्हा एकदा कीतीही तंत्रज्ञान प्रगत झाले तरी मराठी नाटकांची मागणी वाढेल. आजही मराठी नाटक शाश्वत आहेत आणि या पुढे ही ते तसेच राहतील असे म्हणण्यास

> नलिनी पाटील. एफ.वाय.बी.एम.एम(मराठी)

पहिल्या प्रीतीचा...

पहिला पाऊस!

आज येणारा पावसाचा अनुभव काही वेगळाच होता, कारण बरसणाऱ्या प्रत्येक सरीमध्ये तुङ्या प्रेमाचा ओलावा होता. बेधुंद होऊन बेभान वारा सुटला होता, मनामध्ये माङ्याही तुङ्या प्रेमाचा सुर दाटला होता. हृदयाचा कोरा कागद अवचित रंगला होता, तुङ्या प्रेमाच्या शाईने तोही अलगद भिजला होता. पावसात मातीच्या सुगंधाला तुझ्या प्रीतीचा गंध चढला होता. आपत्वा प्रेमाचा सागर जणु भरतीरूपी वाढत होता. प्रत्येक सरीगणीक तुङ्या प्रेमाचा स्पर्श मला होत होता तुइया माइया सोबतीचा पाऊस खरचं आज अनोखा होता.

> भाग्यश्री अ. मोरे टी. वाय्. बी. एम्. एम्. (मराठी)

क्लेत रंगलेली अनोखी दुनिया

चित्रकला ही सगळ्यांना हवीहवीशी वाटणारी कला आहे. आपली भारतीय संस्कृती ही विविध कलांनी, छटांनी नटलेली आहे. आपलचा संस्कृतीत अनेक असे रंग आहेत जे ऐकमेकांत मिसळले की नवीन संस्कृती तयार होते आणि हया सगळयांमधील एक म्हणजे आपली भारतीय चित्रकला. चित्रकला ही आदिमानवापासून अस्तित्वात आहे. आदिमानव हा गुहांमध्ये चित्र काढू लागला. त्या मागे एकच उद्देश होता, आपली लागले. कॅमेरा विकसित संस्कृती पुढच्या पिढीला समजावी. या हेतूने चित्रकला हळू हळू विकसित होऊ लागली. पूर्वीच्या काळात चित्रकलेला अत्यंत महत्त्व होते. चित्रकारांना देखील मोठया प्रमाणात मान होता. प्राचीन काळातील राजवाड्यांवरही आपल्याला चित्रकला दिसून येते. तसेच महाराज-महाराणी यांची देखील प्रत्यक्षात चित्र काढली जायची. त्याचप्रमाणे निसर्गाची.

कालांतराने पौराणिक देवी-देवता यांची चित्रे काढली जाऊ लागल ैी. राजा रवि वर्मा यांनी भारतीय चित्रकल 🔭 एक वेगळे वळण दिले. राजा रवि वर्मा यांनी सगळया देव-देवतांना एका चित्रात बसवले त्या देवतांचे कपडे दाग-दागिने यांना चित्रात रेखाटण्याची सुरूवात राजा रवि वर्मा यांनी केली. "सत्य्म शिवम सुंदरम" हे त्यांनी चित्रांतून दाखवले. आजही जागतिक पातळीवर अनेक चित्रकार नावाजलेले आहेत. तसेच त्यांची चित्रेही नावाजलेली आहेत. सोप्या भाषते सांगायचे झाले तर रवींद्रनाथ टागोर हे प्रसिद्ध व्यक्तिमत्व! यांची चित्रे बिघतली की आपल्याला जवळची, आपलीशी वाटतात. असे अनेक अप्रतिम चित्रकार आपल्या भारताला लाभले आहेत.

राजवाड्याची चित्रे देखील काढलेली

हळू हळू परकीय राज्यांचे आक्रमण आपल्या भारतावर होऊ लागले. त्यात ब्रिटिशांनी आपल्या भारतावर वर्चस्व प्रस्थापित केले. ब्रिटिश आल्यानंतर थोड्याफार प्रमाणात माध्यमांचा विकास झाला. त्यामध्ये कॅमेरा हा सगळ्यांना हवा हवासा वाटू लागला. त्यावेळेस मात्र चित्रकारांची मागणी कमी झाली व कॅमेरा हा जास्त प्रमाणात विकसित होऊ लागला. हळू हळू चित्रकलेच्या व्यवस्थेत बदल होऊ

झाल्यामुळे ब्लॅक अँड चित्रपटांची झाली. चल चित्रपट, लघूचित्रपट, सुरवात झाली. त्यावेळी चित्रपटांचे पोस्टर्स हे स्वतः चित्रकार हाताने

काढत व स्वतः रंगवत असत. अशाप्रकारे ते पोस्टर्स तयार होत असत. हळू हळू माध्यमांचा विकास मोठया प्रमाणात होत गेला. आज २१ व्या शतकात पूर्वी काढलेल्या चित्रांच्या आधारे त्यावर ऐतिहासिक, पौराणिक मालिका व चित्रपटांची सरूवात झाली .त्या चित्रांचा नीट अभ्सास करून आजच्या मालिकेतील, दागदागिने ठरवले जातात. त्या चित्रातून त्या काळातील आठवणी प्रतिबिंबित होत असते. यावरून असे दिसते की. आधीच्या काळात चित्रकलेला जेवढे महत्त्व होते तेवढेच महत्त्व

ॲबस्ट्रॅक पेंटिंग ही सध्याच्या चालत असलेली चित्रकलेतील एक अनोखी कला आहे.यामध्ये खूप तळाशी काहीतरी संदेश दडलेला असतो. ज्यांनी त्याचा नीट अभ्यास केला असेल, केवळ

त्यांनाच तो संदेश पटकन ध्यानात येऊ शकतो. चित्रकला ही शाश्वत आहे केवळ वेळेनुसार, माणसानुसार, स्वभावानुसार त्यात

सजावटीसाठी चित्रकलेतील विविध प्रकारांचा वापर केला जातो. जसे की, वॉल पेंटिंग! घर जरी छोटे असले तरी केवळ अशा चित्रांमुळे घराला शोभा येते. त्याचप्रमाणे पेन्सिल स्केच

हा देखील एक चित्रकलेचा प्रकार सध्याच्या काळात प्रसिध्द होताना दिसत आहे. म्हणजेच विविध रंग वापरुन चित्र काढली जात असली तरी असे आढळून आले की, चित्रकलेमध्ये रंग जरी कमी होत गेले तरी चित्राची आकर्षकता ही कमी होत नाही. त्यात अजून भर पडून नवनवीन प्रकारांद्वारे चित्रकला झाल तर. अनेक माध्यमांवर चित्रांचा वापर केला जातो. कमीत कमी शब्दात जास्तीत जास्त आशय जेव्हा लोकांपर्यंत पोहचवायचा असतो. त्यावेळी ही कला उपयोगी पडते. चित्रकला व माध्यमे यांचे नाते हे खूप घट्ट झालेले आहे. बऱ्याच कमी माहितीमध्ये खूप जास्त माहिती आपल्याला माध्यमाद्वारे जनतेपर्यंत पोहचवायची असते त्यावेळेस चित्रकला वापरली जाते.

आज एकविसाव्या शतकात

चित्रकलेचा वारसा बराच पुढे गेलेला दिसतो. अनेक विषय घेऊन त्यात रंगसंगतीचा वापर करुन पेंटिंग तयार केलेले दिसतात. यात मुख्यतः ऑइल, ॲक्रलिक कलर, वॉटर कलर, पेन्सिल कलर इत्यादीचा वापर केला जातो. चित्रकलेचा अजून एक प्रकार म्हणजे वारली पेंटिंग. वारली पेंटिंग ही महाराष्ट्रातील कोकण विभागातील आदिवासी जमातीची वैशिष्टपूर्ण चित्रशैली आहे. गेरूची पार्श्वभूमी

असलेल्या भिंतीवर तांदळाच्या पांढऱ्या पिठाने साधे व सुबक आकार रंगवण्याची पद्धत हे या चित्रशैलीचे वैशिष्ट्य आहे. टॅब, मोबाईल, संगणक यावर

चित्रकला उपलब्ध झाली आहे. उदाहरण द्यायचे झाले तर, झी मराठी ह्या वाहिनेवरील "झी मराठी" हे गाणे यामध्ये सुरवातीलाच असे दाखवण्यात आले आहे की, एक आजी आपल्या

नातीला घेऊन सरस्वतीचे चित्र काढते. मात्र हे चित्र कागदावर नसून ते टॅब वर काढतना आपल्याला दिसते. असे अनेक बदल नंतरच्या काळात होताना आपल्याला दिसून येतील. चित्रकला ही विविध रंगावर आधरलेली आहे. मात्र हे रंग केवळ चित्रकलेचे रंग असावे असे नाही तर, स्वभावाचे विविध रंग, माणसांचे विविध रंग, बदलत जाणाऱ्या वेळेचे विविध रंग, निसर्गाचे विविध रंग, वातावरणातले विविध रंग, अशा विविधतेवर अभ्यास केला जात आहे व चित्रकला साकारत आहे. अशा विविध रंगाशी खेळावे लागते, त्यांना आपलेसे करावे लागते, त्यांच्या मुळाशी जाऊन त्यांना समजून घेतले पाहिजे व चित्रकला ही कलाकृतीत उतरवली जाते. त्याचप्रमाणे, छोट्या छोट्या गोष्टींमध्ये देखील चित्रकला लपलेली असते, ती आपल्याला शोधून जनतेसमोर मांडायची असते.

आधीची चित्रकला व आताची चित्रकला यात खूप फरक आपल्याला आढळून येतो. पण आताची चित्रकला ही अर्थातच पूर्वीच्या चित्रकलेवर आधारीत आहे हे वेळोवेळी आपल्याला प्रकर्षाने जाणवते व २१ व्या शतकानंतर आपली चित्रकला ही नावीन्यपूर्ण व अप्रतिम असेल. प्राचीन भारत एक असा ग्रंथ आहे, त्याची फक्त काहीच पाने आपल्या समोर आली आहेत. जी पाने आपल्या समोर आली आहेत त्याबद्दल आपण पुस्तकांमध्ये किंवा इंटरनेटवर वाचत असतो. पण अजूनही बरीचशी पाने शिल्लक आहेत ज्यांना आपण वाचण्यात असमर्थ आहोत प्राचीन काळापासून ते आजच्या भारतापर्यंत आजही काही ठिकाणे अशी आहेत त्याच्या मागचे रहस्य आणि त्यामागची कारणे आपल्याला सापडली नाहीत. त्या काळात आजच्या सारखी अदयावत यंत्रणा नसनही कशाच्या मदतीने त्यांनी सुरेख चित्रे काढली असतील? बांधकामे केली असतील? असे अनेक प्रश्न मनाच्या खिडकीत डोकावतात. यापेक्षाही मोठी आणि खोल अशी भरपूर रहस्य अजूनही दडलेली आहेत. गड किल्ल्यात, काही मंदिरामध्ये, राजवाड्या मध्ये, तर काही खेड्यापाड्यामध्ये. असे अनेक रहस्यांच्या कारणीभूत असलेला, जगातल्या सगळ्यात जुन्या संस्कृतीचा, चित्रकलेचा वारसा असलेला प्रबळ, प्रभावशाली, रहस्यमय, भविष्याची चाहूल दाखवणारा, देश म्हणजे प्राचीन भारत. त्या प्राचीन भारताची समृध्द आणि शाश्वत अशी ही चित्रकला.

> तनुश्री भावसार. एफ.वाय.बी.एम.एम.(मराठी)

निस्रा संवधनाच काम लाखमोलाचे -

पर्यावरण सुरक्षित, तर जीवन सुरक्षित, हे सद्य स्थितीला आपल्या जीवनाचं शाश्वत सत्य आहे. या पर्यावरणामधून आपल्याला जीवन जगण्यासाठी हवा, पाणी, अन्न या मूलभूत गरजा प्राप्त होतात पण मानव हे विसरत चालला आहे. त्याच्या निसर्गाकडून फक्त घ्यायच्या आणि त्याला काही न देण्याच्या या वृत्तीमुळे निर्माण झालेल्या संकटाना सामोरे जावे लागत आहे. या शाश्वत सत्याला आपण कधीच इजा करायला सुरूवात केली असल्याने त्याच्या दुष्परिणामांना सामोरे जावे लागत आहे. मानव आज शाश्वत अशा प्रकृतीचा विनाश करत आहे. त्यामुळेच चार महिनेच पडणारा पाऊस, सहा महिने झाले तरी धो धो कोसळत आहे. अन्नधान्ये, शेतबागा, पीके या सर्वांचं नुकसान करत आहे. निसर्ग हा दैवत आहे. आजही अनेक 🖣 आदिम समुदायांमध्ये निसर्गाची पूजा-अर्चा केली जाते, पण त्याच्या विरूद्ध मुंबईत मेट्रो प्रकल्पाच्या कारर्शेडला जागा मिळावी म्हणून आणि एका शक्तिशाली उद्योजकांचा फायदा व्हावा यासाठी अमानुषपणे रात्रीच्या अंधारात अनेक झाडे तोडली जातात. निसर्गाला हानी पोहचवली जाते हे अयोग्य आहे. या सर्व बाबींचे पडसाद उमटायला

सुरूवात झाली आहे असे म्हणावे

लागेल. निसर्ग, झाडे हे शाश्वत राहणे गरजेचे आहे कारण तरच पर्यावरण सुरक्षित राहील तेव्हाच मानव सुरक्षित राहू शकेल.

> अमित गायकवाड. एस.वाय.बी.एम्.एम्. (मराठी)

तुळस, वड आणि पिंपळ यांसारख्या वृक्षांची ते पूजा करत असत. आजही तुळशीची पूजा आणि वटपौर्णिमेला वडाची पूजा केली जाते. वने ही राष्ट्रीय संपत्ती आहे, ते खनिजसंपत्ती

अमृत वरदान, आपण आपल्या जीवनात किती झाडे लावली हा सर्वात महत्त्वाचा प्रश्न आहे ? आपण आपल्या मुलांकरिता भरपूर बचत करून ठेवतो. आपण आपल्यासाठी पुंजी कितीही साठवून काय फायदा, जर आपण त्यांना स्वच्छ वातावरण

प्रमाणे ओहोटीस लागणारे धन नाही,

म्हणून सरकारने वनमहोत्सव हा

राष्ट्रीय सण मानलेला आहे. झाड

म्हणजे निसर्गाने मानवाला दिलेले

प्रत्येकाने एक नाही तर चार झाडे लावा. फक्त आपल्या जमिनीवरील नाही तर दुसऱ्याच्या झाडांनाही पाणी घाला. निसर्ग खूप बलाढ्य आहे, तो खूप सहनशील आहे पण त्याच्या संयमाचा अंत कोणीही पाहू नका.

संपूर्ण परिस्थितीत जीवित, आर्थिक 🚦 डमरू, मृदुंग इत्यादी वाद्यांचा समावेश होतो. नुकसान तर होतेच आहे. त्यापेक्षा प्रयत्न करणे नितांत गरजेचे आहे. प्लास्टिकच्या कचऱ्याचे प्रमाण. वापर कमी करायला हवा. त्याऐवजी वाहनांचा वापर ' वाढवायला हवा. कोणत्याही प्रकारची वृक्षतोड न करता विकास साधायला हवा आणि शक्य तितक्या मोठ्या प्रमाणावर वृक्षलागवड करायला हवी. कारण निसर्ग आणि पृथ्वी सुरक्षित • नाही तर भविष्यात पृथ्वीचा आणि •् पर्यायाने मानवाचा सर्वनाश होईल.

सिद्धार्थ गायकवाड. टी.वाय्.बी.एम्.एम्.(मराठी) कीर्तन, भजन यांचा समावेश होतो.

पाऊल हे शाश्वतच असायला हवे.

मराठी पारंपारिक वाद्य

समाजात वाद्य हे पूर्वापार चालत पूनम संजय निरभवणो : आलेले मनोरंजनाचे साधन असुन आज हे कलेचे एफ.वाय.बी.एम्.एम्. : माध्यम झालेले आहे. संगीताची निर्मिती वाद्यांमधून 🗜 निर्माण होते. संगीत म्हंटले की त्यामध्ये नाना परिच्या वाद्यांचा समावेश होतो. त्यामधील अनेक अनेक ! पारंपारिक वाद्य हे स्वतःची एक विशिष्ट ओळख ठिकाणी वातावरण बदलाचे पडसाद : करून देत असते. प्राचीन काळापासून आपल्या पहायला मिळत आहेत. काही ठिकाणी 🔭 समाजात वावरत असलेली एक प्रथा वाद्य म्हणून पूर तर काही ठिकाणी दुष्काळ या 🕻 ओळखली जाते. त्यामध्ये ढोलकी, तबला, टाळ,

अशी परिस्थिती उद्भवू नये, यासाठी 📩 खूप प्रसिद्ध असुन त्याची निर्मिती पूर्वीच्या काळात 🝷 बांबूच्या दोन्ही बाजूला थाळी लावून त्या वाजवल्या जाऊ लागल्या. पुढे कालातरांने त्याचे रूपांतर वैयक्तिक वाहनांचा वापर, ए.सी.चा •ु ढोलकी ह्या वाद्यात झाले. इ. स. वी. सन पूर्व २०० मध्ये भाजे येथील सुर्यलेणीमध्ये ह्या कोरीव कामात तबला वाजवणारी स्त्री दिसुन येते. त्यामुळे तबला ह्या वाद्याचा शोध इ. स. वी. सन पूर्व २०० मध्ये लागला असावा. पूर्वी वाद्य वाजवणारी लोक देखील फार कमी होती. त्यामुळे वाद्याचे स्वरूप फार कमी प्रमाणात आढळून यायचे. पुर्वी वाद्य फक्त संगीत, भरतनाट्यम् यासाठी प्रसिद्ध होते. कालातरांने असेल तरच आपण सुरक्षित राहू. • संगीतात आणि वाद्यात नव-नवीन बदल घडले आणि नवीन वाद्याची निर्मिती झाली. त्यामध्ये संबळ, तुनतूणे यांचा समावेश होतो. या नवीन त्यामुळे पृथ्वी, मनुष्य आणि निसर्ग • आलेल्या बदलामुळे परंपरेचा इतिहास बदला आहे. शाश्वत ठेवायचा असेल तर प्रत्येक • या वाद्यामधुन आपण इतरांशी संवाद साधू शकतो अशी कल्पना जनसामान्यात रूढ झाली आहे. वाद्य कला आणि लोकांनी वेगवेगळे प्रयोग सादर . करण्यात सुरुवात केली. या प्रयोगामध्ये भारूड,

असल्याने, रामायणावर आधारित कार्यक्रम पाहणे हे दैनंदिन जीवनाचे सुत्र बनले होते. या सोबतच भजन, कीर्तन याच्या जोडिला पारंपारिक वाद्य वाजवून समाजप्रबोधन महाराष्ट्रात प्रामुख्याने ढोलकी हे वाद्य काही व्यक्ती गुंतले होते. याच जोडीला

आणि रामायण यात रस

तमाशा, लावण्या आणि गवळणी माणसाच्या मनाचे ठाव घेत होते. पूर्वीच्या काळी तमाशा, लावणी यांसारखे खेळ मोठया प्रमाणात होत असे. त्या काळात पारंपारिक वाद्यांना खूप महत्त्व प्राप्त झाले.

हळूहळू वाद्य संस्कृतीत नव-नवीन शोध लागत गेले. नव-नवीन प्रयोग होत गेले आणि वेगवेगळया प्रकारचे संगीत उदयास आले. रॉक संगीत हा प्रयोग देखील यशस्वीरित्या पार पडला. या प्रयोगाने हया वाद्यांचा कायापालट घडवून आणला. कारण हा प्रयोग लोकांना फार मोठया प्रमाणात आवडू लागला आणि तरूण पिढी या पारंपारिक वाद्याकडे फार मोठया प्रमाणात आकर्षित होऊ लागली पण ते तेवढया पुरती तेवढेच.

आजचा जर आपण विचार केला तर, भारतीय लोकांना पारंपारिक वाद्य शिकण्याऐवजी गिटार, ड्रम्स, व्हॉयलिन, इ. सारखे वाद्य शिकायला आवडते. पण मात्र परप्रांतीय लोकांचा विचार केला तर तेथील काही लोक आपल्या भारतात येऊन आपली पारंपारिक वाद्य शिकतात आणि

त्यांच्या देशात आपली पारंपारिक वाद्य ते फार आवडीने वाजवतात. आज आपल्या वाचकांमधील कित्येकजण हे ढोल- ताशा पथकात सहभागी असतील. आपल्या महाराष्ट्राचा ढोल ताशा केनिया, ऑस्ट्रेलिया, कॅनडा यासारख्या देशात घुमत आहे. मात्र आपण भारतीय लोक तिच कला नष्ट करण्याच्या मार्गावर आहोत. आपल्याला टाळ तसेच ढोलकीची आठवण फक्त गणपती आल्यावर आरतीच्या वेळेस जाणवते म्हणजेच आपणच आपली कला कुठे तरी नष्ट करण्याच्या मार्गावर आहोत. हे कितपत योग्य आहे याचा खरंच विचार करायला हवा. जर ही पारंपारिक वाद्य नष्ट झाली तर, आपण आपल्या पुढच्या पिढीला काय देणार? काय सांगणार? आपणच आपली कला जपायला हवी कारण ही सर्व पारंपारिक वाद्य शाश्वत राहणे फार गरजेचे आहे.

> शुभम कोळी एफ्.वाय.बी.एम्.एम्.(मराठी)

विभिन्नता की ओर

१४ जानेवारी २०२०

शुरूवात जिंदगी की!

शुरूवात जिंदगी की! बदलते ख्वाहिशो में अब तक बदल न पाई ये मुकद्दर मेरी, उम्मीद है दिल मे की शायद पूरी होगी कभी तो ये इनायत मेरी। ले जाऐगी,मुझे मंजिल तक मेरी ।। शायद यही तो शुरूवात है नई, जिंदगी की मेरी..... दूटे थे कई सपने,पर शायद ना दूट पाई ये दिल की आस मेरी, हमने तो बदलते हवाओ के रूख को देखा है, ये तो फिर भी जिंदगी है मेरी, आखिर, बदलते दुनिया की तरह हमने भी बदल ली, जिंदगी को मेरी, कही ना कही यही तो शुरूवात है, नई जिंदगी की मेरी..... सफर कहीं तो अधुरा था मेरा, पूरा हो बस यही मुराद है, शायद इसिकिए मुझे मिली हर मोड पे एक नाई राह है, साजिञ्चा कहीं ना कहीं उस खुदा की भी है,वरना यूही रोज एक नई शुरूवात ना होती, कहीं ना कहीं यही तो शुरूवात है नई जिंदगी की मेरी.. खैर,वो सपनों को जो भूळ गऐ थे. उन राहो में, उन सपनों में आज जिने की फिर से वही तलब है। झो ले जाऐगी मुझे मंजिल तक मेरी. कहीं ना कहीं आयद यही तो ब्रुरूवात है नई जिंदगी की मेरी.

शाश्वतवाणी

प्राप्तिमात्रं १.सम्मानस्य यथार्थसम्मानो नैव व्यर्थते।

२.परोपकारस्ययुक्तस्य कार्यस्य परिणामः तथा सुगंधो हि प्रकृतः शोभायुक्तः सम्मानी भवति इति।

३.सर्वेषु जीवेषु परमात्मनः अंशो व्याप्तः अस्ति उपर्युपरि कलेवरम् वीक्ष्य कस्मिन्नपि घृणादृट्या अवलो-कनं कृतः च बुध्दिमत्ता ? इति ।

४.तनस्य धनस्य च सुन्दरता क्षणिका तथा प्रत्येकं क्षणं निरन्तरं परिवर्तनशीलम्, केवलं मनसः सुन्दरता एव तनस्य धनस्य च समाप्त्यनन्तरमपि यथावत् तिष्ठेत्, एवं मानवः च अमरो भवेदिति।

यः आगतः सः अवश्यं गमिष्यति इति तु वयं सर्वे जानीमः एव। परन्तु इति तु वयं सर्वे जानीमः एव। परन्तु इतोऽपि दीर्घायुः स्यादेव मे इति विचार्य मानवः सम्पूर्णमायुं व्ययीकरोति, न किमपि सत्कार्यम् सः जीवने सम्पादितवान। अ-न्ततोगत्वा जीवने करणीयं आवश्यकीयं कार्यमपि अकृत्वा एव –ि वसृज्य वा एकस्मिन् दिने इतो चिराय निर्गिमध्यति इति।

वयं येषु सांसारिकव्या-वितवस्तुषु सुखस्य अनुसन्धानं कुर्मः, तेषु तत् न कदाचित पूर्वम् आसीत्, न इदानीं विद्यते, न वा भविष्यकाले एव प्राप्स्यते । प्रकृतं सुखं तु परसुखदानेन एव तभ्यते इति।

विदग्धा वाक् अलब्धमीहेद्धर्मेण लब्धं यतनेन पाळयेत्। पाकितं वर्धयेद्यित्यं वृद्धं पात्रेषु

याज्ञवल्क्यस्मृतिः १ . ३ १ ७ अलब्धम् ईहेत् धर्मेण लब्ध्त्ययत्नेन पालयेत्। पालितं वर्धयेत् नित्यं वृद्धं पात्रेषु निक्षिपेत्।

निक्षिपेत्।

अलब्धं धर्मेण ईहेत्। लब्धं यत्नेन पालयेत्। पालितं नित्यं वर्धयेत्। वृद्धं पात्रेषु निक्षिपेत्।

जो नही मिला, उसके लिए धर्म मार्ग के द्वारा कामना करनी चाहिए। जो मिला, उसकी सतर्कता से रक्षा करनी चाहिए। जो बचाकर रखा, उसे सदैव बढाना चाहिए। और जिसे बढाया, उसे पात्र व्यक्ति को देना चाहिए।

> आचरणस्य महत्त्वम्।

करिमंश्र्चित् नगरे एकः वृध्दः चोरः निवसति स्म। तस्य एकः

षोडशवर्षीयः पुत्रः अपि आसीत्। सः वृध्दः चोरः एतावान् वृध्दः अभवत् यस्मात् कारणात् सः चौरकार्यं कर्तुं न शक्नोति स्म। अतः सः तस्य पुत्रं चौरविद्याम् अशिक्षयत्।

पुत्रः अपि चौरविद्यायां निपुणः अभवत्। तदा तयोः पितापुत्रयोः जीवनं सुखेन चलति

एकदा वृध्दः तस्य पुत्रम् अकथयत् पुत्र! कदापि साधु-महात्मनाम् उपदेशं न शृणुयात्। यद्यपि कुत्रापि ते उपदेशं कुर्वन्तः सन्ति इति दृश्यते तर्हि कर्णी अड्गुल्गै स्थापयित्वा ततः निर्गच्छेत्।

तदा पुत्रः तदङ्गीकृत्य आम्, तातः तथैव भवतु इति उक्त-

एकदा सः पुत्रः चिन्तितवान् यद् अद्य

अहं राजभवनं गत्वा चोरयामि इति।

घमनसमये मार्गे तेन एकत्र जनसम्-

तदा सः पुरूषः उक्तवान् यत् तत्र

एकः महात्मा समुपदेशं कुर्वन् अस्ति

अतः जनाः तस्य उपदेशं शृप्वन्तः

वत् । एतद् वचनं मया न श्रवणीयम्

इति मत्वा पितुराज्ञापाळनाय सः

तस्य कर्णी अड्गुल्चौ स्थापयित्वा अग्रे

तदा सः विचलितः अभ-

मर्द्: दृष्ट:।

गच्छन् आसीत् ।

तदा एव सः महात्मनः वचनद्वयम् श्रुतवान् आसीत् ।

कदापि मिथ्या न वदेत्, कस्यापि लवणं खादित चेत् तस्य अन्यायं न करणीयं तेन सह विश्र– वासघातोऽपि न करणीयः चेति।

तदा सः चोरः शीघ्रं ततः उत्थाय पुनः राजभवनं प्रति गमनम् अकरोत्।

यदा सः राजभवनं प्र– वेष्टुम् उद्यतः तदा राजभवनस्य द्वा-रपालः तं निराकुर्वन् पृष्टवान भवान् कः ?कुत्र गच्छति इति ।

न्तदा सः चोरः महाट-मनः वचनं पाळयामि सत्यमेव वदामि इति मत्वा सः उक्तवान्– अहं चोरः, राजभवनं गत्वा अहं चौरकार्यं करिष्यामि इति।

द्वारपालः तदा चिन्तितवान् यत् एषः मया सह विनोदं करोति। सः महा–

नोजन्य आतरजाल

राजस्य कोऽपि सेवकः स्यात् इति

मत्वा तस्मै राजभवनस्य अन्तः

अन्तः गत्वा सः चोरः एकस्मिन्

प्रकोष्ठे बहु धनं प्राप्तवान् तत् सर्वमपि

धनं तस्य स्यूते स्थापितवान्। ततः

सः पाकशालां गत्वा स्वादिष्टं भोजनं

दृष्ट्वा सः भोजनमपि खादितवान्।

इदानीं सः पुनः महात्मनः द्वितीतम्

उपदेशं संस्मृत्य चिन्तितवान् यद्

इदानीं तु अहं महाराजस्य ळवणम्

अपि खादितवान् अतः तस्य अन्यायं

न करोमि इति । सः तत्रैव तस्य स्यूतं

शिंकदर

गन्तुम् अनुमतिं दत्तवान्।

थदा सर्वे आगत्य तं गृहित्वा महा– राजस्य समीपं नीतवन्तः आसन्। **महाराजः** तं पृष्ठवान्-किं त्वं चीरः ? आम्, महाराज। अहं चोरः।

तर्हि चोरितानि वस्तूनि कुत्र इति पुनः महाराजः पृष्टवान्।

चोरः तदा उत्तरितवान् महाराजः। एकः महात्मा उपदेशं दत्तवान् आसीत् यत् कदापि मिथ्या न कथयेत्, यस्य ळवणं खादति तस्य अन्यायं न करणीयम् इति।

अहं भवतः गृहे चौरकार्यं कृतवान् इति सत्यं परन्तु भवतः लवणम् अपि खादितवान् । भवतः पाकशालां गत्वा भोजनं कृतवान्। अतः महात्मनः कथनं संस्मृत्य मया चोरितानि वर-तूनि सर्वाणि तत्रैव स्थापयित्वा अहं बहिः आगतोऽस्मि इति।

तस्य चोरस्य वचनं श्रुत्वा सन्तुष्टः महाराजः तदा एव तस्मै राजभवनस्य एकां सेवां दत्तावान्। ततः परं सः अत्यन्तं सुखेन जीवति रम। शिक्षणीयं यत् अरमाभिः महात्मनां वचनम् एव श्रोतव्यम् इति। ओम द्यौः शान्तिरन्तरिक्षँ

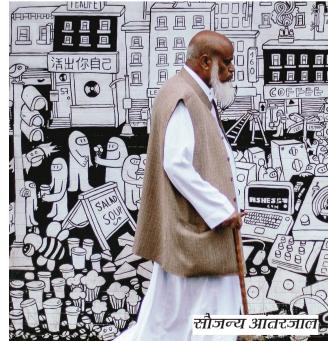
शान्ति:,पृथ्वी शान्तिराप: शान्तिरोषधयः शान्तिः। वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे देवाः शान्तिब्रह्म शान्तिः, सर्वं शान्तिः, शान्तिरेव शान्तिः, सा मा शान्तिरेधि।। ओम शान्तिः शान्तिः शान्तिः।। द्युक्षोक

ञ्चान्तिदायक हों, अन्तरिक्ष लोक शान्तिदायक हों, पृथ्वीलोक ज्ञान्तिदायक हों। जल,औषधियाँ वनस्पतियाँ ञ्चान्तिदायक हों। सभी देवता,सृष्टि की सभी इाक्तियाँ ज्ञान्तिदायक हों। ब्रह्म अर्थात महान परमेश्वर हमें शान्ति प्रदान करने वाले हों। उनका दिया हुआ ज्ञान,वेद ञ्चान्ति देने वाले हों। सम्पूर्ण चराचर जगत ज्ञान्ति पूर्ण हों अर्थात सब जगह शान्ति ही शान्ति हो। ऐसी ज्ञान्ति मुझे प्राप्त हो और वह सदा बढती ही रहे। अभिप्राय यह है कि सष्टि का कण-कण हमें ञ्चान्ति प्रदान करने वाळा हो। समस्त पर्यावरण ही सुखद व ञ्चान्तिप्रद हो।

प्रा. स्वाती भालेराव.

"प्रबुध्द भारतः एक संक्षिप्त अनुशीलन"

भारत की संस्कृती और सभ्यता उतनी ही प्राचीन और जितनी की अन्य देशों की। मैं तो यहां तक कहूँगा की उनसे भी प्राचीन यह सभ्यता –ि वकसित हुई है।भारत अतीत में अत्याधिक सक्षम देश था। इसके प्र– माण बहुत जगह मिलते है। अशोक के शिलालेखों से का जिक्र है। भारत कृषि प्रधान देश है क्योंकी यहाँ का राजा कृषक था। हमने विकास किया और निरंतर हमारे विकास की गती बनी हुई है। मुझे यहां प्रबुध्द भारत की बात करनी है,भारत ज्ञानी भी था दानी भी था। ज्ञान के हर क्षेत्र को भारत ने व्याप्त कर दिया था। अध्यात्म में तो भारत ने इतनी ऊंचाइयां हासिल की है की आज सारा युरोप भारत का कायल भना हुआ है। जहां दुनिया में शिक्षा का नामोनि-शान नहीं था, वहां भारत के पास तक्षशिला, नालंदा, विक्रमशिला जैसे विश्वविद्यालय थे। और इन विश्व-ि वद्यालयों में १०००० छात्र शिक्षा अर्जित कर रहे थे और इनका अनुपात एक शिष्य के लिए एक अध्यापक (आचार्य) कहा जाता है। जब एक छात्र विश्वविद्यालय में पढता था तो परिपूर्ण ज्ञान लेकर ही बाहर निकलता था। उसी विश्वविद्यालय में राजनीती के चाणक्य विष्णूगुप्त भी निकले, पर भारतीय लोगों का दुर्भाग्य देखिए इसी विश्वविद्यालय को जलाया गया। भारत को वैज्ञानिकता दी थी। इसा-

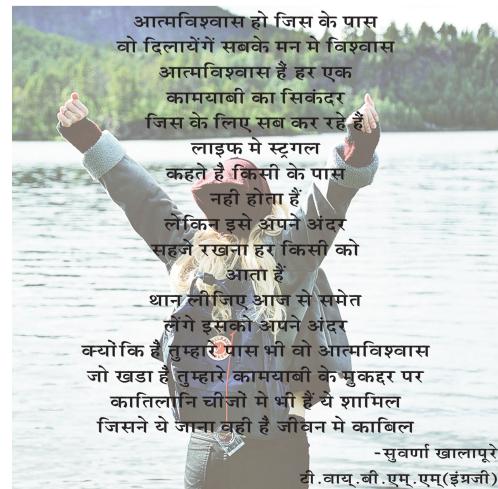
बिना प्रमाण के आरोप थोपो गए। अ– पना जो की वास्तविक नहीं है झूठ की बुनियाद पर अपने आईडियोलॉजी खडी की गई और भारत की भारत की सभ्यता और संस्कृती का रास होना शुरू हुआ। उसके बाद भारत में एक सुई की भी खोज नही की गई सारी खोज युरोप मे हुई। बुध्द ने ेलए वर्तमान भारत का लक्ष्य होना चाहिए वैज्ञानिक सोच विकसित करना। देश में श्रध्दा के नाम पर अ– ंधश्रध्दा का इतना बडा बोलबाला है की वैज्ञानिक सोच की हत्या कर दी जाती है। प्राचीन भारत मे हमारी कथनी और करनी में अंतर नहीं था। बुध्द को जो ज्ञान प्राप्त हुआ उस ज्ञान का

कहना यह था प्रबुध्द बनो अंग्रेजी मे अर्थ होता है इनलाइटेंड। इनलाइटेंड का मतलब होता है स्वयं प्रकाशित होना । जाहिर सी बात है कि भारत को प्रबुध्द बनाने में तथागत भगवान बुध्द का बहुत बडा योगदान है। अगर एक शब्द मे पुछा जाए की तथागत बुध्द ने हमे क्या दिया ? तो इसका उत्तर होगा प्रबुध्द भारत। इतना सटीक है इसका दूसरा उत्तर हो ही नहीं सकता। पर– वर्ती काल में हम हिंसा में उलझ गए जबकि हमारी असली न्ताकद अहिंसा है। १९२० के बाद महात्मा गांधी जो आंदोलन चलाया वह कोई और नहीं बुध्द दर्शन ही था। कितनी बडी ताकद हो आप झुकने पर मजबूर कर सकते हैं। रक्तपात से कुछ भी हासिल नहीं होगा। सम्राट अशोक तक तथागत भगवान बुध्द की शरण में आया और उन्होंने इस धर्म का प्रचार-प्रसार भी बहुत खूब किया। इसिलिए भी सम्राट अशोक को द ग्रट सम्राट अशोक कहा जाता है। अभी-अभी ताजा ताजा हमारे प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी जी -ि वदेश मे जाकर कहने लगे भारत ने दुनिया को क्या दिया तो बुध्द दिया। बुध्द को जानना ही प्रबुध्द होना है।

प्रा.डॉ.अनिल ढवळे. (हिंदी विभाग)

जनसम्मर्दस्य समीपं गतवान तदा यदा सः पाकशालायाः बहिः आगत– एकया शिलया सह तस्य पादाघातं वान् आसीत् तदा केचन तं दृष्ट्वा एषः चोरः तं गृण्हन्तु इति उच्वैः भूत्वा सः भूत्वा सः भमौ पतितः विलापयन्तः आसन्। आत्मविश्वास वे

त्यक्त्वा बहिरागतवान्।

Tuesday, January 14, 2020

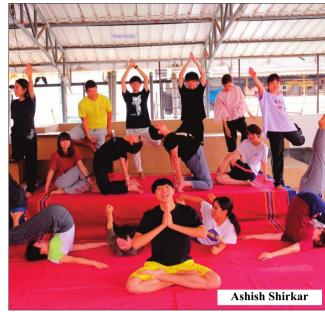
Eternal Japanese bond

ऋ亚의 Team

VPM has signed MOU with Kyoto Sangyo University, Kyoto, Japan in the year 2011-12 on cultural exchange programme. During last 6 years, 5 Japanese groups visited VPM, Thane campus. Japanese students stayed, played and enjoyed their visit during 1st to the 12th September 2019. They were acquainted with the Indian culture in the form of 'Yoga' and learned the difference between yoga and prayer, as well as some basic 'mudras' and 'asanas'.

Joshi-Bedekar College obliged and served them a hearty Indian meal. Dr. Vijay Bedekar, VPM's chairman, even invited them to his place for some 'modaks' on the occasion of Ganesh Chaturthi. Language, being the roadmap of culture, Hindi and English sessions were conducted by Dr. Jayshree Singh and Dr. Prashant Dharmadhikari respectively. They made learning process intriguing through screening of films like 'Beauty and the Beast' and 'Pyaasa'.

Japanese students gave visit to places like Buddha Vihar, Panchavati, Bhau Daji Lad Museum, and the Shivaji Maharaj Vastusangrahalaya. They were also introduced to activities like wearing traditional Indian attire, Mehendi, making rasgullas and dancing to Indian songs. Talent

Academy showcased the culture through traditional dance forms like Dindi, Manlagaur, Kathak and a brilliant skit on 'Unity in Diversity' in Japanese language.

Poetry, being an important facet of culture, 'Haiku' is a highly traditional form of Japanese poetry consisting three nonrhythmic lines focusing on a brief moment in time, and a sense of sudden enlightenment. The KSU students came up with interesting Haiku poem of their own like, 'The Mehendi on our hands will fade away but the memories of India will stay forever', 'The taste of chai is soaked into my body', and 'In-

dian people are always full of kindness. From having 'chai' in the morning to dancing on 'Zhingaat' and travelling in potholes, Japanese students were truly Indian for those 15 days.

For the first time, a group of 18 Indian students/parents and teachers visited Japan from 18th to 26th November 2019 to understand the culture, history and educational set up of Japan. Dr. Vijay Bedekar, Chairman of VPM, Thane and Dr. Sudhakar Agarkar and Dr. Prashant Dharmadhikari led the Indian group.

A welcome ceremony was held at Kyoto Sangyo University where Indians were shown the traditional Japanese Ikebana. Instruments like koto and shamisen were also played. The group visited three important temples i.e. Kinkakuji, To-ji and Fushimi Inari shrine. These are the landmark historical shrines of Kyoto. Kyoto was capital of Japan for many years and retains its historic significance till today. Right from the initial stage, Indian students started to get instances of the discipline and punctuality prevailing in

Engaging and informative lectures were delivered at Osaka University. Dr. Prashant Dharmadhikari, delivered a guest lecture on 'Japanese Haikus about India'. He enumerated the haikus written by Japanese students about India when they had visited VPM's Thane Campus in September 2019.

The group also visited Osaka Castle and Osaka Museum of History which is located at the heart of city. They took Aqua Liner River Bus to reach Osaka Castle. It was a thrilling experience to travel by water bus. The group visited Horyuji temple, Chuguji Temple, Jikoin Zen Temple, Yakushiji Temple and Toshodaiji Temple. They witnessed many magnificent places in Japan, thereby enhancing their knowledge. The exchange programmes were an enriching experience for both sides.

A boost to value added courses

ऋण्य Team

Joshi-Bedekar College initiated various value added courses to give students new opportunities in their respective fields. Many departments conducted these courses in order to improve the skills of students and make them familiar with the industry environment. Various such courses are in the pipeline and even students are showing equal interest to be a part of them.

Skill Development Committee organised value added course on 'Employability Development Skills' from 9th to 19th December 2019 in association with 'Prowisdom Growth'. It continued for 10 days and total 53 TY-BA students enrolled for this course. Principal, Dr. (Mrs.) Suchitra A. Naik, Mr. Puneet Raman, Director Prowisdom Growth and Vice Principal Priyavanda Tokekar were a part of the inauguration. On the other hand, the Department of Financial Markets also organised value added course on 'Mutual Funds'. Main objective of the course was to give overview of mutual funds and to equip the students to appear for NISM examination. The lectures for the course started on 29th July 2019 and 52 students took benefit of this course.

The Accounting and Finance department also hosted a value added course on 'Industry Research'. As this course lasted for 20 days, students received theoretical as well as practical knowledge. It was inaugurated by Dr. Nishkant Jha who is a member of BOS committee at University of Mumbai. He presented an overview of research project. In August 2019, Department of Mass Media conducted value added course in photography, in which 19 students enrolled and the course duration was 30 hours. An exhibition of photographs clicked by students was also conducted as a part of course evaluation.

Sanskrit department con-

ducted add-on course for 15 Days and bridge course for 7 days in August 2019. 25 students were a part of this course and Vice Principal Priyavanda Tokekar distributed all the certificates and encouraged the students to take part in more such activities. On 2nd December 2019, an event named 'Philosophical Praxis' was organised by the Department of Philosophy, Psychology and the Counselling Cell as the value added course. It had lectures from a number of experts for seven days and attracted a huge audience. As the new year unfolds, the college is planning to expand these courses so that all students can be a part of it.

A professional and innovative touch to Chrysalis 2019-20

ऋ亚의 Team

Chrysalis, an academic media and management event of Joshi-Bedekar College was conducted on 23rd August 2019. Chrysalis came up with very pioneering theme named SHASHWAT (Sustainable Harmonious Activities to Support Home and Wisdom to Achieve Total well-being). Coordinator Dr. Sangita Mohanty and co-coordinator Trupti Kantitkwar stood like a support system behind the whole core committee.

Two run-up events, corresponding with the theme were organised before the advent of Chrysalis. 100 volunteers participated in a community cleanliness drive at Upwan Lake. The team had Prakash Kumar Guha, Managing Director of Juventus Healthcare as a chief guest to inaugurate the cleanliness drive. They also visited Swami Vivekananda Balak Ashram, where the team taught some basic arts like singing, drawing, and painting to small children. They also conducted the tree plantation programme at Yeoor, in which more than 500 saplings were planted.

YouTubers' meet, was conducted, in which Tushar Khair, a popular YouTuber, along with his team launched their music video named 'Ala Motha Shana'. Another enriching event was the Startup session, which gave a boost to all management students. Sandip Adhyapak, Managing Director of Water Field Technologies, Shiladitya Roy Chaudhary from Thane

Startup Club and Aniket Singh, young entrepreneur graced the occasion with their exemplary startup lessons. They were talking about various strategies for infrastructure, finance and logistics requirements in startup. On 22nd August, a special lecture on 'Uses of Renewable Energy and Environmental Sustainability' by Sanjay Mangala Gopal was organised.

Main event was inaugurated by Subhrarabinda Birabar, GP CEO of Sandhu Group. According to him, "When everybody is in rat race, even if you win the race, you still remain a rat." He also advised that one should respond to the situation and not react. Followed by the inaugural session, a panel discussion was held, wherein Dr. Vinita Apte, Founder of TERRE Policy Center, Dr. Laxman Bhole, former Principal of MCC, Shripad Upasani, COO of Madhav Buug and Kiran Khot, Managing Partner of Metkut revealed various aspects of socio-cultural sustainability. Chrysalis had total 12 media and management events. Journ-o-war, Management drill, Birdbox, Junk innovation, Ad-mad, Film fusion, etc. were some engaging events that attracted many participants. Rolling trophy went to C.H.M College, Ulhasnagar. Coordinator Dr. Sangita Mohanty asserted, "Sustainability should be a habit that needs to be practiced for professional growth and Chrysalis is a good platform to take this message ahead."

Navrang: Rays of excitement through nine days

ऋण्य Team

Students of Joshi-Bedekar College witnessed an amalgamation of happiness and wisdom as Navrang, one of the most awaited festivals, approached the campus. It was the 26th glorious year of this festival and was celebrated from 14th to 24th December 2019. Prof. T.J Sharma was the Chairperson of Navrang 2019-20. Principal, Dr. (Mrs.) Suchitra A. Naik, along with other dignitaries inaugurated the festival.

Sports day gave a green signal to Navrang, which was followed by musical chair for teachers and supportive staff. Other events like Quiz, Word search, Tiny tales, Rangoli, etc. got maximum participation. All the 9 days of Navrang, which are always the core attraction were celebrated with a new zeal and energy. Youngsters, rocked the campus with their distinct attire on days like Tiara/Hoodie day, Group alike day, Retro day,

The Personality Contest, which is the face of Navrang was conducted on 20th December 2019.

The title of Mr. Navrang and Ms. Navrang was bagged by Yuvraj Tamhankar and Esha Khandagale respectively. On the other hand, Pratik Dhangar and Manuja Sonavne from Junior College won the honour of College Prince and Princess respectively. Various rounds like introduction, talent and Q&A session proved to be spectacular

experience for the participants as well as audience. Participants displayed their skills by performing stand-up comedy, storytelling, mono acting, beat boxing, etc. Formal day, being the last day, gave a professional essence to the entire campus. Navrang concluded with loads of memories and was set to blossom in the next year.

Study tour to Oxford, Cambridge and London

ऋ亚黑Team

VPM has been organising educational tour of students, parents and teachers to Oxford, Cambridge and London, UK since 2004. From 21st to 31st May 2019, educational tour of UK was conducted, in which 11 students of Joshi-Bedekar College participated. This tour included visits to educational institutions, museums and libraries. It provided a rare chance of interaction with local people and academicians in UK at different levels of education.

At Trinity College, students were thrilled and privileged to walk on the corridor on which great scientists like Newton and Ramanujan have walked. Col-

leges in both the Cambridge and Oxford Universities follow a common pattern, that is it has a chapel, a library, dining hall and hostel. They were taken to Oxford University as the second part of study tour. The stay was arranged in Youth Hostel. Oxford needs no explanation in the academics. It has created a benchmark of its own in the global fraternity. A visit to the Somerville College was arranged to have an interaction with the teaching staff and students. Anne Phillips from London School of Economics delivered a special lecture on 'Reading Mill: Subjection of Women through Changing

Lens' which was eye opener.

Ashmolean Museum, Pitts

River Museum, Weston Library, Bodlean Library and Oxford Botanical Garden were some of the crucial destinations that gave immense academic insights. An exhibition entitled 'Babel', at Weston Library, Oxford, which focused on different languages of the world, was a great epitome of systematic display of cultural and linguistic artifacts

London was the third part of the study tour. The stay was arranged in Young Men Christian Association (YMCA) Indian Hostel located in central London. It is the legendary place where the Indian cricket team that won World Cup-1983 stayed. The students lived there for four days. The visit to the National Maritime Museum revealed the rich maritime culture of Britishers.

Exhibitions on the great war fought by French General Nepolian and British General

visual treat. An exhibition on 'Rise of East Indian Company', maintained on the second floor covered the span of the rule of East Indian Company. On 28th May 2019, VPM's London Academy of Education and Research and Maharashtra Mandal, London jointly organised a programme entitled Vinayak Damodar Savarkar's Poetic Genius (His compositions during his stay in London from 1906 to 1910). This programme was a blend of poetry, play and music on the occasion of 136th birth anniversary of the great revolutionary Swatantryaveer Vinayak Damodar Savarkar. Students

Nelson at Trafalgar was a great

were sensitised towards visiting art galleries and painting exhibitions at Royal Portrait Gallery and Trafalgar Square in London.

don.

The study tour contributed immensely to the overall development of the students. Idea of 'global citizen' has been developed in their minds. A noted writer Arthur Frommer says that travel should challenge our preconceptions and most cherished views, cause us to rethink our assumptions, shake us a bit, make us broad-minded and more understanding. The statement is true when one travels to England to make it an educational odyssey.

ACBIHERACE

Tuesday, January 14, 2020

A new dawn

This new dawn
Let's find a new glory to adorn
Eliminate all the grounds of mourn
And get ready for a mystic turn

It's a new dawn
Don't find any reasons to scron
Heaps of opportunities are waiting on
your lawn
So get ready to go on and on

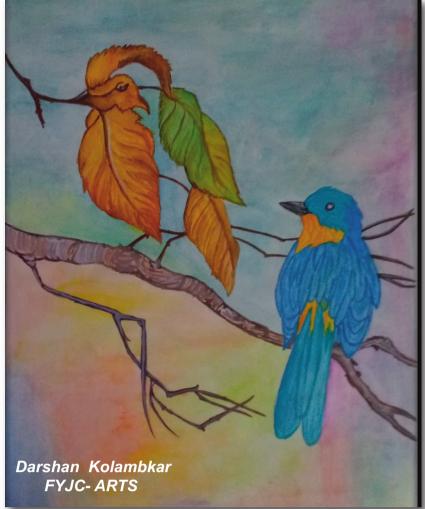
This new dawn is your gift
So let your hopes ignite
And make its way to light
So, this dawn be ready to fight

A new dawn is here
Then why fear?
Screw the past gloom
And make the present bloom

It's not just a new dawn
But a great boon
So make it a chance
To self enhance

This dawn if you fail
Don't think that you're in a wane
Because there's lot much for you to avail
On the next coming dawn

Vaishnavi Nair

TRAINEES

REPORTING (English)

Chinmayee Shinde
Jeet Joshi
Pratik Gadhave
Gauri Parab
Nansi Pandit
Namisha Kondaskar
Atharva Deshpande
Radhika More
Adhishree Gadgil
Chinmay Ranade

REPORTING (Marathi)

Tanushree Bhavsar
Maithili Phadke
Shubham Koli
Poonam Nirbhavane
Mansi Sonavne
Kunal Bhoite
Animesh Kharat
Nalinee Patil
Milan Batavale
Raj Malik

PROOF READING

Nidhi Girijan Janhvi Patil Vruditya Mahudkar

PHOTOGRAPHY

Pavan Chopde
Saurabh Khedekar
Farzaan Patel
Rutwik Vaishampayan
Mohit Pathak
Ganesh Pisat
Rizwana Khan
Suchika Warbhuvan
Siddhant Waghmare
Sharvari Suryarao

PUBLIC RELATIONS

Sejal Rasam Navni Kadikar Nageshree Ganiga Yashraj Shinde

LAYOUT AND DESIGN

Chirag Shinde Tanvi Waghmare Nitesh Kirdat Suvarna Khalapure

CIRCULATION

Nilraj Vasudeo Jayesh Pagare Karuna Patil Shimon Victoria **Dnyaneshwari Patil** Soniya Kadolkar Tanvi Pol Manisha Gangane Rushali Thakur Kunjal Nakhwa Ashwini More Kanchan Sonawane Vedika Sohani **Durva Murudkar** Gauri Gholap Bhakti Sutar Nilraj Vasudeo

SPECIAL THANKS

Mayuresh Joshi

ADVISOR Omkar Mulye

ऋ①②(2019-20) CORE COMMITTEE - FROM LEFT TO RIGHT

Center - Jagruti Mahajan (Editor-in-Chief)

First Row - Nirmeeti Patole - Editor (English), Utkarsha Nadge Sub-editor (Marathi), Ashlesha Nanaware - Editor (Marathi)

Second Row - Varad Phansalkar - Chief Reporter (English), Rohan Pingle - Chief Reporter (English), Samadhan Jadhav - Chief Reporter (Marathi), Amit Gaikwad - Chief Reporter (Marathi) Third Row - Jay Supe (Photography Head), Pranav Behere (Photography Head), Mayuri Kadam - Proofreading Head (Marathi), Chetana Pawar - Proofreading Head (Marathi), Saurabh Teli - Proofreading Head (English)

Fourth Row - Umesh Mahale (Layout Head), Urvi Chindarkar (Layout Head), Shriram Gupte (Sponsorship Head), Siddhi Ambekar (Sponsorship Head), Siddhesh Karalkar (Public Relations Head), Amruta Kulkarni (Circulation Head), Nilima Dudhane (Circulation Head)